

קול התאחדותינו

יו"ר ע"י התאחדות האגרכים דהסידי סאטמאר

בגשיאות כ"ק פ'רן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

במוצאי מנוחה קידמנוך תחילה

מלא פחד ובעתה התהלך לו אותו אלמוני, רעדה נאחות כגופו אשר מתמוטטת והולכת מרוב הלחץ הנורא אשר היא מנת חלקו בערב ובוקר מאז שנקלע לקשיים מרובים עד שהלך לו בדרכי עקלתון כדי להביא מזון לביתו, ועתה הוא עומד להישפט בימים הקרובים על כל מעשיו והליכותיו, ושם בעמדו על ספסל הנאשמים לא יוכל להעלים שום דבר וחצי דבר מכל פעולותיו ותעלוליו.

ככל שהתקרב הזמן ליום המיועד נעשה האיש הלז מוטרד ומודאב יותר ויותר עד דכדוכה של נפש, יום יום הסתובב לו בשוקי בראי אנה ואנה שקוע בהרהוריו לחפש מזור ותרופה איך וכמה יוכל להינצל מהמשפט הקשה שעומד להגיע בימים הקרובים, כאשר לבו יודע מרת נפשו שעבר על כמה וכמה דברים שענשם גדול מנשוא, ומה יעשה לעת מוצא בשעת גורל זו.

ביום מן הימים פגש באיש חכם אחד ובחכמתו הגדולה הבחין תיכף את העלמה הכבידה הנסוכה על פניו מלא צער ויגון, ופנה אליו ושאלו לסיבת צערו ויגונו, האיש התחיל לשפוך לפניו את אשר בלבבו, כי ירא הוא מאוד מהמשפט הקשה שעליו לעבור בימים הקרובים, ואינו מוצא שום סניגור שיעמוד לימינו במשפטו הקרב ובא.

אמר לו החכם, למה הנך כל כך מוטרד מיום המשפט, הרי כל עבדי המלך ועם מדינות המלך יודעים, אשר יש יום מיועד לפני בוא יום המשפט, אשר אז באותו יום יכולים לבוא אל המלך ולהתחנן לו ולבקש מלפניו שיהוים על נפשו ויהונן אותו ביום דין, ומי שימצא אז חן בעיני המלך והשרים הוא יוכל ללכת בטח ושאנן, מה שאין כן מי שמגיע לבית המשפט מבלי שיכין עצמו מקודם לבקש רחמים אצל המלך, הרי דבריו יופלו על אזנים ערלות ולא ישמעו לדבריו.

הנמשל מובן, בפרום הימים נוראים, יום הדין דא ראש השנה קרב ובא, וכל אחד מתחיל לדקדק במעשיו ובדוק בחורוין ובסדקין, וכל כמה שהוקר ובדוק נשבר לבבו בקרבו כי רואה הוא שעוונותיו עצמו מספר, ומה מאוד מתרבה הפחד ואימת הדין, וזחלים ורועדים מיום הדין, והיל ורעדה יאחזונו, מי יעמוד לימינינו, להגן בעדינו ביום דינינו להוציא כאור משפטינו.

אמנם הקב"ה ברוב רחמי וחסדיו אשר הוא מלך מוחל וסולח, על כן נתן לנו את השבת והיא הזדמנות מיוחדת להכין את עצמינו לקראת יום הדין אשר אז מלך במשפט יעמיד ארץ, וכמו שכתב בסידורו של שבת, ששבת הוא ראשי תיבות ש"בת ב"ו ת"שוב, הדיינו ששב"ק מסוגל לתשובה ותיקון המעשים, ואז יכולים לסדר הענינים לפני בוא יום הדין הגדול והנורא, על כן אנו אומרים ביום א' דסליחות "במוצאי מנוחה קידמנוך תחילה", שאנו מקדימים להכין עצמנו עוד לפני שיוגיע ליום הדין, דמי שיש לו מוח בקדקדו מנצל את יום השבת הזאת, ואז בהגיע יום הדין נוכל לאכול בשמחה לחמינו, כי כבר רצה אלקים את מעשינו.

תקן הענינים

- א. דָּקָה טוֹב
- ב. דְּבַשׁ הַפְּרִים - דְּלִישַׁת הַפְּרִים
- ג. קְדוֹשׁ יֵאָפֵר צַדִּיק
- ד. בְּשִׁפְתָיו צִדִּיקִים - לְשׁוֹן הַכֹּהֲנִים
- ה. פְּרִפְרָאוֹת לְחֹכְמָה - דוֹרֵשׁ טוֹב
- ו. שְׂבַח יְיָ רַבָּן
- ז. פִּנְיַת קִדְוָה
- ח. חֻקִּים לַיהוּדִים
- ט. פֶּשֶׁת כְּהֻלָּה
- י. סוּכָה כְּהַלְבֵּתָהּ
- יא. דַּוָּה הַהֵלְוָלָא
- יב. דִּבְרֵי בְרִית
- יג. נוֹעַם שַׁבָּת
- יד. לְשׁוֹחֵן פְּלִכִים

אבות פרק ג'

לשמרך בכל עת

מינה לא תזיץ

צו ירדע צייט א ישועה

להכנסת מודעות, מול טוב, הנצחת שם, לעו"מ, אפשר לפנות:
להר"י אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש הי"ד

052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

תודה וקו"ל זמרה

שבה יקר וגדולה, נביע בקו"ל ששון וגילה, ובקו"ל רינה וצהלה, קדם מע"כ ידידינו החשוב האי ידען עצומ
ותהי ידיו אמונה במסירות עצומה, להעשיר גליונינו מאוצרו הטוב מלא מדע וחכמה, להרוות אלפי ישראל
לא ישובות יומם ולילה, ברוח חיים ורב פעולה, להשפיע לאחרים מידיעותיו הנפלאים וממשנתו קב נקי וזכ
חרוף ובקי טובא במכמני התורה, מרביץ תור"ש לשם ולתפארה, נאה דורש ונאה מקיים להחיות נפש כל חי
גודה לשמו ונהללו על עבודת הקודש להוסיף הערות מחכימות לשיחות הקודש במדור **שולחן מלכים**

הרב ר'

יואל דאסקאל

שליט"א

מנהל רוחני דישיבת ביאלא

חבר מערכת גליונינו המעטירה

לרגל השמחה שבמעונו, רוממות קל בגרונו
באירוסי בנו החזן החשוב והמצויין כמר **אברהם דוב** ני"ו
עב"ג הכלה המהוללה שתחזי
בת ידידינו האי גברא יקרא, ת"ח ומרביץ תורה
הרב ר' **יוסף יהודה כהן** שליט"א

יה"ר שיזכה להמשיך במעשיו הטובים ופעליו הכבירים והברוכים לעלמי עלמיה,
מתוך הצלחה מרובה וסייעתא דשמיא, ובזכות הרבים יתברך בשפע ברכה והצלחה,
תענוג ונחת מכל המשפחה, מתוך הרחבה ובהרוחה, עד ביאת מלכא משיחא, בב"א

החותמים למען שמו בשיר וקו"ל תודה

מערכת "קול התאחדותינו"
בארה"ב

מערכת "קול התאחדותינו"
בארה"ק

לקח טוב

ליקוטים יקרים, מפי סופרים וספרים, ע"ד מוסר וחסידות נאצ'רים

התורה, כדאיתא בגמרא (כ"ב קמ"ה): "בוקע עציים" (קהלת י, ט) אלו בעלי גמרא.

ליקוטי מהר"ם אהרן קרטי"ם מלינסק זי"ע

כל הגלות הוא לתכלית טובת ישראל, לאסוף הניצוזה"ק מבין האומות, ועי"ז כלים מאל"ה

ויכתוב משה את השירה הזאת וגו'. וידבר משה וגו' את דברי השירה הזאת עד תומם. אמרו רז"ל (פסחים פ"ג) לא גלו ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים. פי' דישראל מעלים הניצוצות הקדושות שבתוך האומות, ועל ידי זה נוטלים מאתם כל הניצוצות (ראה ליקוטי פ"ר תצ"א) ולהכי נקרא דברי משה שאמר כפרשת האיזונו שירה שרומז על שמחה, הגם שנאמר בו שישראל יהיו בגלות, אף על פי כן הגלות נוספת הוא שמחה, שיטלו ישראל ניצוצות הקדושה מאתם, ואז ככלות מאתם הקדושה ממילא יכלו. והוא: 'ויכתוב משה את דברי השירה הזאת', שנקרא שירה שמורה על השמחה, הגם שנאמר בו גלות, לזה אמר: 'עד תומם', פירוש שהגלות גורם להאומות כליה, כי ישראל מעלין מתוכם ניצוצות הקדושה".

קדושת לוי (פ"ר האיזונו)

תשובת השפל מתקבלת גם אם פגם מאד ח"ו

אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלקיך ומשם יקחדך. הרה"ק מלובלין זי"ע פירש: "אם יהיה נדחך בקצה השמים" אם תפגום ח"ו, עד שתהיה בבחינת 'נדח בקצה השמים', אזי אם 'משם' לשון שממה תהיה בעיני עצמך שממה ושפל, 'יקבצך ה' אלקיך', זמשם רומז לעולם התשובה 'יקחדך'.

אמרי יוסף וסו"פ מסות, עק"ש

אבינו שב שמים מוכן ומזומן למחול לנו ויושב ומצפה רק על וידוינו בלב שלם

ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה. ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל וגו'. פירש בזה הרה"ק מהר"ן מראפשיץ זי"ע בסעודה שלישית בבכיות גדולות מאוד, ואמר, שאיש ישראל יוכל לזכות לכל טוב, רק יתוודו על עונם. וזה פירוש: 'ואמר ביום ההוא', היינו שידע ויכיר: 'הלא על כי אין אלקי בקרבי' (היינו שהדקתי רגליו כב" מונני, עיי עונותי ופשעתי) 'מצאוני כל הרעות' וגו', היינו אם יאמר כך, אזי: 'ואנכי הסתר אסתיר פני' וגו', היינו אמחול לו על כל הרעה אשר עשה, היינו אף 'כי פנה אל' וגו', ודפח"ח".

אהל נפתלי (את שני)

שבת שקודם ראש השנה בחי' רעוא דרעיון ועת הכנה לתשובת ר"ה ברצון שלם ומובן

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם וגו'. 'לרמוז על יום ראש השנה שצריך האדם להתחזק מאד בתשובה שלימה לעורר הרצון הקדום לבריאת העולם, שהיה רק טוב, קודם שנתערב טוב ברע על ידי פגם אדם הראשון' וכו... וזה שרמזו חכז"ל (שבת ק"ח) 'אלמלא שמרו ישראל ב' שבתות מיד היו נגאלים, פירוש ב' השבתות, הא' הוא השבת שיהיה קודם בריאת העולם, רעוא דרעיון הרצון הקדום לבריאת עולם, שהיה כולו טוב, והשבת השנית הוא יום שכולו שבת, שאינו מצפים במהרה כימינו וכו... וכל זה הוא על ידי כשרון פעולתינו בתשובה שלימה לעורר הרצון הקדום למעשה בראשית שהיה ביום השבת (כ"ה אלו) אשר הי' התחלת הרצון למעשה בראשית".

והוא: 'אתם' אותיות אמ"ת, 'נצבים היום' בראש השנה (וה"ב לב). בתשובה שלימה 'כולכם לפני ה' אלקיכם' לעורר הרצון הקדום, כידוע מאמר חכז"ל (בר"ר י"ד), שאדם הראשון קרא שמות לכל הברואים, ואח"כ שאל לו הקב"ה: 'ומה שמו, ואמר: לך נאה להקרא בשם הוי' ב"ה'. וזה פירוש: 'לפני ה' קודם שנקרא שם הוי'. לכן בכל מעשה בראשית לא נכתב שם הוי' עד בריאת האדם שקרא לו הוי' ב"ה. וצריך להיות התשובה בכח כזה לעורר הרצון הקדום כו'.

תפארת שלמה (ד"ה עק"ש)

עיקר התשובה עזיבת החטא והוספת לימוד התורה

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם וגו'. מחוטב עציך עד שואב מימיה. לכאורה היה ראוי לכתוב 'מחוטב עציים', ואמאי כתיב 'עציך' בכ"ף, אלא התורה הק' מרמזת לנו כאן בזאת הפרשה, שקורין אותה תמיד קודם ראש השנה, "שכולם נצבים לדין לפני ה' בראש השנה" (היום דא ר"ה. וזו"ק ח"ב ל"ב), ויהא בטחון לכולם שיצאו בדימום מחמשפט, רק שיעשו תשובה, ועיקר תשובה הוא עזיבת החטא וגם ללמוד תורה, כמו דאיתא (ויק"ר כ"ה, א) "מי שרגיל ללמוד דף אחד ילמוד שני דפיך".

וזהו הרמז בפסוק 'אתם נצבים היום' בראש השנה 'לפני ה' אלקיכם' שהדין (הרמז באלקיים) יתהפך לרחמים, שהוא שם הוי"ה (בר"ר ל"ג, א), ובמזה: 'מחוטב עציך' האדם נקרא 'עין השדה' (לעיל כ, יט. ועיי וז"ח קפ"ו). היינו, שכל אחד יחטוב עצו, רציל שיקבע ממנו הרע ועיובו החטא (עיי וז"ח שם: 'אעא דדליק וזחרא לא סליק, וכמשון ליה' וכו. ועיי ליקוטי אמרים תניא פכ"ט), 'ועד שואב מימיה' היינו, שישאוב מי התורה, שנקראת מים (ב"ק י"ג), שיוסף בלימוד התורה. וכן רומז 'מחוטב עציך' על לימוד

זהרודי אורה
מספרים הקדושים,
גפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאמץ ידים בכוחות איתנים
בתורה והתפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

בשבת קודש האחרון שבשנה מקבלים אחיזה ומעמד בתורה"ק, שזהו עיקר הכח לשוב בתשובה

נקבעה פר' נצבים בסוף השנה כו' כי באמת צריכין להתחזק בשבת אחרונה שבסוף השנה כמאמרם ז"ל אלו שמרו ישראל שבת אחת כראוי מיד נגאלין ויכולה השבת שתרחם. וכתבנו בפ' וילך הנך שוכב כו' וקם כו' וזנה כו' ועתה כתבו לכם השירה כו' שימה בפיהם כו' וענתה השירה כו' לעד כו'. **כי הקב"ה הכין לנו התורה להיות עזר לנו בגלות כביכול התורה נכנסת עמנו בגלות.** כמו"ש **'עמו אנכי בצרה, אנכי היא התורה.** וכמו כן כחו של משה רבינו ע"ה מתחדש בכל שבת בקריאת התורה שתיקן לנו מרע"ה. **'שימה בפיהם' הוא הגין סדרים דאורייתא שיש בכל שבת סדר מיוחד בפרשיות התורה.** **'שימה' גי' שנה שבכל שנה יש דרך מיוחד בתורה כי שימה הוא לשון סידור כמו ושמו כו' איש על עבודתו. ושמו את שמוי. ועיקר התחזקות לשוב בתשובה ככה התורה שנק' עץ חיים. חיים הוא עולם התשובה ועץ חיים היא התורה**

שמביאה את האדם לתשובה. לכן כתיב 'למחזיקים בה' כדאיתא במד' שלה. משל לנטבע בנהר שנותנין לו עץ לאחוז בו ע"ש דממשמע דכו' למחזיקים א"כ הוא באותן האנשים שנופלין וצריך להתחזק בעץ חיים. ובשבת מתגלה מעין התורה. וגם פי' **'נצבים חיים' על שבת שנק' חיום.** וגם כתב בשבת ברית. והכתוב אומר כי **'לעברך בברית' אתם נצבים כולכם.** ולכן בש"ק הוא זמן אסיפה לקבל ברית שבת ובה מתיצבים לפני ה':

שפת אמת (תרנ"ה)

והכי אי' בספה"ק זרע קודש, פר' בא: השיבנו אבינו לתורתך, זהו התחלת התשובה, ואחר כך וקרבינו מלכנו לעבודתך, עבודה זהו תפלה וקיום המצוות כדרך עול ארון על עבדו, ואחר כך יוכל לבוא לתשובה שלימה, כמו"ש אחר כך ותחזירנו בתשובה שלימה לפניך, ומי שרוצה להפוך הסדר הנ"ל אי אפשר שיבוא לתשובה שלימה ושיתחדש בקרבו רוח נכון כו'.

תפילה

ע"י תפילה ותשובה בלב נשבר פועלין כל היהודים והתיקונים בהתפילות והתקיעות בראש השנה

הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם וגו', דהנה כבר אמרנו שבראש השנה מעוררין בחינת עליונה הנעלמה, בחינת פלא עליון, כמו שרמזנו כנ"ל לעיל בפסוק **אתם נצבים חיים 'כולכם' וגו',** להיות בבחינת כוללת כו', ולתקוע בשופר קול הפשוט במדריגת כוללת, והעלם הדיבור בקול הזה, ולהמשיך משם ולהמתין כל הדינים שיוצאי לאור משפטינו, ובוודאי אין בנו שכל וכן והשגה לכוון כוונת התפלה והתקיעות, לבא למדריגה הנעלמה הזאת בכח כוונתנו, רק על ידי התשובה מ"עומק" הלב, ש'עומק' גימטריא גבור"ה, כי צריך התגברות גדול לבוא לתשובה מעומק הלב, ושיהיה לו לב נשבר ונדכה, ועל ידי זה ההתגברות נמתקין כל הגבורות כו'. כי על ידי תשובה מעומק הלב כנ"ל, שזה מכוסה מכל הנבואים ואין מכיר זה רק השי"ת, על ידי זה מעוררין את המדריגה העליונה הזאת בחינת פלא עליון, שנפלאה ונעלמה ומכוסה מכל רעיון והשגה, שעל ידי התשובה מעומק דלכא שגם כן מכוסה, מורידין משם השפעות, **'וכל אחד יכול אז לבקש מאתו יתברך שיהיה לו מהיום והלאה רצון טוב לקיום מצוותיו יתברך, כיון שמתעורר תחילת הבריאה בריצונו יתברך' כנ"ל,** וזהו שרמז רש"י ז"ל ברוח קדשו במה

שפירש על הפסוק (דברים ל, יא) לא נפלאת היא ממך וגו', שהוא כמו (איכה א, ט) ותרד פלאים, כו' שבהינה זאת מורידין למטה, לחדש את השנה לטובה, ושיתקיים בכל אחד מישראל 'ורוח נכון חדש בקרבי, ולחדש כל אחד שיהיה נעשה בבחינת [ברית] חדשה ולקבל עול מלכות שמים באמת כו'. ולכן אומרים בעשרת ימי תשובה, שיר המעלות ממעמקים וגו' עד יום הכיפורים, לעורר בכל יום תשובה עמוקה מעומק הלב יותר, עד יום הכיפורים, בחינות (יו"ד) עמקים, לעמוק מאוד בתשובתו, ואז על ידי התשובה מעומק הלב נתפרסם כבוד מלכותו יתברך, גם שאין בכח השגתנו לכוון הכוונות והיהודים שאנו צריכים לפעול, [הוא] יתברך ברחמינו עושה כל היהודים הנפלאים ומכוסים מאתנו.

וזהו "הנסתרות" לה' אלהינו, שהיהודים והכוונות שאנו צריכים לפעול בבחינת נסתר כנ"ל, ה' אלהינו יעשה זה, והנגלות לנו ולבנינו עד עולם", שאנו צריכים לפרסם ולגלות את כבוד מלכותו, מהעלם לגלוי, ופירסום זה הוא על ידי שירות ותשבחות שאנו אומרים לו יתברך כו', שעל ידי ששבח יקר וגדולה יתנו לאל מלך ויצר כל ביום יצירת העולם כו', מתגלה כבוד מלכותו, וזהו העיקר מבוקש שלנו בראש השנה, גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה.

זרע קודש

דבש תמרים

פנינים יקרים, פלאר הפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצמי התמרים

אתם נצבים היום כלכם לפניי הי"א, וברש"י פי הרבה הכעסתם לפני המקום והרי אתם קיימים לפניו, ויובן עפ"י הטויז אהא דאמרו כל השומר שבת אפי' עו"ע"ז כדור אנוש מוחלין לו איכא למידק אי לא עשה תשובה שבת מאי מהני ואי עשה תשובה שבת למה לי, ונראה דמיירי שעשה תשובה אלא התשובה לא מהני שיהא מוחלין לו כדאיתא בפי יו"כ עבר על כריתות וכו' תשובה תולה ומיתה ממרקת, קמ"ל דאם בעשותו תשובה שומר שבת כהלכתו מהני שיהא נמחל לו לגמרי, והנה נאמר בספח"ק החיים הנאמר כאן רומז לר"ה, גם תיבת היום רומז לשבת כמעט שבת היום, וי"ש אתם נצבים היום דא ר"ה, ופרש"י הרבה הכעסתם לפני המקום והרי כלכם קיימים וקשה הא מבוואר דעל כמה עבירות אין תשובה ויו"כ מכפר, וע"ז רמז הפסוק אתם נצבים שתהיו קיימים היום"ס דא ר"ה ויום השבת דאם ישמור השבת אז תשובה מהני אף בלי יסורים הממרקים וע"כ גם אם הרבה הכעסתם לפני המקום חיים כלכם היום.

(קדושת יו"ט)

אתם נצבים היום כלכם לפניי הי"א וגו'. וקשה פתח בלשון רבים ומסיים בלשון יחיד, ונראה עפ"י"ש ביש"מ שמצינו כמה דברים שהן בעצמותן חרופין ומרין כמו מלח ותכלין ועם דברים אחרים הם טובים ולא יאכל תפל מבלי מלח, וכ"כ נמצא בכני אדם שבצעמותו נראים לכאורה בלתי יפים

אבל בכללות כלך יפה אף נעים זה יש לו מדה טובה זו וזה מדה טובה אחרת לו, וע"כ לעולם אל יוציא עצמו מהכלל ע"ד האמור בתוך עמי אנכי יושבת והקב"ה משגיח על כלל ישראל ולא בפרטן ע"כ, ודשייה אתם נצבים היום דא ר"ה, כלכם דייקא לפני ה', ר"ל החשיית גומל חסדים טובים לעמו ישראל לדונם כלכם

אתם נצבים היום כלכם, יובן עפ"י המבואר בספרים כי קירותיו מעידין עליו, היינו לבו כמו שדרשו על פסוק ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ואנשי ביתו, היינו אבריו כי הרשע עוונותיו חקוקים על עצמותיו, ובהצדיק הזכיות חקוקים שנאמר כל עצמותיו תאמרנה וכו', והמצות בעצמן מליצין והעונות מקטריגין, וכן צריך האדם לבא עם כל ימי השנה כמו שלבסוף צריך לבא עם כל הימים, ובהצדיקים יום ליום יביע אומר, ובהרשעים ימים ידברו דברי קשות, והנה בעדות נאמר ועמדו שני האנשים כי כן קבלו הוי"ל דבעדים משתעי קרא, והיינו אתם נצבים שאתם בעצמכם עדות, גם היום"ס הוא עד כל יום ויום של כל השנה, ועתה נמחק העוונות בתשובה ונחקקין זכיות במקומו והיינו לעברך ר"ל במקום שנחקק שעברת על מצות ה' כברית הי"א שמה יהיה נכתב ונחקק דברי הברית.

(ישמח משה)

הנסתרות הי"א והנגלות לנו ולבנינו וגו'. ירמוז על מה שמוכא בחובת הלככות כי לפעמים יפתה היצר לאדם ויאמר לא יתכן עבודתך בלב שלם אלא כנסות את מעשיך מבני אדם, ואל יראה עליך שום מדה טובה ואל תצוה על הטוב ולא תזהיר מהרע, אז תשיב לו כי לא זה הדרך כי"א שראוי להסתיר מה שאפשר מבלי דעת בני אדם, אבל להתפלל בצניבור וגם להורות לבני אדם דרכי ה' אין זה חייב אני לעשותו ע"כ, וי"ש הנסתרות לה"א

והנגלות ג"כ לשמו יתי צריך לעשותו ולא בעבור שבה בני אדם, ושמא תאמר כי צריך לכסות כל מעשיו ובל יראה בהגלות נגלות לעין זולתו, ע"ז אומרים לו לנו ולבנינו לעשות את כל דברי התורה, כי אנו מחויבים לצוותם בטוב ולהזהירם על הרע כדי שילכו בדרך הטוב, והוא רק ע"י שזיחירו אותם על כך.

(י"טב לב)

לקימת תמרים

אמרות וסיפורים, מ'וקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

מרגלא בפי הקדיו"ט בשם הד"ח זי"ע, לדבר בפה קל מאד, אבל שיהיה בלבו שלם הוא עבודה רבה

כי קרוב אליך הדבר מאד בפ"ך ובלבבך לעשותו. וכמו שה"י מרגלי בפומי של אבא מארי [מ"ן הנה"ק בעל קדושת יו"ט] ולה"ה לומר בשם מ"ן הק' הדברי חיים ולה"ה עה"כ כי קרוב אליך הדבר מאוד בפ"ך ובלבבך לעשותו", כי אמנם שקרוב אליך הדבר מאוד בפ"ך, היינו לו"מ בפה בלבד הוא דבר קל מאוד, אבל ובלבבך פי שיהי הדבר מקושר גם בלב זה אינו ניקל כל כך, והוא מעבודות הקשות שבמקדש, ולה"ה דייק הכי ואמר "לעשותו" ע"ד שדרשו רז"ל (ר"ה דף ו) ועשית אזהרה לבי"ד שיעשו, וז"ש 'לעשותו' פי שצריך לעבוד על זה עשי מרובה בהתאמצות יתירה שתהא העבודה מקושר גם בלב, ותהא עבודה תמה ונקה בלי שום סיג ופגם.

דברי יואל (מועדים הי"א עמ' רמ"ה)

בתשובה מהאהבה, ובכן כאשר יעשה האדם תשובה מאהבה הרי הוא זוכה להעלות ולתקן כל הימים אשר עברו עליו כהכל וריק, וזשייה אתם נצבים היום דא ראש השנה כידוע, וכתב בדברי חיים כי ענין התקיעות בראש השנה באים לעורר בחינת תשובה מאהבה, כי תרועה הוא מלשון ריעות וחובה, ושייה אתם נצבים היום כלכם לפני ה'א, רומז על יום ראש השנה שבו זוכים ישראל לתשובה מאהבה, ועיי' ממשוך ראשיכם שבמטיכם זקניכם, כי מאחר שעושים תשובה מאהבה שייך לכנותם בתואר זקן.

(ברך משה)

☆

אתם נצבים היום לפני ה'א כלכם וגו'.

ובמדרש אם אתם רוצים לעמוד בדין עסקו בתורה, ואפשר לומר על פי שכתב הרמ"ט מפאנו בעשרה מאמרות כי מטעם זה מועיל התשובה והיודוי לכפר החטא מכח מודה בקנס ואח"כ באו עדים להעיד על החטא הרי הוא פטור עיי', אמנם מדין מודה בקנס צריך שיחיה במקום בייד ובפני בעל דין ובלא"ה לא מהני הודאתו לפטרו, וזה שדרשו במדרש אם אתם רוצים לעמוד בדין עסקו בתורה, ביאור הענין על פי מה שנינו במסי אבות שנים שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה כיניהם הרי דבעת עסק התורה איכא השראת השכינה ומועיל תשובה דהוי במקום בייד ובפני בעל דין.

(כ"ק מין רבינו הגה"ק שליט"א)

יחד על כלל ישראל ולא בפרט, כל איש ישראל, ר"ל כל איש נידון בתוך הכלל כולו, והכל נסקרין בסקירה אחת דייקא ולא כל איש בפני עצמו.

(עצי חיים)

☆

אתם נצבים היום כלכם לפני ה'ר ראשיכם זקניכם. ויבאר על פי מה שכתב בדברי יחזקאל לפרש אמרינו אל תשליכנו לעת זקנה ככלות כוחינו אל תעזבנו,

ולכאורה קשה למה מתפללים דוקא על עת זקנה, והלא בימי הנעורים צריכים גם כן לעזרתו והשגחתו יתברך, וי"ל על פי מה דאיתא בזה"ק (ויחי רכד): עה"פ (בראשית כד א) ואברהם זקן בא בימים, היינו שבא עם העיד על המעשים טובים שעשה בו, ולא נחסר לו מהם אפילו יום אחד, ומי שהוא חס ושלום חוטא הוא מאבד ימיו, ויצא לפעמים שאיש זקן לא יהיו לו רק ימים מועטים, וזהו אל תשליכנו לעיית זקנה, שהוא רק עת זקנה לבד בלא ימים, שבאמת מהראוי היה שיחיה זקן לפי שנותיו, אבל בעוונותיו הוא מצעירי ימים עכ"ד, והנה מה יעשה האדם ויחיה להעלות ולתקן אותן הימים אשר עברו עליו בתוהו וריק למען יחשבו גם הם במנין ימיו ושנותיו, והעצה הוא מה שמצינו בגמ' גדולה תשובה שזדונות נעשית לו כזכות, ומוקי לה

הדרך המקובל לנו בלימוד הא"ב עם התינוקות

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיחם למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל. הוא היה [הנה"ק בעל קדושת יו"ט זצוק"ל] לוחם גם כן בשביל טהרת החינוך, ועמד בתוקף נגד אלה הנוטעים זמורות וזר בחינוך התורתי ללמוד אותו על פי שיטת הפעדאנאגיות של הגוים. ואין לומדים את הא"ב על פי סדרו שנמסר מסיני, כי אם מתחילים ללמוד את הקאנסאנאטום הכבדים לחוד והקלים לחוד, ושם הא"ב לא יזכר ולא יפקד כי אם בע צע וכו' וטוענים שכך הוא נקל להתינוקות ללמוד את הקריאה. ואמר הרה"ק ששקר בימנים, וצריך ללמוד את האותיות כסדר שנמסרו בסיני מא' ועד ת' והמליץ שזה שאמר הכתוב 'ולמדה את בני ישראל', לכאורה האת' בכל מקום הוא מיותר, ולכן דרש (קידושין ט) שמעון העמסוני את כל אתין שבתורה, אבל מובן שבא הכתוב ללמדנו שילמדו את' כלומר מא' ועד ת', ולא כמו אלה שחדשים מקרוב באו עם המעטאדען שלהם שהפרו את סדר האותיות, ברצונם לקשט את התורה בקישוטים זרים לקוחים מאת הגוים, וירכה ופרחה כפתוריה וגביעה הכל ממנה יהיו מהתורה.

(כוכבי אור (חלק שני עמ' נ"ה))

ידוע מה שהאר"ך מרן היטב לב בענין זה בפר' בא עיי"ש באריכות ביאורו ובתוך דה"ק אי: צריך המלמד תינוקות של בית רבן ללמוד עמוק בראשית למודי אותיות אל"ף ב"ת גימ'ל דל"ת במילואם, כמו שנמסר לנו בקבלה מאבותינו ואבות אבותינו והן רבים עתה עמי הארץ הסוררים המורים הנקראים לעהרעס, הפורצים גרדי עולם ללמד לנערי בני ישראל אותיות שלנו כמו אותיות של אומות העולם, היינו א' ב' ג' ד' כו בלא המילוי. אבל האיש הירא את דבר ה' ימנע רגל הילדים מהן וכיוצא בהן, כי הן המה מארבעה אבות נוקין, ותולדותיהן כיוצא בהן. והנה ארסם ארס ברזל, שזה משורש פורה ראש ולענה המוליד מינות ואפיקורסות בלב הילד, ועין הרואה תעיד על זה בזמננו, אשרי השומע ויחדל ועיי"ש באריכות. ובסוד"פ פי' ג"כ הפסוק ועתה כתבו לכם וזל"ק:

ובזה נראה לי לפרש הא דכתיב 'ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיחם', כלומר גם המילוי שלא נכתב (וכמו כן פירושי התורה שבכתב שלא נכתב) תשים שימה בפיחם. וזהו שנאמר (שיר השירים א, ט) צוארך בחרוים, היינו במלואי האותיות, הנקשרים לאותיות הנכתבין כמו חרוים, (אל"ף ב"ת) וכמו כן צריך ללמדן במילואיהן לתינוקות של בית רבן, למען יאמינו בתורה שבכתב ושבעל פה. וזהו שאמר הכתוב (דברים כט, כח) הנסתרות לה: אלקינו, הן הנעלמות של האותיות, והנגלות לנו ולבנינו הן גוף האותיות, עד עולם (לא כמו שנהגין סוררים ומורים בזמננו). והטעם לזה אמר לעשות את כל דברי התורה הזאת, דברי דייקא, תורה שבעל פה.

י"טב לב (פר' בא)

**פנינים פתורתני של פרן דביה"ק בעל דברי יואב ז"ע
חספר "קדושת יואב" אשר על פכרש הדפוס**

נמסר לנו בתש"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

ונראה לפרש על פי מה לאיתא צווה"ק (בא
ל:): אחס נצבים היום, היום דא ראש השנה, שזה בא
לרמו על ענין ראש השנה, וכבר כתב א"ו זללה"ה
ביטב לב (פ' אמור עה"פ צחודש השני) כי אף שדיין
את העולם להזכירם צו לחיים, מכל מקום עיקר הדין
הוא אם להגאל מגלות המר הזה, ואם יהיה שמו
וכסאו שלם, וזה תחלת המשפט, כי אם יגמר הדין
להגאל שוב אין מקום לדון על עיני עולם הזה, כי
בציאת משיח יהיה הכל טוב, עכ"ל.

וזה שרמו הכתוב, אחס נצבים היום דא ראש
השנה, ומבאר הכתוב דמה שאחס נצבים היום כולכם
לדין בראש השנה, אין זה נוגע לכם בלחוד, אלא לפני
ה' אלהיכם, דצאמת עיקר הדין נוגע כלפי מעלה
כדיכול, לדון אם כבר יזכו בשנה זו להסגלות כבוד
שמים בעולם.

ס"ג נצבים-וילך תשי"ט

והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך
בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך
למען ספות הרודה את הצמאה (כט יח). פירש"י גדיל
לאוספא ליה טטאי שותא על זדנותא, שאוסף לו אני
הסגות על הזדנות. ויש לעיין דלכאורה משמע
מדברי הפסוק כי בשביל שישמע את דברי האלה
בשביל כך יתברך בלצבו לאמר וגו', וקשה שהרי מה
שיתברך בלצבו לאמר אינו תלוי בשמיעת האלה. וגם
יש לעיין כי למה יענש המתברך בלצבו לאמר שלום
יהיה לי וגו' בעונש זה דייקא.

ונראה על פי המבאר בדברי חכו"ל (סוטה לו):
כי אלה הזאת כרת הקצ"ה על חיוב הערבות, שאם
יראה אדם בחצירו שום דבר עבירה, ימחה בעדו,
וכמה אלפים צריות נכרתו על דבר זה באלה
ובשבעה. אמנם ישנם כאלו שאינם חפצים למחות
בעוברי עבירה ממתת נגיעות שונות, ולכן מכניסים
שיטתם בגודל מדת השלום, שהם מציאים חצילות
ראיות מדברי חכו"ל אשר אמרו שגדול השלום,
ומציאים הרבה מאמרים שמשבחין מדת השלום (עוקים

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם (כט
ט). לעיל בפרשה הקודמת מסיימת בכתוב (כט ה)
למען תשכילו את כל אשר תעשון, ופירש בתרגום
אונקלוס גדיל דתלחון ית כל די תעבדון. ונראה
לבאר סמיכת הפרשיות זו לזו.

ויש לומר בשנקדים מה שאנו אומרים בקיום
הסליחות, הו לן שאלתינן ובעותינן, דהנה על כל אחד
מישראל להתפלל על נפשו ועל נפשות ביתו ועל שאר
בני ישראל שיושעו בכל מילי דמיטב, אך כדי לזכות
להתפלל תפילה אמיתית מקירות הלב, על זה ענמו
צריכים להתפלל ולבקש מלפניו יתברך. ולזה אנו
מתפללים, הו לן שאלתינן, שיענה הקצ"ה שאלתינו
וזכה לבעותינן, שוכל להתפלל לפניו יתברך כראוי.

ובאופן זה יבוארו נמי סמיכת הפרשיות להדדי,
בפרשה הקודמת מסיימת בכתוב למען תשכילו,
ומתרגם אונקלוס גדיל תלחון, היינו שצריכים לצרחת
ההלכה, ועל זה מתחלת בפרשה שלאחריה אחס
נצבים, וכבר פירש א"ו זללה"ה בייטב לב (פרשה ו)
כי נצבים הוא מלשון תפלה, ועל דרך שאמרו ז"ל
(ברכות ו:) אין עמידה אלא תפלה, שנאמר (תהלים קו
ג) ויעמוד פינתם ויפללו. וכן כתוב (בראשית יח כב)
ואברהם עודנו עומד לפני ה', והיו"ס דא ראש השנה
(וה"ק בא ל:), וכלומר שצריכים אהנו לצרחת
ההלכה, שזכה לעמוד ולהתפלל לפניך בראש השנה,
להיות כולכם לפני ה', שוכל להתפלל לפניו תפילה
אמיתית מקירות הלב.

אמרי חיים (ח"ב עמ' רעט) ואמרי חיים תניינא (עמ' קעה).
ששמע מרבינו ז"ל

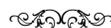

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם
ראשיכם שבטיכם וגו' כל איש ישראל (כט ט).
ולכאורה תיבת כולכם מיותר, דהא חזר לפרט אחר
כך ראשיכם שבטיכם וגו', אם כן למה הוצרך
להזכירם תחלה גם בכלליות בתיבת כולכם.

פ"ג מ"ב, מו"כ בחקומי פ"א ס"ח), ולא עוד אלא שגם הם מתחזרים עמהם ונותנים להם חיזוק, והכלל צמנה של גדול מדת השלום. אך כבר כתב הרצינו יונה (אבות פ"א מ"ז) כי המתחבר לרשע יש לו חלק בכל העצירות שהוא עושה, ונמצא שעושה חטאים רבים גדולים ועצומים, ואף שידיו אסורים ולא נהנה מהם, עיי"ש בדבריו הנוראים.

ובזה יש לפרש הכתוב, והיה צמנו את דברי האלה הזאת אשר כרת הקב"ה על חיוב הערבות למחות בעובדי עבירה, והתבדל בלצו לאמר שלום יהיה לי, פי' שיפטור עצמו מלמחות בעובדי עבירה כבח מדת השלום, שהוא רוצה להתנהג במדה גדולה הלוא, ובשרירות לצי אלק, על זה אמר הכתוב למען ספות הרוה את הנמאה, וכפירש"י בדיל לאוספא ליה חטאי שלותא על זדנותא, והיינו דכיון שמתחבר עצמו בעובר עבירה, נחשב כאילו עשה כל העצירות שהם עשו, ואף כי אין נחשב לו אותן העונות רק כמי שעשן בשוגג, שהרי הוא לא רצה שהם יעשו אותם, אבל הלא תחילת התחברותו בודאי צמוד היתה, על כן אוסיף לו אני השגגות על הזדונות, שגם השגגות יחשבו כזדונות.

ליל שב"ק אמור תש"ד

ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ וגו' (לא ז). ויש לבאר מה שהדגיש הכתוב לומר שמה רצינו אמר זה ליהושע לעיני כל ישראל.

אפשר לומר הכונה צוה דכד חמא משה ענתוונתיה דיהושע חשש פן יחלש כוחו מגודל ענותנותו, לפיכך קרא לו ויאמר אליו דאף על פי שמדת הענוה מעלתה גדולה עד למאוד והיא נחוצה באמת לכל אחד ואחד, ומי לנו גדול ממה רצינו עצמו שהיה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה (במדבר י"ג), מכל מקום הזהיר את יהושע לעיני כל ישראל, פי' כשהדבר נוגע להנהגת כלל ישראל, אז חזק ואמץ בגאון ועוז ובגאווה דקדושה, ואל תזוז מכל רוחות שבעולם.

מורשימות הרה"ח ר' יצחק (איששע) גושטמן ז"ל מתלמידי רבינו בעיר סאטמאר יצ"ו

וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים וגו' ובמצאוהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה (לא ז). ויש לדקדק בציבת ולרות דנראה מיותר, דאחר שאמר הכתוב רעות רבות כבר נכלל צוה הכל.

ואפשר לומר דהנה איתא במדרש (שמו"ר פכ"א ס"ד) ופרעה הקריב (שמות י"ז), שהקריב לכן של ישראל לאציהן שצמנים. ובאמת כך הוא בטבע כל הארץ, אשר גדול השעבוד והצרה מועיל לשצירת הלצ ולשעבדו לאציו שצמנים. אמנם צומנינו אנו רואים להיפך, דאדרבה על ידי הצרות שעברו על ראשינו נמשך הירוס הדת צעוק"ר, וכן כבר כתב הרמב"ם דזרו (באגרת תימן) כי לצרות הגדולות נמשכו להם שמד בקצוי העולם ממזרח ומערב, עכ"ד.

וזוה שאמר הכתוב ומצאוהו רעות רבות ולרות, דמלבד רעות רבות שימצאוהו בגשמיות, עוד ימצאוהו לרות גם צרותניות, שכבוד הצרות והיסורין יצאו אותו לסור מאחרי המקום רח"ל. ועל זה אמר הכתוב אחר כך (פסוק יח) ולאני הסתר אסתיר פני, היינו צרה כפולה, צין בגשמיות וצין צרותניות.

ס"ג נצבים-וילך תשי"ג

וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תרומם (לא ז). ויש לדקדק בשניו הלשון, שפתח בלשון יחיד השירה הוא"ת, ומסיים בלשון רבים עד תומ"ס.

ואפשר לומר דמה שאמר הכתוב עד תומ"ס לא קאי על השירה, אלא על כל קהל ישראל, והענין צוה פי ידוע מה שכתב הרמב"ן (סו"פ האזינו) וכן מצוה בכל הספרים הקדושים שצצירת האזינו מרומנו כל מה שהיה ושעמיד להיות צמשך כל הדורות, עיי"ש. וזה שאמר וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת, עד תומ"ס, פי' עד תום כל דורות ישראל, כי כל דבר ודבר שעמיד לעבור עליהם מרומנו בדברי השירה הזאת.

ליל שב"ק האזינו תשכ"ד, וס"ג האזינו (שובה) תשכ"ז

בשפתי צדיקים

סיפורי צדיקים, גביאור הפסוקים הפלאים יזו ונגה מפיקים

את"ם נצבים היום

הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע הפציר פעם את הרה"ק ר' יעקב צבי מפאריסוב זי"ע שיאמר תורה בביתו לפני אנשי שלומו, והיה אז פרשת נצבים, ואמר: אתם נצבים היום, את"ם הוא ר"ת א'בן מ'קיר ת'זעק, ואמר: שלכן לעולם קורין פרשת נצבים לפני ר"ה כדי לרמז שאף מי שיש לו לב אבן צריך לזעוק "היום" - דא ראש השנה - אל ה', וגעו כל העם בבכיה.

ואמר הדור האחרון

בפעטערבורג היה איש אחד שהיה מתדמה אל הגוים והיה נוהג כמותם בשם לשון ומלבוש, יום אחד בא אליו הגאון ר' יצחק אלחנן מקובנא שישתדל אצל המלוכה בענין מסוים, כשהיה הגאון בביתו התפאר לפניו האישי ביהדותו והראה לו את הטלית ותפילין שהוא מקפיד להניחם כל יום, וסיים ואמר שרחמנא ליבא בעי שהעיקר הוא לא התנהגות החיצונית של האדם בין הבריות אלא הפנימיות, הלב, ובלבבו הרי הוא צדיק גמור, השיב לו הגאון ר' יצחק אלחנן ואמר: בפרשתן כתיב "ותראו את שיקוציהם ואת גילוליהם עץ ואבן" דהיינו אע"פ שלא תהיו אלא רואים את שיקוציהם, ואע"פ שבלבכם תהיו רחוקים מהם מאוד ומתחברים עמם רק משום "כסף וזהב אשר עמחם" עכ"ז "לא יאבה ה' סלוח לו" שכן אתה בעצמך אולי תישאר ביהדותך, אבל "הדור

האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם" הדור הבא הם כבר יהיו לגויים, בכחינת "והנכרי אשר יבוא מארץ רחוקה", שהם כבר יהיו רחוקים לגמרי ואפי' בלבם, לבסוף לא רק בניו של האישי הזה היו לגויים אלא אף הוא עצמו המיר את דתו זמן קצר לאחר מכן.

וילך משה וידבר את הדברים האלה

חסיד אחד בא פעם אל הרה"ק ר' אשר ישעי' מראפשיץ זי"ע והיה אצלו כמה שבועות ויהי בהתקרב זמן מועד הפרידה חשב החסיד בליבו הן זה כמה שבועות שאני יושב פה ואני כבר חפץ לנסוע לביתי ועדיין לא שמעתי מרבי הקדוש שום דרך בעבודת ה' וכדו', ובמחשבה זו הלך החסיד להפרד מרבו, ויהי כאשר נכנס לחדרו של הרה"ק מראפשיץ ראה אותו הולך בחדרו אנה ואנה כדרכו בקודש, ופתח את פיו בחכמה, הנה כתיב וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל, וכי משה רבינו הלך לבית כל אחד ואחד ואמר לו את דבר ה', רק הפירוש כך הוא, וילך משה היינו שהלך בחדרו אנה ואנה בדביקות, ועי"ז וידבר אל כל ישראל, שבזה דיבר אל כל ישראל והאיר להם את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו, ובזה הבין החסיד שאע"פ שלא שמע מרבו כלום מ"מ ע"י שמקשר את עצמו אל הצדיק, בזה מאיר הצדיק לכל אחד ואחד וממנו נקח לעבוד את ה'.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך. י"ל על דרך צחות, דדרך ההמוץ בזמן הזה, אם ימצאו חבורת אנשים יראי ה' ההולכים לתומם להבדל מן השקר, ולוחמים נגדו שלא להלכך ברשותו, ירעישו עליהם לאמר שכל כוונתם אינו אלא להחזיק במחלוקת ולעשות פירוד בישראל, ומענה בפייהם לאמר גדול השלום וכו' ולא די שאינם רוצים להטפל אל האמת, אלא גם מגנים אותם, והנסיון תעיד בזמננו שישנם מפלגות וכיתות שונים הדוגלים בשם התורה ויהדות, וכולם רוממות האמת בפייהם, ובאמת רחוקים הם ממנה כרחוק מזרח ממערב, וטענת קובלנא בפייהם שמתאוננים על פיזור הכוחות ורבי המפלגות, ולדעתם היה התיקון אילו כל היהודים אשר בשם חרדים יכוננו, בכח משותפת ומאוחדת, אמנם לבבי לא כן דימה, ואדרבה תועלת ותיקון גדול להפרד מאותן שבהרו להם דרך לא טובה, ופירוד זה צורך התיקון הוא, וזה שאמר הכתוב והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי, כי בטענת השלום הם מחפין על כל העבירות שבעולם רחמנא ליצלן, ועל כן אומרים זאת מטעם רצונם כי בשרירות לבי אלך, אך ורק שלא לעשות פירוד ולא להחזיק במחלוקת, ואין צריכים ראייה ובירור שזו טענה מטושפת ומהסתת מיצר הרע, והטוען כך בעצמו יודע שאין בטענתו אמת, ואינו מאמין בה אף הוא, אלא שטוען כך כדי שיוכל לילך אחר שרירות לבו בעצת יצר הרע.

דברי יואל

לעיני כל ישראל חזק ואמץ. על דרך צחות, כי גם המלך נצטוו לבלתי רום לבבו, ויהושפט מלך יהודה כשהיה רואה ת"ח כו' (מכות כד). מחבקו ומנשקו כו' אבי אבי כו' אבל זה רק בצנעה, אבל לעיני העם מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול (כתובות יז), ומפני מה נענש שאול על שמחל על כבודו (יוזא כב), וזה אם קטן אתה בעיניך וירא וחרד מפני כל ונמוך בדעתך לכבד כל אדם, אבל לעיני כל ישראל חזק ואמץ, לא תתנהג בענוה ולא תראה להם מורך רק היה קשה כבודו וגבור כארי נגד העם.

משך חכמה

פְּרָאָה לַחֲכָמָה

מֵאַמְרֵי נַחֲמָדִים עַד דְּרוֹשׁ לַיוֹסֵדִים בְּעִתּוֹר וּפְרָח לְשׁוֹקֵדִים

לא כתובה בתורה זו מיתת צדיקים, היינו שלוקח את הצדיקים כדי לכפר ולהגן על עון הדור ובוהו יובן והיה בשמעו את "דברי" האלה הזאת, היינו מה שדרשו חז"ל ולא כתיבה בהדיא בהאלה הזאת וזהו מיתת צדיקים שמכפרת, ובשמעו זאת יאמר האדם שלום יהיה לי כי בשרירותי לבי אלך שמיתת הצדיקים יגן ויכפר על כל עוונותי, וע"ז קאמר הכתוב אל תדמה בנפשך להמלט מן העונש עי"ה, כי אז יעשן אף ה' באיש ההוא ורבעה בו כל האלה "הכתובה" בספר התורה הזאת, ולמעט את שאינה כתובה היינו מיתת צדיקים שלא יכפר עליו מיתת הצדיק.

(דרוש שמואל)

הן בעודני חי עמכם היום ממרים הייתם עם ה' ואף כי אחרי

מותי וגו'. וקשה היה לו לומר ממרים הייתם את ד' ולא עם ד', י"ל ע"פ מה שפירשו המפרשים שני טעמים למה לא נאמר כי טוב ביום השני לבריאת העולם טעם הראשון הוא כי ביום השני נבראו המים ומשה עתיד למות ע"י מי מריבה ואין כדאי ליהוד על זה כי טוב והטעם השני הוא שביום השני נבראו המלאכים ובכדי שלא יאמרו שותף היה להקב"ה במעשה בראשית, הנה כל זמן שמשה היה חי אי אפשר לומר הטעם של מיתת משה אלא חייבים לומר הטעם שלא יאמרו שהיה שותף להקב"ה ועבודה זרה בשיתוף הרי אסור, וזה שאמר משה "הן בעודני חי עמכם" וזה שלא נאמר כי טוב הוא בא ללמד שאסור לעבוד ע"ז בשיתוף ובכל זאת "ממרים הייתם עם ד'" ועבדתם ע"ז בשיתוף "ואף כי אחרי מותי" שאז יש תירוץ שלא כתיב כי טוב בגלל מיתתו בודאי שתעבדו ע"ז לכן אני מזהיר אתכם "ואעידה בם את השמים ואת הארץ" שאז ח"ו "וקראת אתכם הרעה באחרית הימים".

(ילקוט האורים)

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלוהיכם. יש לפרש הסמיכות לעיל בפרשה הקודמת מסיים "ושמרתם את דברי הברית" ופתח כאן "אתם נצבים", ידוע שאברהם אבינו קודם ששל על עצמו היה נופל על פניו ומדבר עם השכינה אבל אחר ששל על עצמו היה מדבר עם השכינה בעמידה, לכן אמר הכת' "ושמרתם את דברי הברית" היינו הברית מילה ממילא יהיה "אתם נצבים היום לפני ה' אלוהיכם, נצבים בעמידה.

(כסף נבחר)

והי' בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך וכו'. ויל"פ דהנה ידוע כי השב תשובה מאהבה וזונותי מתהפכין לזכות וא"כ יוכל החוטא

לומר שיעשה עונות מרובים כדי שאח"כ כשישוב מדרכו הרעה ויעשה תשובה מאהבה יתוספו לו הזכיות אמנם זה אינו דאמרו חז"ל האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה, ובוהו י"ל כונת הכתוב והי' בשמעו את דברי האלה הזאת יאמר בלבבו שלום יהי לי כי בשרירות לבי אלך למען ספות הרוה את הצמאה, דהיינו להוסיף על העונות ואח"כ לעשות תשובה מאהבה ואז יתהפכו לו לזכיות, ואמר הכתוב לא יאבה ה' סלוח לו דאין מספיקין בידו לעשות תשובה והבן.

(חתם סופר)

והי' בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך וכו'. הפסוקים הללו תמוהים מאוד דאטו בשופטני עסקינן שאחרי שישמע כל הקללות האלו יאמר שלום יהיה לי. ונל"פ עפ"מ שידוע מה שדרשו חז"ל גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתובה בספר התורה הזאת מכה אשר

דורש טוב

לא ירפך ולא יעזבך. ופירשו"ל י"ל יתן לך רפיון להיות נעזב ממנו. והקשה המורחזי למה שינה רש"י שבכל מקום מפרש לשון כזה (כמו לא ירפך) 'לא ירפה אותך', וכאן פי' לא יתן לך רפיון.

ונראה דבאמת קשה דאמר הכתוב שלא יראו כי הקב"ה לא ירפך ולא יעזבך, לשון שלילות. והיה לו לומר כי ה' אלקיך יושיעך. ולכן מפרש רש"י שאמר הקב"ה שלא יראו מפניהם וידעו ויזכרו בכל עת שה' הוא ההולך עמם, דאם ישכחו זאת אז יקויים בהם מה שכתוב בפרשת בשלח בפסוק 'ויבא עמלק' שכתב רש"י דכיון שאמרו 'היש ה' בקרבנו אם אין' ונסתפקו במציאות הש"י עמם, ע"כ נענשו שבא עמלק. וכן הכא אם ישכחו ח"ו שהש"י הוא ההולך עמם אלא יפתחו ויראו, אזי יגרמו ח"ו שינתן להם רפיון.

וזה שאמר הכתוב 'אל תיראו ואל תערצו מפניהם, כי ה' אלקיך הוא ההולך עמך' ומוסיף הכתוב תוספת נחוצה לברכה זו והיא שלא ירפך ולא יעזבך ופירשו"ל על לא ירפך - 'שלא יתן לך רפיון' כלומר שזה הוא תוספת ברכה שיהיו חזקים בבטחונם בהש"י כיון דדייקא ע"י שלא נשכח שהש"י הוא בעזרינו ע"ז בלבד נזכה "ולא יעזבך" שבאמת נזכה לנצח את אויבנו, וכלשון רש"י: לא יתן לך רפיון - הגורם - להיות נעזב ממנו ח"ו. והקושיא הג"ל הכריח לרש"י לפרש כן דאל"כ למה לא אמר עוד יותר שיושיעם, רק אמר בלשון שלילות שלא ירפם וכנ"ל. אלא הוא תוספת נחוצה דכיון דהגם דמצד הש"י כב"י מושפיע להם נצחון עדיין אפשר להתקלקל ח"ו ע"י חוסר הבטחון, וע"ז בא ברכה מיוחדת שהש"י יחזק לבנו לאמונה ובטחון בו ית' ועי"ז יחול ברכת הנצחון.

דברי שאול (לכעל שואל ומשיב ז"ל)

**אַתֶּם נֹצְבִים הַיּוֹם בְּלַבְּכֶם לְפָנַי ה' אֶלְקֵיכֶם רְאִשֵׁיכֶם שְׂבָטֵיכֶם
זְקֵנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל: (פרק כט פסוק ט)**

אתם נצבים היום לפני ה' אלהיכם. שאתם עומדים ומזומנים לפני השם כדי לעמוד בכריתו, כי לקבל התורה כבאורה נאספו אליו^א. או שהיו עומדים לפני הארון^ב:

מעשה הש"ב

ולפי זה נמצא מחלוקת בין רש"י לרבינו מתי כרתו את הברית, לרש"י היה ביום מותו, ולפי רבינו כרתו הברית כאשר גמר ללמוד אתם משנה תורה.

ולפי^ז מדוייק הישב מש"כ רבינו (ריש פרשת וילך) "וילך משה. כאשר השלים כל דבריו, אז הלכו כל הנצבים לפניו והנשם והטף איש לאהליו, ולא הוצרך הכתוב להזכיר זה, כי כבר אמר אתם נצבים היום כלכם וגו', ואחרי עברם בברית הלכו מלפניו. ויאמר הכתוב עתה כי משה הלך ממחנה לוייה אל מחנה ישראל לכבודם, כמי שרוצה לפטר מחברו ובא לטול רשות ממנו".

מכיון שרבינו לשיטתו שכריתת הברית של פרשתו, היה מיד כשגמר ללמוד עם בני ישראל משנה תורה, ואח"כ הלכו כולם לביתם. ולכן ביום פטירתו כשהלך לפטר מכלל ישראל, הוצרך ללכת ממחנה לוייה למחנה ישראל. ולכן כתיב וילך משה.

משא"כ לפירוש רש"י, שכריתת הברית של פרשתו היה ביום מותו, נמצא שאז היו כל כלל ישראל ליד משה, א"כ אי אפשר לפרש וילך משה וידבר את הדברים האלה, שהלך אל כלל ישראל, הרי היו שם באותו היום. אע"כ הפירוש שהתעורר עצמו לדבר אל כלל ישראל, כמו שביאר רבינו הכתוב (בראשית כג ב) 'ויבא אברהם לספור לשרה' שאין הכוונה שבא מאיזה מקום, אלא שהתעורר עצמו להספידה.

^ב הנפק"מ בין ב' הפירושים הוא בכונת הכתוב 'לפני ה' אלקיכם, לפירוש ראשון, כיון שלמד משה רבינו איתם תורה, על כן נקרא שעמדו לפני ה'א, אע"פ שלא עמדו לפני הארון. ולפירוש השני הפירוש 'לפני ה'א' כפשוטו, שעמדו לפני הארון.

^א הנה התחיל בפרשה זו באומרם אתם נצבים היום, דהיינו שכל בני ישראל היו נצבים לפני משה כדי לעבור בברית ה'. אולם לא נזכר בקרא שכינסם משה רבינו שיבואו אליו. ורבינו מרמו הסיבה לכך באמרו 'כי לקבל התורה בבאורה נאספו אליו. דבודאי אין הכוונה לומר שנאספו עתה ללמוד משנה תורה, שהרי כבר למדו מאתו כמבואר בפרשיות הקודמות.

אלא ביאור הדבר הוא, דרבינו אויל לשיטתו, דכתב בסוף פרשת כי תבוא, עה"כ (כט א) "ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר אליהם וגו'", דאינה קריאה חדשה, רק הוא המשך של משנה תורה שלמד עם ישראל, שהוא מתחילת חומש דברים. ונמפרש כוונת הכתוב ויקרא משה' הכוונה 'קראם עוד', דהיינו שאחרי שלמד אתם כל משנה תורה, הוסיף לומר להם גם ענין הברית. ואף פרשת נצבים שהוא כריתת הברית אינה ענין חדש, אלא נמשך לפרשיות הקודמות, שמשה רבינו כרת אתם הברית באותו מעמד אחרי שגמר ללמוד אתם משנה תורה, ולפיכך מובן מדוע לא כינסם, שהרי כבר עמדו נצבים לפניו מתחילת לימוד משנה תורה.

ולפי זה מדוקדק לשון רבינו, "שאתם עומדים ומזומנים לפני השם כדי לעבור בבריתו כדי לקבל התורה בבאורה" נאספו אליו, דהיינו שלא היה צריך לכנסם, כיון שכריתת הברית היתה תיכף ומיד אחרי שלימד אותם משנה תורה, והרי כבר עמדו מזומנים אצלו מאז שהואיל משה לבאר להם את התורה הזאת.

ואולם פ"י זו לא אתי כדברי רש"י, שכתב (כאן) "אתם נצבים היום, מלמד שכינסם משה לפני הקב"ה ביום מותו להכניסם בבריתו", ומוכרח שהיתה קריאה חדשה לעבור בברית ה'. דהיינו כאשר גמר ללמד אתם כל משנה התורה, הלך כ"א לביתו. וביום ז' אדר שהוא יום פטירתו של משה רבינו, חזר וקרא את כל ישראל לעשות איתם את הברית.

~ פרישת וילך ~

וַיֵּרָא ה' בְּאַהֲל בְּעַמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֵד עַמּוּד הָעָנָן עַל פֶּתַח הָאֹהֶל:

(פרק לא פסוק טו)

וַיֵּרָא ה' בְּאַהֲל בְּעַמּוּד עָנָן^א. הטעם, כי עמוד הענן היה על הפתח, והסס היה נראה כאהל, וזהו הכבוד, על דעת רבי אברהם^ב. ועל דעתו, הוא כמו: וירד ה' בעמוד ענן ויעמד עמוד פתח האהל (כמדבר יב ה), והנה כבוד ה' נראה בענן (שמות טז י).^ג

והטעם כי לזה לדבר עם משה שישמע יהושע^ד, ושם יורה את יהושע עלמו.

והנה למשה נאמר (שם כה כב) ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת^ה, אבל יהושע לא היה במעלה ההיא, ואסור היה ליכנס באהל כלל. והנה ויעמד עמוד הענן על פתח האהל שב לכאור כי היה הענן ובו הכבוד על פתח האהל חופף עליו והנה הוא באהל.

מעשה הש"ב

האווהל, מ"מ כאן עמדו משה ויהושע מחוץ לאהל, והדיבור היה מפתח האהל, והטעם שרצה ה' לדבר עם משה וישמע יהושע, ויהושע לא היה במדרגה להכנס באהל כלל, לכן השכינה והדיבור היתה בפתח האהל מועד.

ואפשר להביא סמוכין לדברי רבינו, ממש"כ רש"י (ויקרא פרק א פסוק א) מאהל מעד, מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא לחוץ לאהל וכו', דהיינו שהקול לא היה נשמע לחוץ, ואם הדיבור היה מבפנים לא היה יהושע יכול לשמוע את הקול מחוץ לאהל מועד.

ואפשר להוסיף מילתא בטעמא שמשה ויהושע עמדו בחוץ, שכיון שהשכינה לא היה בתוך האהל מועד, רק היה על פתח האהל. פשוט שאינו כבוד שמשה ויהושע יכנסו לפנים.

ה וראוי לציין למש"כ רבינו (שמות פרק מ פסוק לה) "ועל דרך הפשט, בעבור שאמר וידבר ה' אליו מאהל מועד, לא נכנס משה במשכן, אבל קרא אותו מאהל מועד ועמד פתח האהל וידבר אליו". ורק לפי דרשת חז"ל נכנס משה בתוך האהל מועד בעת שהקב"ה דבר אתו.

ולפי"ו צריכים לומר שמה שמבאר רבינו הטעם שכאן לא נכנס משה לפנים ועמד בחוץ, מחמת שהיה יהושע לא היה יכול להכנס בתוך האהל. כוונתו דאפילו לפי דרשת חז"ל שתמיד נכנס משה לתוך האהל. בדיבור זה עמד בחוץ. אבל לשיטתו ע"ד הפשט תמיד עמד משה חוץ לאהל מועד. ופשוט שגם בדיבור הוואת עמד מחוץ לאהל מועד.

א לבאורה איכא סתירה בכתוב היכן היתה השראת השכינה, דבתחילת הכתוב כתיב וירא ה' באהל, דמשמע שהשכינה היה בתוך האהל מועד, ובסיפא דקרא כתיב ויעמוד הענן על פתח האוהל, דמשמע שהיה על פתח אהל מועד.

והנה בפסוק יד כתוב ויאמר ה' אל משה וגו' קרא את יהושע והתיצבו באהל מועד ואצונו, וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד. וצ"ב היכן עמדו משה ויהושע בתוך האהל מועד, או מחוץ לאהל מועד.

ב דעת האבן עזרא שכבוד ה' היה נראה באהל, ועמוד הענן היה על פתח האהל. אבל לא היתה השראת השכינה בתוך הענן. וזוה מיושב הקרא. ולכאורה לפי"ד שהשכינה היה בתוך האהל מועד, אפ"ל שמה רבינו ויהושע היה בתוך אהל מועד, כמו שמבואר בחז"ל שבכל הדברות היה משה בתוך האהל מועד. ובפעם הזאת היה רשות גם ליהושע להכנס בתוך האהל מועד. וזה א"ש מהכתוב בפסוק יד וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד. ולא נאמר בפתח אהל מועד.

ג אמנם דעת רבינו שכבוד ה' היה בתוך הענן על פתח האהל חופף עליו. ולפי"ד סיפא דקרא ויעמוד עמוד הענן על פתח האהל, מפרש הרישא דקרא, היכן היה כבוד ה' והענן, בפתח אוהל מועד.

ד מבאר רבינו אף שנאמר למשה ונועדתי לך שם ודברתי עמך מעל הכפרת, וע"פ חז"ל משה רבינו היה נכנס לתוך

באשמורת הבוקר קראתיך א'ל מהולל

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

הנה ימים באים נאם ה', ימי הרחמים והסליחות
הנה זה עומדים תחת כותלנו, והזמן גרמא לחקור
ולעיין אימתי הוא הזמן הראוי והמוכשר לעמוד
לפני המקום בסליחה.

ב'רמב"ם' (פ"ג
מהל' תשובה ה"ג) כתב:
ונהגו כולם לקום
בלילה בעשרה
ימים אלו
ולהתפלל בבתי

אולם חכמי
אשכנז קבעו זמן
לזה שיהי' דייקא
באשמורת הבוקר,
וכ"כ ה'מחבר' (א"ה
תקפ"א ס"א) וזל"ק:

נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים
וכו', עי"ש, דהיינו שליש האחרון של הלילה
כמשאחז"ל (ברכות ג.) שהלילה נחלק לג' משמורות ואותו
שקודם עלות השחר קרוי אשמורת הבוקר, והטעם
מבואר במנהגים דאמרינן בפרק קמא דע"ז (ג.) שהקב"ה
שט בעולמות בלילה, ובשלשה שעות אחרונות בבוקר
שט בעולם הזה, שנאמר (תהלים פח, יד) אליך ה' שועתי
ובבקר תפילתי תקדמך, עי"ש, ומזה משמע דכל ג'
שעות אחרונות הזמן מוכשר להתפלל. וכ"כ ב'תורת
חיים' (סק"א) דכן משמע ב'לבוש' שכתוב שם בלש"ק:
דנוהגין לקום באשמורת קודם עלות השחר הוא לפי
שאמרו במדרש שהקב"ה שט בלילה ב"ח עולמות ובג'
שעות אחרונות הוא שט בעולם הזה והרי הוא קרוב לנו
בכל קראנו אליו באותו זמן, עי"ש. אולם ב'מגן
אברהם' (סק"א) כתב: "מפני שהקב"ה שט ב"ח אלף
עולמות ובסוף הלילה שט בעולם הזה והוא עת רצון,
עי"ש, ומדייק מזה הפרי מגדים דלכאורה יש לומר
סליחות בסוף הלילה מיד קודם אור הבוקר עי"ש.

וכ"כ ב'מטה אפרים' (סעני י"א) "וזמן אמירת
הסליחות הוא בסוף הלילה סמוך לאור הבוקר ועכשיו
מתאחרין על הרוב עד התחלת עמוד השחר, עי"ש.
ואגב מובא שם ב'מטה אפרים' דמ"מ ביום ראשון

כנסיות בדברי תחנונים ובכיבושין עד שיאור היום"
עי"ש, ומשמע דזמן התפלה הוא בלילה בכל זמן עד
שיאור היום, ומבואר נמי בהסדר ה' לקום דהיינו
להקדים בבוקר ולהתפלל, אולם בדברי הרמב"ם אינו
מבואר כלל כמה זמן צריך להקדים בבוקר, רק משמע
דכל זמן שהוא עדיין בגדר לילה טוב להתפלל.

ובאמת מצאנו דמנהג זה כבר קיימו בימי הגאונים.
וכמש"כ 'הגאון ר' כהן צדק' (הובא ברא"ש סוף מס' ר"ה)
מנהג בשתי ישיבות סורא ופומבדיתא לומר תחנונים
בעשרת הימים שבין ר"ה ליוה"כ, משכימים בכל יום
לביהכנ"ס לפני עמוד השחר ומבקשים רחמים
ומתחיל ש"צ ואומר תחנונים וכשמסיים אומר ואנחנו
לא נדע ואומר קדיש, וכ"כ רב עמרם גאון בסידורו (ח"ב
ס' קיז) ועשרת ימים כו' ומשכימין בכל יום לבתי
כנסיות ומבקשין רחמים עי"ש. ובספר 'המנהיג' (ר"ה
אות כ"ה) כתוב: "מנהג כל ישראל להשכים ולומר
תחנונים מר"ה ועד יוה"כ שהם ימי רחמים, עי"ש.
ומכל הני מבואר דמנהג ה' להשכים בבקר לפני
עמוד השחר, וכ"כ 'רש"י' בתשובה (מובא במחזור ויטרי סי'
שיג) כתב: "ומשכימין בכל יום לביהכנ"ס לפני עמוד
השחר ומבקשין רחמים והמנהג ממוצאי שבת לפני
ראש השנה, עי"ש.

משכימין יותר קצת בכדי שיתכן לומר לשון הפזמון שאומרים בו בזעקתם בעוד ליל וכן רצה עתירתם בעמדם בלילות. וב'אלף למטה' (אות י"א) כתוב: "ואם מתחילין קודם עלוה"ש אפי' כשאומרים הפזמון כבר הוא יום לית לן בה כיון דעכ"פ זעקו והעתירו בעוד לילה, משא"כ אם לא התחילו עד שהאיר היום מחזי כשיקרא וע"ד שכתב הט"ז סי' תרכ"ג לענין הכרוז 'היום יפנה', עי"ש.

ודבר נפלא כתב הגה"ק מאוסטראווצא צ"ל בספרו 'מאיר עיני חכמים' (מהדורא תלמיא לימי סליחות ד"ה איתא): "דהנה המלאכים אינם אומרים שירה בלילה כמו שמבואר במדרש רבה (בראשית ע"ג, ג) עה"פ ויאמר שלחני כי עלה השחר, הגיע זמן קילוסי לקלס להקב"ה, אבל לא כן ישראל שמהללים ומשבחים להקב"ה אפילו בלילה, ולכן זה לימוד זכות גדול על ישראל שבתחילת הלילה הקב"ה שט בכל העולמות העליונים ואינו שומע שירה לפי שהמלאכים אינם אומרים שירה בלילה ובסוף הלילה הוא שט בעוה"ז ושומע שירה רק מישראל ועי"ז נתעורר רחמים רבים על ישראל, והקב"ה כביכול מתקרב את עצמו לישראל ומלמד זכות עליהם ולכן אז באשמורת בסוף הלילה הוא זמן מוכשר ביותר לומר סליחות ותחנונים לפני הקב"ה בשעה שהוא מתמלא רחמים על בני ישראל" עי"ש.

ואגב מבואר בספר 'משנת יעקב' מהרב הגאון מקאפיש ז"ל (ה"ג א"ח מ"ח): "שמעתי בשם גדול א' שנהג בשאר לילות להיות ער כל הלילה ללמוד ולעבודת הש"י, אבל כעת קודם סליחות הלך לישן כדי לקיים דברי השו"ע שכ' נוהגים "לקום" באשמורת עשה כן, אולם באמת בתנ"ך כל מקום דכתיב לשון השכמה הכונה רק קדימה וזריזות ולא קימה מהשינה, אבל אפשר לשון קימה יותר משמע קימה ממטתו שישן עד אז, וקרא 'חצות לילה אקום להודות לך' בודאי משמע קימה ממטתו, ובזוהר ויגש דף ר"ו דדהמע"ה ישן וקם משינתו, והובא גם בב"י או"ח (סי' ד), עי"ש.

אולם מצינו הרבה מקומות והרבה צדיקים שנהגו לומר סליחות ותחנונים בזמנים אחרים, ובאמת כבר

העיר הגאון מקאפיש ז"ל בספרו משנת יעקב (שם): "דבמג"א שם סק"א, אחר שכ' מפני שהקב"ה שט בי"ח אלף עולמות ובסוף הלילה שט בעולם הזה והוא עת רצון, הוסיף לזה ועמ"ש סי' א', והפרי מגדים והמחצית השקל לא כתבו כוונת מג"א בזה, ואפשר הכוונה דכאן אמר דבסוף הלילה שט בעוה"ז והיא עת רצון, כ' ועמ"ש כ סימן א' דהביא דעל פי הזוהר חצות היא עת רצון, וגם בש"ס ברכות דף ג' לתירוץ ראשון, כ' מג"א בסימן א' דאז עת רצון עפ"י הגמרא הנ"ל, ומזה נראה המקור לכמה גדולים וצדיקים שאומרים סליחות ביום ראשון בחצות לילה ומטו בה בשם בעש"ט זי"ע ותלמידיו, דיש לומר שסומכין על דברי הזוהר הנ"ל דחצות עת רצון יותר מסוף הלילה, אבל מה שנהגו לומר סליחות בתחלת הלילה שעה ד' ל' 9, 10, בודאי אין נכון", עי"ש.

ובספר 'תהלה לדוד' (א"ח קלא סק"ב) כתב שם על מה שכתב המחבר דאין נפילת אפים בלילה, וכתב שם המ"א (סק"ט) ונ"ל דאם נמשכה תפלת מנחה עד הלילה לכולי עלמא אין נופלין דתחלת הלילה תגבורת הדינין משא"כ אחר חצות הלילה, עי"ש, וכתב ע"ז התהלה לדוד, וז"ל: "מדברי המ"א (סק"ט) יש סמך להנהיגין לומר סליחות אחר חצות ונופלין על פניהם דאחר חצות חוט של חסד נמשך, וזה אפשר לפרש מ"ש שהוא קרוב ליום דכי היכי דאחר חצות היום מיקרי נטו צללי ערב, ה"נ אחר חצות לילה מיקרי קרוב ליום", עי"ש.

ומש"כ ב'משנת יעקב' דמה שאמרו בתחילת הלילה בודאי אין נכון, באמת מצד הדין א"א לאמרו וכמש"כ במ"א (תקס"ה סק"ה) דלפני חצות אין לומר סליחה וי"ג מדות, ויסודו באריז"ל (פרי עץ חיים דרושי תפלת ערבית דרוש א') וז"ל: "דע כי בחצות לילה הראשונה אין ראוי לומר כלל שום סליחות ולא להזכיר י"ג מדות דויעבור", עי"ש.

אולם כידוע היו צדיקים וקדושים בכל הדורות שאמרו סליחות לפני חצות ויתבאר במאמר הבא, וגם יתבאר שיטות הסוברים לומר סליחות אחר עלות השחר, בס"ד.

חוקים להורותם

הלכות דינים, פרטי דינים והאחרונים, עם תוספת ביאורים ומעלים שונים

נ"נ ע"י הרב האון דומ"ץ דקדולתנו שליט"א

פרטי דינים המצויים

ראש השנה שחל בשבת

ההלכות נכתבו בקיצור, וטעמיהם ומקורותיהם נתבארו באריכות בספר "חוקים להורותם"

המלאכה היא הדלקת לעקטע"ר או כלי הפועל על ידי לעקטע"ר [עירקאנדיש'ן וכדו], והצורך הוא רק ליו"ט ב, עדיף שהגוי יעשה ביו"ט ולא בשבת (דהוצאת אש חדשה ביו"ט אינו אלא איסור דרבנן משא"כ בשבת).

מלטול ספר או רעזשוואלקע

אין לטול ספר לבית הכנסת לצורך ליל יו"ט אלא אם יעין בו גם בשבת, וכן אין למלטל הרעזשוואלקע לבית הכנסת בידו אלא אם יהא לבוש בה בשבת, והאוכלים אצל אחרים בליל יו"ט וברצונם לטול עמהם הקאפטן וכדו' יכול להניחם בכלי [שקית וכדו'] ביהד עם הפין שצריך לשבת.

מלאכה בליל יו"ט שני

אין לעשות מלאכה המותרת ביו"ט [בישול או להניח מאכלים על הפלטה] או אפילו מירחא בעלמא לצורך יו"ט שני, אלא לאחר זמן צאת המוכבים, ולאחר אמירת הבלדה [קנה"י] או הזכרת "ותודיענו" בתפילה, או אמירת "ברוך המבדיל בין קודש לקודש".

שכח "ותודיענו"

שכח לומר "ותודיענו" אין צריך לחזור אם נזכר לאחר אמירת ותתן לנו ה"א אין צריך לחזור, וצריך לחזור שלא לעשות מלאכה עד שיבדיל או יאמר "ברוך המבדיל", ואם טעם לפני שהבדיל צריך לחזור ולהתפלל.

הכנת הנרות

יש להכין הפתילות מלפני שבת ויו"ט, שיירי החלב והמכות שבתוך כוסיות הזכוכית המיוחדות לנרות, לכתחילה יש להוציאם על ידי כלי שיהא כלאחר יד, ותיכף לוורקם בעזרת הכלי.

הדלקת נרות יו"ט

האשה תדליק הנרות רק בלילה לאחר אמירת ברוך המבדיל או הבלדה או ותודיענו, אשה שטעתה והדליקה מבוע"י כמו בכל ערב שבת ויו"ט לא יצאה וצריכה לחזור ולהדליק בלילה.

הבלדה

מבדילים וקנה"י, ואין ממלאים הכוס שישפך בצלחת או על הארץ כמו בהבלדה, הרבה מחמירים שלא להדליק נר מיוחד להבלדה אלא אם ידלק זמן רב בתוך הסעודה, ויש שמקריבים הנרות, ואפשר לברך גם כשהם נפרדים, ונרות המונחים בזכוכית [גא"י] לכתחילה יסתכל מלמעלה ולא דרך הזכוכית.

שתיית הנשים יין הקידוש

המנהג שהנשים שתות יין הקידוש אף שזהו גם יין הבלדה (ובהבלדה לחזר אינם שתות היין).

תקיעות בערב ראש השנה

אין תוקעין בשופר בערב ראש השנה אפילו כשראש השנה חל בשבת.

אמירת "שלוש עליכם"

המנהג לומר "שלוש עליכם" בשירה ובזמרה כמדוי שבת (לקוטי מהר"ח דבן המנהג דלא כפי שכתב במט"א דיאמור רק בניגונה ולא בשירה מהמת הדרת יום הדין)

אכילת "טשולענט" בשבת

אוכלים בשבת מאכל "טשולענט" אף שמנזיחים בו קטניות (מרא דשמעתתא, ומובא מהר"ק רבי איצקל זצ"ל בשם הרה"ק רבי מאיר מפרימשלאן זצ"ל, כי המלאך הממונה על מצות שופר, ממונה גם על מאכל הטשולענט, ולכן ביו"ט שחל בשבת שאוכלים בו "טשולענט", אין צריך לתקוע בו).

טעימה לפני מוסף

מותר לטעום קודם מוסף מוזנות שיעור כביצה אף מי שאינו חלש, וצריך לקדש או לשמוע קידוש מאחר, והשותים [קאווע] לחוד בלא אכילה, אף שאינם מקיימים קידוש במקום סעודה, יש להם על מה לסמוך, ונכון להדר לשמוע קידוש מאחר שאוכל מוזנות (דלפני תק"ש מותר לטעום רק מי שחלש ויש מחמירים גם בשתיית קאווע לפני התקיעות).

מלטול שופר

אין למלטל שופר בשבת משום מוקצה, ואם צריך למקום שהשופר מונח [שצריך לשבת על כסא שהשופר מונח], יש להתיר לקחתו (בכלי שמלאכתו לאיסור לצורך מקומו, ועדיין יש לדון בלי שמל"א כשאין לו פעילת היטר).

הכנה משבת ליו"ט שני

אין להכין שום דבר משבת ליו"ט שני, ולכן הרוצים להוציא המאכלים מהפריזדער או הפריזער לצורך הלילה, ויציאם כשעוד היום גדול באופן שיהיו ראויים לאכילה בשבת, או יש עצה להניחם בערב יו"ט כשהם בתוך כלי וכדו' ביהד עם מאכל שברצונם לאכלו בשבת, וכך יוכל להוציא ביהד עם המאכל לשבת.

פינוי השולחן לאחר הסעודה

לאחר סעודת יום השבת מותר להניח המאכלים והמשקים במקומם המיוחד להם [בארון או בפריזדער] אף שאין צריך להם בשבת, ואם הוא דר בבית מותר לטרוח שיהיו החדר והשולחן מסודרים כראוי, אולם לסדר השולחן לצורך סעודת ליל יו"ט אסור.

אמירה לגוי בשבת או ביו"ט

כשיש היתר לומר לגוי לעשות מלאכה לצורך [חולה או עשר הריב], אם

יצא לאור במהדורה חדשה מורחבת

הספר שייתן לך "געשמאק" בדיני הימים טובים הבעל"ט

הספר שלא ירד מעל שולחןך במשך כל ירח האיתנים

הספר שייתן בהירות לכל ת"ח, מגיד שיעזר, מז"ץ

הספר שיהי לתועלת לכל בעה"ב, אברך, בחור

מדור מיוחד

דיני חינוך קטנים

במצוות חודש תשרי

ספר
חוקים
להזרותם

פסקי דינים
לחודשי אלול - תשרי

ספיה וחינוך קטנים
במצוות חודש תשרי

ספר
חוקים
להזרותם

פסקי דינים
לחודשי
אלול - תשרי

הידעת???

האם אפשר לשלם עליה, זי"ץ-פלא"ץ, כפרות,
ד' מינים, ממצוות מעשר?

האם אפשר לומר תהלים בע"פ?

תמצית הלכות ד' מינים הנוגעים למעשה?

האיך לקיים "כיסוי הדם" כהלכתה בכפרות?

באיזה אופן אפשר לברך ברכת הבשמים
ביוהכ"פ שלא תהא ברכה לבטלה?

מתי יש לישיב בסוכה תחת השלא"ק בעת
הגשמים?

האיך להחזיק את האתרוג כשבודקים כשרותה?

האם מותר לומר לקטן שילך לישון חוץ לסוכה?

פרק מיוחד בדיני אבילות בחודש תשרי

יצא לאור על יד

הרב הגאון

רבי יחיאל מיכל אברהם פרידמאן שליט"א

דומ"ץ קה"ל יטב לב ד'סאטמאר בני ברק

N. GREENFIELD INC.

הוצאה לאור והפצת ספרי קודש

1366 39TH STREET BROOKLYN, NY 11218

TEL 718.633.8103 FAX 718.438.2846

4382846@GMAIL.COM

WWW.GREENFIELDJUDAICA.COM

מישיב בהלכה

תמצית השיעורי הלכה שנאמרו גבי פדרשא

ע"י הרב הגאון רבי יהושע צבי יוזשעף שליט"א
מו"ץ קהילתנו הק'

הלכות ברכת התורה (ט)

- א] אף דמותו להרהר בדברי תורה קודם ברכת התורה אבל השומע דברי תורה מחבירו צריך לברך ואסור לו לשמוע דברי תורה לפני ברכת התורה דשומע כעונה ועדיף מהרהור.^(א)
- ב] יש מי שאומר דאין צריך שישמע מפי בר חיובא דווקא אלא אפילו שומע דברי תורה מפי אשה או קטן גם כן מחוייב בברכת התורה.^(א)
- ג] ויש חולקים וסוברים דשמיעת דברי תורה אינו מחייב לברך ומותר לשמוע דברי תורה לפני ברכת התורה.^(א)
- ד] מותר לשמוע שיעור של דברי תורה מטעיים (הקלטה) קודם ברכת התורה ואינו אלא כהרהור בלבד.^(א)
- ה] אכן אף דשומע דברי תורה צריך לברך ברכת התורה זהו דווקא באופן שמדברים אליו דברי תורה ובדעתו להקשיב ולשמוע אבל אם שומע סתם ואינו נותן לבו ומחשבתו להתרכז ולשמוע אף ששומע בעל כרחך אינו צריך לברך.^(א)
- ו] הכותב חידושי תורה דרך לימודו ומבין מה שכותב י"א דצריך לברך מקודם ברכת התורה.^(א) וי"א דאין צריך לברך ברכת התורה על כתיבת דברי תורה.^(א) ולכן ראוי לכל כותב בדברי תורה לברך תחילה ברכת התורה ויוציא מפיו איזה תיבות כדי שלא יהא ברכתו לבטלה ולמנהיגו שאומרים אחר ברכת התורה ברכת כהנים ואלו דברים זה נחשב ללימוד ודי בזה.^(א)
- ז] ואם כותב דברי תורה ומעתיקו ואינו מכויין למה שכותב אינו צריך לברך וכן אם כותב איזה פסוק בתוך אגרת הרשות וכונתו לדבר בלשון צחות אינו צריך לברך ברכת התורה.^(א)
- ח] סופר שכותב סת"ם כדי להרויח ממון וצריך לקרוא את הדברים בפיו יש להסתפק אם צריך לברך ברכת התורה ועל כן יש להחמיר לברך תחילה ברכת התורה ולומר אח"כ פסוקי יברכך.^(א)

ביאורים והוספות

סי' ד"ה לנטלה שכתב דווקא במגילה שכל הציבור צריכים לקרוא ולברך כל אחד בפני עצמו ולכן אחד מברך לכולם להוציאם אבל בדין אין הציבור רשאי לברך ברכת התורה על שמיעתם אלא הקורא הוא המברך וא"כ כשאנו קורא בעצמו הריהו כשאר ציבור השומעים שלא תיקנו להם לברך ברכת התורה.

דלא שייך לומר ששומע כעונה דאין כאן אמירת המדבר אלא שומע קול המדבר הנקלט על ידי עלקטע"ך ואינו רק כמהרהר בדברי תורה שאינו חייב בברכת התורה ובהליכות שלמה (שם) מסתפק בזה אם מותר לשמוע דברי תורה מטעיים קודם ברכת התורה אך כל שתיקתו הוא בלשיתו שסובר דשומע חייב הוא לאו מדיון שומע כעונה אלא דכן הוא צורת תלמוד תורה שאחד אומר וחבירו שומע ולכן עדיין יש להסתפק בדין מה דינו אבל למבואר בשע"ת בשם הלכות קטנות ובש"ת משכנות יעקב סי' ס"ד ובתהלה לדוד שהוא מצד שומע כעונה לפי"ו פשוט דלא שייך כלל בשומע מטייב.

ברכת הבית ענר ל"ד סעי' ו' ובשולחן הטהור סעי' ד' דבאופן שאינו מתכוין להאזין ולשמוע הוי רק כהרהור בלבד שאינו צריך לברך.

כן הוא דעת המחבר בסימן מ"ו סעיף ג' ואף דלגבי הרהור דעת השו"ע שאין מברכין מ"מ כאן בכתיבה עדיף מהרהור עיין משנ"ב פמיו בשעת הכתיבה, ועיין בשו"ת רעק"א רעק"א סימן כ"ט בשם שו"ת שב יעקב (יו"ד סימן מ"ט) דוודאי כתיבה אינה כדיבור לגבי שאר מצוות התורה אבל לגבי מצות תלמוד תורה שלומדים זאת מקרא ודונתם לבניין ולמדתם את בנינים ובהרהור לא שייך ללמד את בניו אבל בכתיבה הרי יכול ללמדה לאחרים ובערוך השולחן (סעיף י') דעיקר מסורת התורה מדור לדור על ידי כתיבה ובלעדיה כמעט נשתכחה תורה מישראל.

בטו"ז (סק"ד) ומג"א (סק"א) הסיכמו שלא לסמוך על המחבר לברך על כתיבת דברי תורה דכיון שאנו אומר התיבות בפה הרי זה רק כהרהור בלבד שאין מברכין עליו.

משנ"ב סק"ד.

משנ"ב סק"ד והטעם כיון שאין כונתו כלל לשם לימוד.

בביאור הלכה ד"ה אע"פ מביא דעת הטו"ז דאפילו לדעת המחבר כתיבה היא כדיבור מ"מ אם כונתו רק להרויח ממון אין זה בכלל לימוד ומסתפק הביאור הלכה דאולי זהו דווקא בכתיבה אבל אם אומר בפה י"ל דבכל אופן נחשב לדברי תורה.

שערי תשובה (סק"ה) בשם שו"ת הלכות קטנות (ח"ב סימן קנ"ט) וכ"כ בשו"ת קרן לדוד (סימן י"א) וכן מבואר מדברי התוס' ברכות (כ"ע"ב ד"ה כדאשכחן) על מה דמבואר שם בגמרא דבעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך והקשה בגמרא דאם יוצא בהרהור דכדיבור דמי א"כ יוציא בשפתיו ומתיר כדאשכחן בסיני שהפרישן מאשה והרי שאסור לבעל קרי לומר דברי תורה בלי טבילה והקשו בתוס' הרי בסיני היו שותקין ותירצו שהיה שם דיבור כי שומע כעונה – ועיין בשו"ע הרב הלכות תלמוד תורה (פ"ב ה"ב) "דצריך לזוהר להוציא בשפתיו כל מה שלומד וכל מה שלומד בהרהור לבד ואפשר לו להוציא בשפתיו אינו יוצא בלימוד זה ידי חובת מצות ולמדתם אותם כמו בכל המצוות התלויות כדיבור שאינו יוצא בהן ידי חובתו בהרהור אלא אם כן שומע מפי המדבר שהשומע כעונה בפיו עיי"ש, ובתהלה לדוד (סק"ה) הביא הוכחה דשומע דברי תורה חייב בברכת התורה מהא דקיי"ל (סימן קל"ט ס"ג במ"א) דקורין לסומא עלות לתורה ואע"פ שאינו קורא בפיו דהרי אסור לקרוא בעל פה פסוקי תורה שכתב ומ"מ קורין לו ויכול לברך על התורה ובמשנ"ב שם (סק"ה) דזהו משום שומע כעונה ומוכח מזה דמברכים על שמיעת דברי תורה.

בהליכות שלמה (פ"ו ה"ה) ס"ל דהשומע ד"ת מאחר חייב בברכת התורה לא מדיון שומע כעונה שכל התורה דשומע אמרין רק במה שצריך לשמוע כדי לצאת ידי חובתו משא"כ בנידון דידן אלא משום דכן הוא צורת תלמוד תורה שאחד אומר וחבירו או תלמידו שומע ושמיעת דברי תורה בפני עצמה היא מצוה וא"צ כוונת שומע ומשמיע לצאת ולהוציא ועיין בספר הערות וציונים להלכות ת"ת בשו"ע הרב פ"ב ס"ר"ב (הערה 16).

כ"כ במחזיק ברכה להחיד"א בשם שו"ת זקן אהרן (סימן ס') וכ"כ בשו"ת האלף לך שלמה (סימן ל"ה) והוכיח כן מדברי השו"ע (סימן ק"ד) דמי שעומד באמצע שמו"ע ושומע קדיש או קדושה לא יפסיק אלא ישתוק ויכוין למה שאומר השו"ע ויהיה כעונה ומבואר דאע"פ שהוא כעונה לענין לצאת ידי חובתו מ"מ אינו כמדבר ממש וקיי"ל כרש"י בסוכה (פ"ח ע"ב) ולא כרבינו תם ויכוין שאלא נחשב ממש כמדבר לכן גם אינו מברך על שמיעת דברי תורה ובשו"ת זקן אהרן מוכיח כדבריו מדברי השו"ע (סימן קמ"א ס"ב) שפסק כהרא"ש דהעולה לתורה צריך לקרות עם הבעל קורא כדי שלא תהא ברכתו לבטלה ומוכח מזה דאף ששומע את קריאת הפסוקים ושומע כעונה אפ"ה אינו יכול לברך אע"פ קורא בפיו אך המחזיק ברכה הביא דאכן הטו"ז והפר"ח הקשו ע"ז מהא דקיי"ל שומע כעונה ועיין בביאור הלכה (סימן קמ"א

דופן עקומה

סכך פסול מן הצד, אינו פוסל אלא בארבע אמות, משום שעד ארבע אמות אומרים 'דופן עקומה', פירוש, שרואים כאילו הכותל נעקם ונכפף למעלה, והסכך פסול נחשב מגוף הכותל, ומגיע עד הסכך הכשר¹.

ודופן עקומה אומרים רק בסכך פסול – כגון קורה וכדומה, אבל כשיש אויר יותר משלשה טפחים לא אמרינן דופן עקומה².

אע"פ שהסוכה כשרה על ידי דופן עקומה, מ"מ אין ישנים תחת סכך פסול כל שיש בו ארבעה טפחים, וי"א ג' טפחים, שהרי הוא כישן תחת הדופן ולא תחת הסכך³.

ארבע צדדים

דופן עקומה אפשר לומר גם מכל ארבעה צדדים של הסוכה⁴.

כשאין הדפנות מגיע לסכך

דפנות הסוכה שיש בה עשרה טפחים כשרה, אפילו שאינו מגיע עד לסכך, משום דאמרינן 'גוד אסיק מחיצתא', ונחלקן האם אמרינן 'גוד אסיק מחיצתא' בדפנות שאינו מגיע לסכך.

¹ שו"ע (סימן תרכ"ט) "סכך פסול פוסל וכו', מן הצד אינו פוסל אלא בארבע אמות, אבל פחות מארבע אמות כשרה, דאמרינן דופן עקומה, דהיינו לומר שאנו רואים כאלו הכותל נעקם, ויחשב זה הסכך פסול מגוף הכותל, ודבר זה הלכה למשה מסיני".

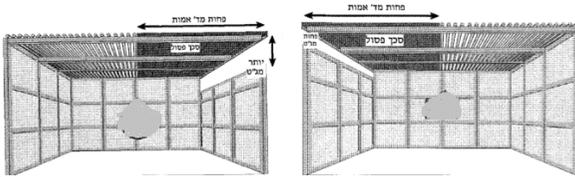
² והטעם שרק בסכך פסול אמרינן דופן עקומה, ובאויר לא אמרינן דופן עקומה, מבואר ברש"י (סוכה יז. ד"ה פסולה) "דאויר פוסל בשלשה אף מן הצד, ומכאן אני אומר ומפרש הא דאמרינן שבסכך פסול מן הצד אמרינן דופן עקומה להכשיר עד ארבע אמות, היינו דחשבינן לסכך כאילו מן הדופן נעקם ונכפף למעלה, ובאויר ליכא למימר הכי. ואיני מפרש רואין את הדופן כאילו הוא עקום והולך תחת הסכך פסול ומגיע לסכך כשר, ומוציא את הפסול מן הסוכה, דאם כן גבי אויר נמי נימא הכי".

³ שו"ע (ס"ט) 'ומיהו אין ישנים תחתיו כל זמן שיש בו ארבעה טפחים'.

⁴ כמבואר במשנה (סוכה יז.) בית שנפחת וסיכך על גביו, אם יש מן הכותל לסיכך ארבע אמות פסולה. ופירש רש"י דבארבע אמות לא נאמר למשה מסיני דופן עקומה, אבל בפחות כשרה, הלכה למשה מסיני שרואין את תקרת הבית כאילו הוא דופן שנעקם למעלה, ואין כאן סכך פסול לפסול הסוכה. וכן נפסק בשו"ע (ס"ט) "הלכך בית שנפחת באמצע, וסכך במקום הפחת, ונשאר מן התקרה סביב בין סכך כשר לכתלים פחות מארבע אמות, כשרה".

דעת הטור (סימן תרלב) דשפיר אמרינן דופן עקומה אפילו אם אין הדופן אלא עשרה טפחים, והגג גבוה ממנו הרבה, שאנו אומרים גוד אסיק מחיצתא, ואח"כ אומרים דופן עקומה. אמנם דעת הר"ן (סוכה ב. ד"ה בזה) שאם אין הדפנות מגיעות לסכך לא אמרינן דופן עקומה.⁵

המשנה ברורה (שם ס"ק ד) הביא שתי השיטות,⁶ אמנם במשנה ברורה (סימן תרלג ס"ק כ) שהביא רק דעת המחמירים.⁷ ומשמע דנקט כן.

אמנם אם הסכך רחוק מן הדפנות פחות משלשה טפחים כשר, דאמרינן לבוד דופן עקומה.⁸

פסול אויר

אויר פוסל בסוכה, בין בסוכה קטנה ובין בסוכה גדולה, בין כשהאויר באמצע ובין מן הצד, בשלשה טפחים.⁹ והני מילי כשנמשך על פני כל רוחב הסוכה, שמחלקת הסוכה לשנים. אבל אם אינו נמשך על פני כל רחבה ונשאר בצד אחד בשיעור סוכה, הסוכה כשירה.¹⁰

⁵ בשו"ת רעק"א (ח"א סימן יב) מבאר דעת הר"ן שהטעם שאין אומרים דופן עקומה כשאין הדפנות מגיע לסכך, משום שצריך לזה שתי הלכות למשה מסיני, 'גוד אסיק' שנחשב שהדפנות מגיעות לסכך. ו'דופן עקומה' להחשיב הסכך הפסול כחלק מהדופן. ולא אמרינן שתי הלכות ביחד.

והוסיף רעק"א שמה דאמרינן שאין הסוכה נכשרת ע"י שתי הלכות, הוא רק באופן שאי אפשר לדון על הלכה אחת אלא מכח האחרת, אבל כשאפשר לדון על כל אחת מהן בנפרד נכשרת גם בשתי הלכות יחד. ולכן בגוד אסיק ודופן עקומה, אי אפשר להתחיל ולדון משום דופן עקומה, אלא אם נאמר מתחילה גוד אסיק. אבל אם מן הצד יש סכך פסול פחות מדי' אמות, ואח"כ יש אויר פחות מג' טפחים לצד הסכך הכשר, בזה שפיר אמרינן שני ההלכות גם לבוד וגם דופן עקומה, עיי"ש.

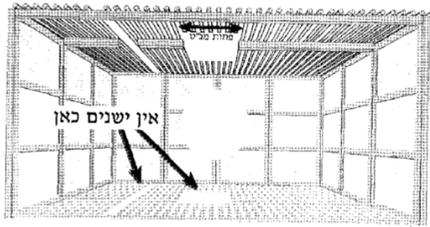
⁶ וז"ל משמע לכאורה מלשון זה דדוקא כשהדפנות מגיעות לסכך, אבל אם אין הדפנות מגיע לסכך, אף דבעלמא לא קפדינן בזה וכו', דחשבינן כאילו מגיעות למעלה עד הסכך, אפי"ה בענינו דיש סכך פסול על הסוכה, ואנו רוצים להכשירה משום דופן עקומה, לא אמרינן דופן עקומה בזה, ויש אומרים דאפילו אינם מגיעים הדפנות לסכך נמי אמרינן רואין כאלו הדפן מגיע עד למעלה ונכפף, ואפשר היכי דמן הדפנות עד הסכך הוא פחות משלשה טפחים לכו"ע יש להקל ואמרינן לבוד דופן עקומה".

⁷ וז"ל (שם) 'ודע דכל זה דוקא בשדפנות מגיעים לסכך, דאי אינם מגיעים, אי אפשר לומר דרואין אנו את הכותל והסכך כאלו הם דופן אחת, שהרי אינם נוגעים כלל זה בזה".

⁸ כתב במשנה ברורה (שם ס"ק ד) 'ואפשר היכי דמן הדפנות עד הסכך הוא פחות משלשה טפחים לכו"ע יש להקל, דאמרינן לבוד דופן עקומה". פירוש שאפילו לדעת הר"ן שסובר שלא אמרינן גוד אסיק ודופן עקומה, מודה שאומרים לבוד דופן עקומה. ויעויין בזה באחרונים שהאריכו לבאר מה הנפ"מ בזה.

⁹ שו"ע (סימן תרלב ס"א). בשלשה דברים אויר חמור יותר מסכך פסול: א. כששניהם באמצע הסוכה, שאויר פוסל את הסוכה בשיעור של ג' טפחים, ואילו סכך פסול, פוסל רק בשיעור של ד' טפחים. ב. כששניהם מן הצד, אויר פוסל בשלשה טפחים, וסכך פסול פוסל בארבע אמות [עד ארבע אמות אמרינן דופן עקומה] ג. אויר פחות משלשה טפחים אין ישינים תחתיו, ואילו סכך פסול פחות משלשה ישינים תחתיו.

והטעם שאויר חמור יותר כתב הט"ז, ומובא במשנה ברורה (שם ס"ק ז) משום שבאויר נראה לעין יותר ההפסק בסכך, ממה שנראה בסכך פסול. וכתב בבאור הלכה בשם אחרונים שה"ה שאסור לאכול תחת אויר פחות מג' טפחים, ומה שנקט בכל מקום שינה, משום שבזה אסור אפילו ארעי, משא"כ באכילה.

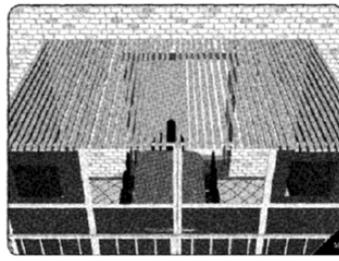
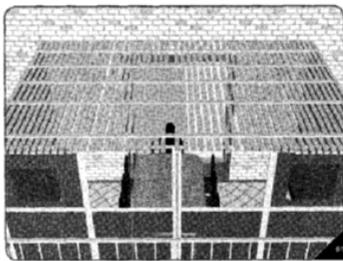

אוויר פחות משלשה טפחים הסוכה כשירה, ומצטרף נמי להשלים לשיעור סוכה, אבל אין אוכלים ואין ישנים מתחת לזה¹¹. ודוקא שהולך על פני כל הסוכה, או אפילו אם אינו הולך על פני כל הסוכה, רק יש בו כדי לעמוד ראשו או רובו, אין לשבת ואין לישון תחתיו¹².

אבל אם אין אוויר על פני כל הסוכה, וכן אין שיעור כדי לעמוד ראשו או רובו מותר לשבת תחתיו, דהרי אי אפשר שלא יהיה בה נקבים נקבים¹³.

הא דאמרינן שנקבים על פני כל אורך, פוסל, מיירי בנקבים באופן שיש מציאות שיטן תחתיו כל גופו או ראשו כשישכב על צדו, והיינו רוחב טפח¹⁴. ויש מחמירים שלא יהיו אפילו אוירים דקים המהלכים על פני כל האורך או רוחב הסוכה, ולכן אם הקנים לאורך יש להניח מעט גם לרוחב, וכן להיפך¹⁵.

סוכה שיש לה רק שלשה דפנות ומצד רביעי פרוץ, ויש בסכך שמעליו אוויר פחות משלשה טפחים, אין האוויר הזה מצטרף להשלים לשיעור סוכה, משום דחשבינן לאוויר זה שנמשך יחד עם האוויר שחוצן לסוכה, כי אין בן מציצה מפסקת ויש הרבה יותר משלשה טפחים¹⁶.

תמונה א' - כשר לרוב פוסקים אפילו שהנקב על פני כל הסוכה כיון שהוא נקב צר פחות מטפח. אמנם לפי החזון אי"ש לפי הרא"ש יהא פסול. ולכן יש להוסיף גם קנים על הרוחב שלא יהיה הנקב על פני כל הסוכה. תמונה ב'.

- 10 שו"ע (שם).
- 11 שו"ע (שם).
- 12 הקשו הראשונים על דין זה שאין ישינים תחת אוויר פחות מג' טפחים, האידן וכל אדם ליוזר בסוכה מלאה נקבים שלא ישן תחת הנקבים, וכתב הרא"ש (פ"א סוף סימן לה) שמייירי שהאוויר מהלך בכל אורך הסוכה, אבל בנקבים רגילים הנוצרים בסכך, אינם מהלכים על פני כל אורך הסוכה, ומותר לישון תחתיהם. והר"ן כתב ליישב "ומיהו מסתברא דוקא כשיש בו כדי לישן, כלומר שעומד ראשו או רובו תחתיו, אבל כל שאין בו כדי ראשו ורובו מסתברא דישנן תחתיו, שאינו חייב לעשות סכה כמין בית". והובא להלכה ברמ"א שני התירוצים וז"ל הרמ"א "ודוקא שהולך על פני כל הסוכה, או שיש בו כדי לעמוד בו ראשו ורובו, אבל בלא"ה מותר, דהא אין סוכה שאין בה נקבים נקבים". וכתב משנה ברורה (שם ס"ק יב) ראשו או רובו.
- 13 משנה ברורה (שם ס"ק יב).
- 14 בשו"ת הרדב"ז (ח"ד סימן רמו אלף שיז) וז"ל "ויש מחמירין יותר, שכתבו דאין ישנים תחת אוויר אפילו פחות משלשה טפחים, וזו ודאי חומרא גדולה היא שהרי ראשו ורובו תחת הסכך הכשר הוא ישן, שהרי שלשה טפחים אין אדם ישן תחתיהם, אם לא דנדחוק דאייירי שלשה טפחים אוויר, והוא ארוך באורך אדם בינוני והוא ישן על צדו, שנמצא כולו ישן תחת האוויר, וכח"ג מסתבר טעם המחמירים". וכ"כ בשו"ת שלמת חיים (סימן פט) "והזהירות אינו כי אם באוויר שאפשר שישכב על צדו ויהיה כל גופו תחת האוויר או ראשו אפילו לחוד אם יש בו כשיעור זה".
- 15 יעויין בחזון איש (סימן קמד סק"ה) שסובר באופן שאמצע גופו תחת האוויר, וימינו תחת הסכך לימין ושמאלו תחת הסכך לשמאלו, שאמנם רובו תחת הסכך אלא שאין רובו בסוכה במקום אחת, שלפי הרא"ש אין מקצת הימין והשמאל מצטרפים כיון שיש הפסק אוויר ביניהם, והר"ן סובר שאין האוויר חולק ונחשב כולו בסוכה.
- 16 חידושים ובאורים (סימן ג אות ד').

היולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורים,
מרבתינו הק' בעלי היולא זי"ע

כ"ה
אלול

הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע

רבינו נולד בשנת תפ"א בבראדי לאביו הרה"ק רבי יצחק מדראהביטש זללה"ה שהיה אז מגיד ודיין בעיר, "והעיד עליו השרף רבי אורי מסטרעליסק זי"ע, שהוא דור עשירי בעלי רוח הקודש וכי אביו הרה"ק רבי יצחק מגיד דק"ק הארחוב ודראביטש זצ"ל תיקן אלף גלגולים, טרם שהביא נשמת בנו הקדוש לעולם הזה", ומפיו למד תורה. וכתב הרה"ק בעל בני יששכר זי"ע בספרו 'אגרא דפרקא' (סי' כט) על אודות אבי רבינו הרה"ק רבי יצחק מדראהביטש זי"ע "סיפרו לי מגידי אמת, ששמעו מכבוד הרב הקדוש המגיד מוה"ר יחיאל מיכל זצוק"ל, שסיפר להם שבשעת בואו בפעם הראשון להרב הבעש"ט זצלה"ה ציוה לכבדו ואמר: תדעו שהאיש הזה הוא בן הרב הקדוש מהרי"צ מדראביטש, והנני אספר לכם אשר אביו של זה נתנו לו מן השמים נשמה קטנה אשר אין כמעט בדור נשמה קטנה בערך כמוה, והוא הגביה אותה למעלת התנא הקדוש רשב"י (עיי"ש ההמשך), בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית מרת רעכיל, חותנו התקין לו על פי בקשתו בית התבודדות בו שהה ימים רצופים, לא יצא לחוץ ולא שח שיחה בטילה עד שהתעלה לרום המעלות ואז יצא והחל ללמוד ולהתפלל בבית המדרש. זמן מה היה בבוריסלאב כשהוא שוקד על התורה ועבודה מתוך הדחק, ושב לעיר הולדתו בראדי, שם הסתופף בקלויז הנודע לתהילה, וזכה שם לקירבה יתירה מגאוני הקלויז ברבות הימים בא אל מרן הבעש"ט הק' זיע"א ודבק בו בכל נפשו. שימש כמגיד משרים בקהילת זלאטשוב, ובשנותיו האחרונות כיהן כמגיד ביאמפלי. בשבת קודש כ"ה אלול תקמ"א, בעת רעוא דרעוין רץ בחדרו אנה ואנה וקרא 'בהאי רצון איסתליק משה', ובדביקות זו יצאה נשמתו בטהרה. מנו"כ ביאמפלי. מדברי תורתו הובאו בספרים רבים ונקבצו בספרים 'תועפות הרי"ם', 'מלכי בקודש', 'תורת המגיד מזלאטשוב', זיעוכי"א.

המופלא המקובל הגדול בישראל מו"ה מיכל אשר היה נשמה לנשמה וכו'. ובמה ראוי לנו להתעורר בבכי ואנחה על מיעוט השגה בתורה לאחר פטירת הצדיק הנ"ל שהיה בדורינו ברשב"י בדורו ולא נשאר לנו תמורתו או כפשוטו.

מדברי הרה"ק רבי עזיאל מיזיליש זי"ע מריטשאוויל, מגדולי תלמידי המגיד הגדול ממעורטש זי"ע. הובא בספרה"ק תפארת עזיאל עה"ת, דרוש והספד בסוה"ס. ולהבין מהות הגדרה זו ראה "מאור ושמש" פרי יחי ד"ה ויקרבו "זהנה לאו כל אדם זוכה לנשמה, ומי שזוכה לנשמה הוא יכול לנהוג את הדור ולהיות נקרא רבי". עיי"ש, וכן בפר' פנחס ד"ה וידבר משה וגו' יפקוד ה' אלקי הרוחות וגו'.

סיני סיני לו נקרא

קבלתי מהרה"ק ר' איציקל שיחי (הרה"ק מלובלין זי"ע) כי תורתו של המגיד ר' מיכל"י לא היה בו שום ספק כמו דא"תא (עי' חז"ג קכד ע"ב) בגן עדן דלית ביה ספיקא. ישי"מ ח"ג ליקוטם עמוד צ.

העיד עליו תלמידו הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זללה"ה ש"בכל דור ודור יש צדיק אחד שמפתח התורה בידיו,

כפי ישרים תתרומם

מאמרים ועובדות מלוקטים
מרוממות מעלותיו בקודש

ידיד בן ידיד

הרב מו"ה יחיאל מיכל הוא המאור הגדול בוצינא קדישא, איש אלקים קדוש מאוד נעלה, מ"מ דק"ק זלאטשוב וק"ק יאמפאלי ושאר קהלות קדושות, בן הרב הקדוש המפורסם המוכיח הגדול מוה"ר יצחק זצ"ל מדראהביטש, תלמיד מובהק של רבינו הבעש"ט נבג"מ. ורבים מגדולי ישראל הלכו לאורו לשמוע מפיו דברי אלקים חיים.

שם הגדולים החדש

נשמה לנשמה, ורשב"י בדורו

כמה ראוי לנו לבבות ולצעוק ולקרוא למקוננות בקול נהי ובכי על אבידת נשמתנו ה"ה בוצינא קדישא ופרישא הרב

רבים השיב מעוון

רבים השיב מעוון ברוח קדשו, ולא היה נסתר מנגד עיניו הטהורות שצפו בכל אחד את כל מעשיו, וכך מציין הרה"ק המגיד מקאזניץ זללה"ה בספה"ק "עבודת ישראל" (אבות פ"ה מ"ח) "ויש גם כן צדיקים המכירים כל חטאי החוטא בפניו, כמעשה האר"י ז"ל שאמר לאדם אחד כל העבירות שעשה, והודה לו על כולם, רק על אחד לא הודה, והעביר האר"י ז"ל ידו על פניו, והציב לפניו העבירה עצמה שעבר עליה. וכמו כן יש בכל דור ודור, וכמו מעשה שהיה אצל הרב המגיד מה"ו יחיאל מיכל זצ"ל שאמר לו גם כן עבירה שעבר עליה וכו', בכל האותות והסימנים שהיה בה.

עבודת ישראל

קדוש יאמר לו

יודוע שהשרף מסטרעליסק זי"ע העיד על גודל קדושתו "שהיה לו נשמת רבי אליעזר דמילה, ולכן לא היה יכול לסבול איש הפוגם וכו'"

אמרי קדוש (השלם, אות נא)

וכן בעדותו המופלאה של הרב הק' רבי מנחם מענדיל מרימינוב זללה"ה, שאחר הסתלקותו ישב הרה"ק המגיד מזולאטשוב בראש הבית דין של מעלה והחמיר מאוד בעוון הפגם וכו' (ראה סיפור נורא בס' "צמת דוד" להרה"ק רבי דוד מדינוב זי"ע, בליקוטים שבסוה"ס לתפלה, ועיי"ש שפירש בזה הפסוק אל תזכור לנו עונות ראשונים וגו')

הובא בספרי רביה"ק בעל דברי זי"ע ובי' בזה כמה ענינים, וכגון ענין שלמה שמלך בתחילה על כל ישראל, ונתמעט מלכותו ומלך רק על ירושלים, (דברי"ק קהלת).

פועל ישועות בקרב הארץ

רבינו נודע כפועל ישועות ומחולל נפלאות, והעיד תלמידו הרה"ק רבי מרדכי מנעשכין זי"ע "שבחכלי שנתן לו רבו הרבי רי מיכל זי"ע, בזה הכלי יש לו כח לעשות נסים ונפלאות, על ידי שהיה מפרר מעט אבק מהכלי הזה, ונתן מזה להחולים לשתות. ואמר, שאם רבו היה נותן לו השולחן אשר ישב עליו, היה ביכולת להחיות מתים בזה"

דברי בענה (להרה"ק רבי יצחק יעקב מביאלא זי"ע פרשת כי תבוא ד"ה והותידך ה' לטובה)

באופן דומה לזה אי" כי הרה"ק מנעשכין זללה"ה, לאחר שנתפרסם במופתיו הנוראים, סיפר לבני הרה"ק מזולאטשוב זי"ע: "הלא אם היה אצלי שולחן רבי, אביכם וצוקללה"ה, הייתי גורד זהב ממנו, ושם היה שולחן מאביהם הזולאטשובער וצוקללה"ה, ויקח סכין ויגרור זהב מהשולחן לעיניהם."

ספר מים רבים, ע"א. ולהלן שם בשם הרה"ק בעל "חידושי הרי"ם" ז"ל: כי הרה"ק מנעשכין פעל ישועה של תחיה ממש, בכלי ששתה בו רבו הקדוש זי"ע

וכשמעתי את תורתו של הרה"ק המגיד מזולאטשוב, נסתלקו לי כל הספיקות והקושיות שהיו לי, ומשפסק לומר תורה, חזרו לי כל הקושיות, אז ידעתי שבדורו היה רבי יחיאל מיכל בעל המפתחות לתורה"

זכרון לראשונים, ועיי"ש שבביא המקור למימרא זאת במה שסיפר הרה"ק מאפטא ז"ל גופא דעובדא שפעם בסעודת ראש חודש שעריך רבינו בעיר בראדי, אמר דבר תורה שכבר אמר בישיבה של מעלה וכו'. ובעת שהשמיע את דבריו, הרגישו כל השומעים דה"ק שכל קושיא שהיתה להם בכל ענין נתיישב להם ממילא

ומפורש מצינו בדברי בנו ז"ל בספרו הקדוש "אור יצחק" שמספר עובדא דהוי כשבעצמו נוכח לחזות במדרגה עילאית זו של אביו הק' וזה לשון קדשו (כפר תולדות בהפטר, עמ' נח): "אבי הקדוש ציוה אותי ואת אחיי שלא יבואו בחנם לחדרו המיוחד של אבי ז"ל, אך בזאת יבואו, כשיש לנו איזה קושיא שיתריך, אז יש לנו רשות לבוא. פעם אחת הוקשה לי איזה קושיא גדולה, ובאתי לחדרו והמתנתי מעט, וחשבתי בזה הענין שהוקשה לי, ונפל במחשבתי איזה ענין, ולא הוקשה לי עוד, והלכתי מחדרו. בעת הליכתי קרא אותי אבי ז"ל שאחזור, שידע שלא באתי בחינם, ואמר לי ידעתי שביאתך היה לאיזה דבר, ולמה לא שאלת, ואמרת לי לא האמת, באשר שהוקשה לי איזה דבר, אך בביאתי לכאן חשבתי באיזה ענין ולא הוקשה לי עוד, ונכון."

להלן מביא שאביו רבינו הק' הסביר לו, כי בעצם כניסתו לחדרו נפתרה לו הקושיא, "מצד שאצלי לא הוקשה זה הענין, ובודאי יש לי תירוץ על כך, לכן בביאתך למקום זה שהתירוק הוא שם, לזה לא היית צריך עוד לשאול אותי, ולא הוקשה לך עוד ממילא" (וראה עוד שם הסבר בפנימיות אודות היותו מפתח התורה בדור, וראה בהקדמה שם אודות גאונותו המופלאה של רבינו)

אור יצחק – ראדוויל

דורש טוב לעמו

רבינו הק' מזולאטשוב אחז צדיק דרכו במגידות עיר ולאטשוב, ואם כי סבל שם רדיפות ונאלץ לעזוב אותה (ראה בהקדמה לספר "אור יצחק") והיה תחילה בקאלקי ולסוף ימיו ביאמפולי, נקרא על שמה של זולאטשוב. דרכי תוכחתו היו מתוך אהבת ישראל ללא גבול, וכמו שמצאנו בספה"ק "אגרא דכלה" (פרשת דברים) "ושמעתי שהרב הק' המגיד המפורסם מוהרי"ם מזולאטשוב וצוק"ל כשהיה דורש היה מוכיח את העם, היה הופך פניו ואמר: רבונו של עולם, הנה עמך הם שלמים והם ראויים, והנה הם חפצים מאוד לעשות רצונך, ומה שאני מקנטר אותם, הוא בעבור כבוד שמך שיתאמצו מאוד במצותיך, וכיוצא בדברים" (וראה שם שפירש לפי"ז הכתוב: "הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא" שלא יתנשא החטא לחול עליו העונש ח"ו).

אגרא דכלה

צדיקים מפרנסין

הרה"ק הרבי ר' אלימלך זללה"ה התבטא נשגבות על רבינו, ואמר כי "כשהוא לובש המלבוש לתפלה, ומחבר הקרסים של לבושו, ממשוך שפע למעלה לשמונים אלף כתות מלאכים והוא חיותם, והיה צריך שמירה בכל עת, שלא תצא נפשו מגודל אור הדביקות"

נתיב מצות (להרה"ק מקאמרא ז"ל, בהקדמה)

אנא נפשי כתבית יהבית

וכך אמר אבי הק' (מולאטשוב), הבאתי לעולם ה' בניס כנגד ה' חומשי תורה. אחי הק' ר' יוסלע מיאמפאלע הבכור, עליו אמר שהוא כחי וראשית אוני והוא לקח פי שנים. ואחי הק' ר' וואלף מזבאריו, הוא קודש קדשים כנגד תורת כהנים. אחי ר' משה'לי מזוויהיל כנגד במדבר. אחי ר' מרדכעלע מקרעמניץ כנגד משנה תורה, וקרא אותו משנה למלך. ועלי אמר שאני כנגד שמות, וחייך יהיו תמיד בגלות ממקום למקום ובמחלוקת, מצד שבספר שמות היה הגלות מצרים,

אבל התורה תהיה כך מצד שהתורה נתנה בזה הספר.

אור יצחק (ראדויל, פרשת שמות עמוד צו.)

רב רבנן קדושי ארץ

בנו זה מביא בספרו מתורת אביו רבינו הק', ובין הדברים מעת שנתגלה לו בחלום (ראה עמ' יד, "סוד גדול נפלא שגילה לי אבי הקדוש ז"ל בחלום", וכן שם עמ' קצו) תורתו הק' של המגיד מולאטשוב זללה"ה מובאת גם בספרי תלמידיו, גדולי דורו רועי ישראל, הרבי מלובלין זי"ע, ה"אוהב ישראל" מאפטא זי"ע, בעל "גנוי יוסף" זי"ע, הרה"ק רבי משולם פייבוש מז'באריו זי"ע בעל "יושר דברי אמת", הרה"ק רבי בנימין מולאוויץ זי"ע בעל "תורי זהב" ו"אמתחת בנימין" ועוד, בעל "נועם מגדים" זי"ע, בעל "באר מים חיים" ו"סידורו של שבת" זי"ע, בעל "ערבי נחל" ו"לבושי שרד" זי"ע, הרה"ק רבי משה מדולינא זי"ע בעל "דברי משה", מולאטשוב בעל "מבשר צדק" זי"ע, בעל "אורח לחיים" מולאטשוב זי"ע, ועוד. ברם זכור לטוב הגה"צ רבי נתן נטע הכהן זצ"ל רבה של קאלביעל שליטא ואספ' דברי קדשו בשם "מים רבים" עם הסכמת גדולי הדור.

תולדות הצדיקים

למען תספר

גדולים מעשי צדיקים, וסיפורי נפלאות וישועות
בהאי רצון אסתלק

בשבת קודש פרשת נצבים – וילך כ"ה אלול (אודות השנה ב' יב דעות תקמ"א או תקמ"ו) לעת מנחה בשעת רעוא דרעוין, עלתה נשמתו הטהורה של רבינו איש האלקים למרום. ותיאור נורא בקדושה כותב על כך הרה"ק מקאמרא זי"ע (נתיב מצותך שביל אמונה ג. יג, א) "לערך שני שנים קודם פטירתו היו צריכין לשמור אותו שלא יצא נשמתו מרוב דביקות בוראו כי היה דרכו לילך אנה ואנה, עד שפניו היו בווערות כמראה הלפידים. ופעם אחת אמר הגאון הקדוש מוה"ר ר' יוסף מז'מיגראד, תלמידו אל אחיו הצדיק מורי וחמי מוה"ר אברהם מרדכי (מפינטשוב): ראה איך עקביים של רבינו הקדוש עומדים בגן עדן העליון, והיה צריך שמירה יתירה, והיה דרכו לאכול סעודה שלישית בחדר מיוחד עם איזה מבניו, ואחר כך היה הולך לבית מדרשו לומר תורה ושירות, עד שגמר הסעודה שם. ובעת הזאת לא היה שום אדם שם, והיה רץ בחדרו אנה ואנה ואמר: בהאי רצון אסתלק משה (וה"ק ח"ב פת, ב. דהיינו, שמשרע"ה נתללק בעת רעוא דרעוין) עד שראתה בתו הצדיקת ורצתה ואמרה לאחיה הצדיק רי יצחק ז"ל, ורץ לחדרו ותפסו לבלבל אותו ולהורידו, ונפל על שכמו ואמר: שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ויצתה נשמתו הקדושה.

ולהלן מסופר, כי בנו הרה"ק רבי יוסף מיאמפולי זי"ע חלה באותה שבת, ונתעלה למעלה "וישמע כרוו, שילכו הצדיקים לקבל פני הרב רבי מיכל מולאטשוב שבא לכאן, ובתוכם הלך מרן הקדוש נר ישראל רוח אפינו הרב ישראל בן אליעזר רבו (הבעש"ט הק') באותה השבת קראו לפניו בתורה את הפסוק הן קרבו ימיד למות וגו' (דברים לא, יד) ושנתו היו כמנין ה"ן. ומנוחתו כבוד ביאמפולי. זכותו הגדולה תעמוד לנו ומבור גלות יעלינו בב"א.

נתיב מצותך (קאמרא) שביל אמונה ג. יג, א

הדן דיין אמת לאמיתו

מעשה המקובל בימי הקדוש רבי מנחם מענדל מרימנוב אשר באו נפשות ישראל מעולם העליון לפניו בקובלנא, אשר הה"ק המגיד מולאטשוב זצ"ה הוא למעלה בראש בית דין ומאוד מחמיר בעון המקרה ר"ל, על כי קדוש וטהור היה מימיו, ולא טעם טעם חטא זה. והועילו בקשותיהם, ונתמנה אחר תחתיו, וחזרו לפניו לאמור לו יישר כת, כי הוקל מעליהם, כי העון הוא לפי הדור.

צמח דוד (דנינו) בליקוטים.

וו"ל בספר "אור גנוי" עמ' ט"ז: הראש והראשון יעקב אע"ה שהיה ראש הנוטרים ב"ק (כבוז"ק ויחי ר' ליה) מיימא דאתברי עלמא לא אשכח ערסא שלי כערסא ידעקב שאמר כחי וראשית אוני בן פי"ד שנה ואחריו כל הצדיקים שזכו להמפתח הקדושה הזה ובימינו היה זקני הרה"ק הרבי ר' מיכל ז"ל המגיד מולאטשוב.

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא,
ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

שמחת ההכנה למיצוה

כבוד אדמו"ר הה"ק המגיד מוהרי"מ זצ"ל
אמר שבג' דברים היה מרחיק את עצמו: א. מעולם לא חימם את עצמו אצל תנור בית החורף. ב. מעולם לא הטוה את עצמו אל המאכל רק ישב בקומה ישרה והמשיך המאכל בידו אל פיו. ג. מעולם לא חיך את עצמו.

אגרא דפרקא אות טז.

מ"י מטהר אתכם

עם איז אלעס כדאי אזוי ווייט צו גיין אין בלאטע (והראה עד צוארה) אין אזוי ווייט אין נאך ווייטער, אביא ארויס נעמען איין אידישער נשמה פון בלאטע.

מדברי רבינו הק"ה להר"ק רבי שלמה מקרלין

להמשיך ישועה מעל הטבע

אמר הרב הקדוש המגיד מורינו הרב רבי יחיאל מיכל זצלה"ה, כשיצטרך האדם לפעול ענין שלא כטבע, דהיינו אם הוא בטבע אינו מוליד, יעשה מצוה גדולה שלא כטבע ויפעול למעלה מן הטבע.

'אגרא דפרקא' אות כ"ד

לא תחמוד הוא הבטחה

נתקשו ז"ל בלאו ד'לא תחמוד' וכו' העשירי שבעשרת הדברות, דהדבר אינו בידו שרוצה שלא וכו' והישב אשר שמענו שם משם הרב הקדוש המגיד מוהרי"מ ז"ל דלא תחמוד הוא הבטחה, אחר שתקיים ותזהר בתשעה דברות הקדושים האמורים אזי ודאי לא תחמוד, ע"כ דברי בוצינא קדישא הרב מוהרי"מ ז"ל וזותו יגן עלינו.

'נועם מגדים' ח"א עמ' ק"ע.

כי ירא אלקים אתה

סיפר הרה"ק רבי אלימלך מגראדזינסק זי"ע, שפעם בא לוקינו הרה"ק רבי אלימלך זי"ע איש אחד מעיר בראד, ושאל אותו הרה"ק רבי אלימלך על שלומו של רעו וידידו הרה"ק רבי יחיאל מיכל מולאטשוב זי"ע שהיה גר או בבראד, והשיב האיש כלאחר יד בלשון זלזול מה הוא, והראה לו הרה"ק רבי אלימלך זי"ע בידו הק' ואמר לו ירא מה ירא מה, ותיכף התחיל אותו האיש לחרוד, עד שלא היה באפשרות לעמוד על מקום אחד, בא הרה"ק רבי אלעזר זי"ע אל אביו הקדוש ואמר לו אבא, מה עשית, השיב לו אביו הקדוש, מה עשית, אמרתי לו שיירא מה

פרקי דרבי אליעזר עמ' קס"ט

עלה מעלות רמות

"אחיי, אספר לכם מעשה ששמעתי מפיו של אבי הק' ז"ל, כי באמת צדיק הדור הוא יודע האמת שלא בא לעולם הזה בשביל להתענג בתענוגים, אך שבא לתקן או את עצמו, או את בני דורו וכו', ופעם אחת היה הולך בבית המדרש שלו הנה והנה, וחשב בדעתו ואמר בלבו, שהעולם הזה הוא אצלי מאוס ואינו כדאי, וכל אשר צריך הייתי לתקן בעולם הזה כבר תיקנתי ושמעתי מפיו הקדוש קודם מותו שאמר: יש ביכולת בידי ליתן חשבון על כל פסיעה שעשיתי בעולם הזה, וידעתי כמה פסיעות הלכתי, לכן למה לי עוד חיים, וקיבל על עצמו הסתלקות, ובתוך כך בא לבית המדרש אחי הק' רי יוסלי מיאמפאלי, והיה תינוק, ובכה שרוצה איזה דבר, כמו התינוק, וחזר אבי מזה הענין שקיבל עליו הסתלקות, ואמר: כדאי הוא החיות בשביל בני לגדלם לתורה ולחופה. ובזמן קצר בא למעויובוש להבעש"ט ז"ל, וכשנתן לו שלום אמר לו הבעש"ט תיכף בזה"ל: מיכלי, מה המעשה שעשית, שחזרת ממחשבתך שקיבלת עליך הסתלקות, תדע שיש לך עוד כמה שנים לחיות, ואמרו חז"ל (תענית כה.) 'מן שמיא מיהב יחבי ומישקל לא שקלי', לכן כל מה שנגזר עליך מן שמים לחיות היית חי, אף על פי שקיבלת עליך הסתלקות, ובאם לא היית חוזר מזה הענין, אתה היית דר בעולם הזה כבית וכבעליה." כלומר, רבו הבעש"ט העיד עליו שהיה מסוגל להשיג את בחינת אדם הראשון קודם החטא, שהיה דר בבית ובעליה בעוה"ז ובעוה"ב באותה שעה. (ועיי"ש מה שמבאר עוד בענין זה)

בנו הרה"ק רבי יצחק מראדוויל זי"ע, בספרו "אור יצחק" (פר' נח) ממה שמעו

בעצמו מפיו אביו הק'

עניו במלוכה

נודע המעשה מהבעש"ט זי"ע שפעם אחד הפציר מאד באחד מגדולי תלמידיו הוא הרב הקדוש הצדיק רבי מיכלי ז"ל אשר בני העיר מאחת הערים החשובות הפצירו מאד מהבעש"ט על ככה לומר לו לקבל הרבנות ולא רצה בשום אופן עד שכעס עליו הבעש"ט ואמר לו אם לא תשמע לדברי אלה הנה תדע כי אבדת עולמך בזה ובכא, השיב לו אף אם יהיה נאבד ח"ו משני עולמים מ"מ לא אקבל שררות הרבנות עלי אשר נכון לי, או ענהו הבעש"ט בשמחה ברוך אתה לה' וברוך טעמך זכאי חלקך בגן עדן, כאשר לא התנשא רוחך ולבך על כל דברי אלה כי אנכי אך לנסותך באתי לדעת את אשר בלבבך להטיבך באחריתך.

תפארת שלמה פר' דברים

תורת אמת היתה בפיהו

הרה"ק ר' יצחק מדרוהוביטש ז"ל היה לומד עם בנו יחידו הרה"ק ר' יחיאל מיכל זי"ע, כשבגר קצת שלחו ללמוד בישיבת הרה"ק ר' איציקל המבורגער זי"ע (הרה"ק ר' יצחק הרוויץ זי"ע, וקנו של הרה"ק ר' נתנלי מראפשיץ זי"ע), שהכירו מעת ללמוד בקלוזי הגדול של חכמי בראד, המגיד מזלאטשוב זי"ע יש שם ג' ימים, ומיד אח"כ נפרד מהם כשבדעתו לחזור לביתו, שאלוהו התלמידים לפשר מעשיו, השיב להם, שמעת תחילת לימוד הא' ב' למד עם אביו הרה"ק ר' יצחק מדרוהוביטש זי"ע והיה רואה תמיד אותיות פורחות באוויר מפיו, וכאן בישיבה אין הוא רואה זאת, ואין הוא רגיל בכך ללמוד באופן שאין האותיות פורחות באוויר, על כן שב הוא אל ביתו. לימים אקלע המגיד מזלאטשוב זי"ע אל הקלוזי של חכמי בראד שכידוע הבעש"ט הק' הפליא במאוד את חכמי הקלוזי בבראד, אך רובם מתנגדים גדולים היו, כשראו את המגיד מזלאטשוב זי"ע נוהג במנהגי החסידות, שאלוהו אם יודע ללמוד אמר להם שיודע ללמוד אך מעט, אמרו לו פתח את פיך ויאירו דבריך ונראה מה הנך יודע, אמר להם הביאו לי איזה מסכתא שהיא ואענה את חלקי, הביאו לפניו מסכת יבמות ונפתח באחד מסוגיות החמורות דשם, ותיכף התחיל להרצות דבריו, בתחילה חשבו שהוא מזלזל בהם, וכי בלא שום הכנה ידבר באחד הסוגיות החמורות, אך תיכף ומיד התחיל לערוך לפנייהם מערכות עצומות, ונלאו חכמי בראד שהיו כולם גאוני עולם – לעמוד על עומק דבריו, כשסיים דבריו שאלוהו, וכי זה נקרא לדעת מעט, השיב להם, מורי ורבי הבעש"ט הק' מלמדני תורה שהיא אש שחורה ע"ג אש לבנה, ומתורה זו יודע הנני אך מעט, אבל מהתורה שלכם, מזה אני יודע הרבה מאוד.

'אמרי קודש' (באהוש)

בחד קטירא אתקטר

סיפר הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע"א מעשה מרבו הקדוש רבי מרדכי מקרעמיניץ זצ"ל איך כי אצל אביו הרב המגיד רבי מיכל מזלאטשוב זצ"ל היה שם איש אחד מתפלל בתנועות משונות וקולות חזקים, ובנו הוא רבו הקדוש רבי מרדכי מקרעמיניץ התרעם מאוד על האיש הנ"ל באמרו כי דע לפני מי אתה עומד, ואתה צריך להתפלל לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה בדרך ארץ, ויהי בשמוע אביו הקדוש רבי מיכל מזלאטשוב זצ"ל את דברי בנו ויאמר אליו לא כן בני יקירי, איש פשוט שאין לו זכות אבות וחלק אביו ואמו אינם מסייעים לי לעבודתו, ואדרבה מטרידים אותו בשעת תפלתו, ע"כ צריך לעשות כל מיני השתדלות לקשר א"ע לאבינו שבשמים בעבודה קשה עבודת פרך ואתה בני יש לך זכותא דאבהתא ואין צריך לך שום עמל ויגיעה לקשר א"ע להשי"ת.

'דברי מאיר החדש' עמ' ק"ל

מילין לצד עילאה ימלל

שמעתי שהרב הקדוש המגיד המפורסם מוה"ר יחיאל מיכל מזלאטשוב זצלה"ה כשהיה דורש והיה מוכיח את העם היה הופך פניו ואומר רבש"ע הנה עמך שלמים הם וראויים הם, והנה הם חפצים מאוד לעשות רצונך, ומה שאני מקנטר אותם הוא בעבור כבוד שמך שיתאמצו מאד במצותיך וכיוצא בדברים.

'אגרא דכלה'

ובחרת בחיים למען תחיה

שמעתי בשם הרב מגיד מירשם המפורסם בשם טוב מוהר"ר יחיאל מיכל ע"ה מנוחתו כבוד בק"ק יאמפלא יצ"ו, היום לעשותם והיה עקב תשמעון, כיון שסוף דבר יהיה הכל נשמע כפי מצות השם יתברך, ונחת רוח שלו, כמו שכתוב (יחזקאל כ' ל"ג) 'אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחימה שפוכה אמלוך עליכם' כידוע (עיין סנהדרין צ"ט), הלא טוב להקדים להיטיב מעשיו מעכשיו.

'מחזה אברהם' ח"א עמ' ע"ג.

בגמרא (עירובין י"ג) נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו, ומפרש הרה"ק רבי מיכל מזלאטשוב זי"ע, דהנה המהרש"א (מכות כ"ג) מפרש נמנו וגמרו, שמנו את המצוות עשה וכן המצוות לא תעשה וראו שהלאווים יתרים, א"כ הוא קרוב להפסד ורחוק משכר, לכן נוח לו שלא נברא, אולם, אם האדם מקדש את עניני הרשות, נמצא העשים יתרים על הלאווים וקרוב לשכר מלהפסד וזה פי' עכשיו שנברא יפשפש במעשיו, יקדש מעשיו הגשמיים בבחינת קדש עצמך כמותר לך ואז נח שנברא.

'מקור ברוך' עמ' ר'

ירא את ה' בני

שמעתי משל מהמגיד הקדוש מו"ה יחיאל מיכל זצ"ל, שמלמד הלומד עם תלמיד, בפניו אומר לו דברים קשים ומבזהו מאוד, אף שבאמת הוא תלמיד טוב, וכששואל אביו על לימודו, משבחו הרב מאוד בפני אביו, רק לעיני התלמיד מבזה אותו כדי שילמוד יותר, וכדי שיקבל עליו עול תורה ומצוות ויראה יותר, וזהו שנאמר 'וכל היד החזקה', מורה גבורות דברים קשים, עשה משה לעיני כל ישראל, בפניהם, ו'בראשית' אותיות ש"ב ירא"ת כך כתוב בתיקונים, שעשה משה זה כדי שיהיו יושבים ביראת ה', אבל הבראיה היה להיטיב, ובכל דבר כתיב וירא אלהים כי טוב

'ורע קודש' ח"א עמ' ג':

בס"ד

הודעה חשובה

הננו להודיע בזה לציבור אנשי שלומינו
כי לקראת חודש אלול הבעל"ט,

יהיה אפשרות
לבדוק המזוזות
על ידינו.

כמו כן הננו להודיע להסופרים החשובים
שבחודשי אלול ותשרי
הלשכה תהיה פתוחה
לשאלות בהלכות סת"ם
ולבדיקת סת"ם

בתיאום מראש בלבד 054-8562976

ביקרא דאורייתא
לשכת הסת"ם כהלכתה

לשכת הסת"ם
כהלכתה

שע"י קהל יטב לב דיסאטמאר
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר תהזק שליט"א
בני ברק יצ"ו

בית הוראה - בדיקת סת"ם (קאמפיוטרי נגזיה) - שיעורים - פיקוח

רח ראזומין 8 בני ברק
972-548562976

אנשי מעשה נוהגין לבדוק
בחודש אלול תפילין ומזוזת שלהן.
(במטה אפרים אלול)

כ"ד אלול

הגה"ק רבי יוסף באב"ד זי"ע אב"ד טארניפאל
בעמח"ס "מנחת חינוך"

ואלה תולדות

נולד ביום כ"ד אלול תקס"א לאביו אבד"ק פשעווארסק הגאון ר' משה למשפחת המפורסמת בישראל משפחת באב"ד (מקור שם באב"ד היא שכן קראו לבני אבי המשפחה הגאון ר' יצחק קראקובער זצ"ל, שהי' אב"ד בראד'י שהי' אהוב על כל בני הקהילה שראו בו את אביהם, והיה לו השפעה עצומה בעיר ובכל המדינה, וקראו לבניו וליוצאי חלציו

באב"ד הדיינו בני האב"ד) שהיתה משפחה חשובה ומיוחסת בישראל, כל חוליה שנתווספה במשפחה נישאה לצאצאיהם של גאוני הזמן עד שיחוס המשפחה בדורות האחרונים הגיע כמעט אל כל הגדולים המפורסמים ה"ה: המהרש"א, מהר"ם, מהרש"ל, ב"ח, ט"ז, ש"ך, מגיני שלמה, תבואות שור, חכם צבי, חוות דעת, ועוד, ובמשך דורות העמידה המשפחה מאות רבנים ומנהיגים שכיהנו בקהילות ישראל, מסופר שכשבא הרופא ליילד משהו במשפחה ואם זה הי' בן יצא וקרא בשמחה נולד עוד רב בישראל, מנעוריו הי' שקוד ללמוד תורה אצל אביו וכפי שהעיד הוא בהקדמתו לספרו "מנחת חינוך" זעל הטוב יזכר שם אדוני אבי הגאון הצדיק מ"ה משה זלה"ה ושם אמי מורתי הצדקת מרת טיבא זלה"ה אשר בימי נעורתי השפיעו עלי טובם וגדלוני על התורה

ועבודה", כבר בגיל הרך הי' בקי בש"ס ובפוסקים, זקינו אבי אביו הגאון בעל שו"ת ספר יהושע הראה לו חיבה יתירה, ואהב להשתעשע עמו בפלפולי אורייתא, בהיותו בן שש עשרה כותב אליו בתשובה (ספר יהושע תשובה ל"ה) כהאי לישנא: לנכדי הרבני חרף מו"ה יוסף באב"ד נ"י, אלול תקע"ז, דבריך הנחמדים בעסק אי עביד לא מהני קבלתי, ומה נעים ומה נחמד עלי דברי תורתו וחכמתו, ומה דעביד מהנה את לומדי' ובפרט אותי, כי ראיתי דבריך טובים ונכוחים ושומע יש לך, ודילדה אימיה כוותיה תילד, וכו' כל זה כתבתי דרך טיול בדבריך הנחמדים הערבים עלי ולשמעם מאד מאד וכו' דברי זקניך השמח בתורתך ובכתבך הנחמד, דש"ת באהבה רבה, ומוכן להשיב לו בכל עת ובכל שעה, מצפה לשמוח עמך ועם אביך וי"ח ביחד בקרוב פא"פ עכ"ל.

האיש מקדש

בהגיעו לפרקו נשא את בתו של הגאון רבי ארי' לייבוש הלברשטאם זצ"ל מטארניגראד אביו של הגה"ק מרן בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שהי' גדול ממנו בארבע שנים, זמן מה למד עם גיסו הגה"ק מצאנז בחברותא, ומרן הד"ח מציין את זה במכתב ששלח לו בשנת תרל"ד וז"ל: אהובי גיסי נפשי עלי תשמח בזכרי בהיותנו יחד מלומדים יתלהב נפשנו בפלפול... ותצהל נפשנו ברוב גילה... וזכני נא השם לשמוח יחד בתורה ועבודה... עכ"ל, הגה"ק מצאנז העריץ אותו מאד, והסתמך על חוות דעתו, והי' רגיל לומר שכחו גדול לברר הלכה למעשה לאמיתה של תורה, ועיין בשו"ת דברי חיים (ח"א י"ד טו) שמהסס שם לאסור שוחט, וסיים שם וז"ל: ויען שהוא דיני

ימי ההילולא

כ"ד אלול

- רבי יוסף משה מזלאזין ב"ר אלקנה (ברית אברהם) - תקע"ה
- רבי יוסף ב"ר משה (מנחת חינוך) - תרל"ד
- רבי אברהם יוסף ב"ר ארי' יודא לייבוש אדמו"ר מזשליזין - תרע"ה
- רבי ישראל מאיר ב"ר ארי' זאב הכהן מראדין (הפז חיים) - תרצ"ג

כ"ה אלול

- התנא האלוקי רבי אלעזר ב"ר שמעון בן יוחאי ג"א - תתס"ג
- רבי יהואל מיכל מולאטשוב ב"ר יצחק מדראהביטש - תקמ"א
- רבי דוד מקשאנוב ב"ר חיים מצאנז - תרנ"ג

כ"ו אלול

- רבי אהרן ב"ר ברוך מרדכי מקוידנוב - תרנ"ז
- רבי עמרם בלום ב"ר יצחק יעקב (בית שערים) - תרס"ז
- רבי צבי הירש ב"ר פנחס (מחנה לוי) - תקע"ה

כ"ז אלול

- רבי יצחק ב"ר רבי יעקב חיות אב"ד סקאליא (ורע יצחק) - תפ"ו
- רבי שמואל אבא ב"ר זעליג זיכלין - תרל"ט
- רבי נתן ב"ר יעקב שמשון אדלער - תק"ס
- רבי יעקב ארי' שפירא מקאוולע ב"ר מרדכי נעשכזער - תקצ"ז
- רבי שלום רוקח ב"ר אלעזר (השר שלום) מבעלזא - תרט"ו

כ"ח אלול

- רבי סעדי' זצ"ל (חותנו של הגר"ח וויטאל זצ"ל) - של"ו
- רבי מאיר גרינוואלד ב"ר אברהם יוסף טעטש טאראנטא - תרכ"ז

כ"ט אלול

- רבי אליעזר חיים דייטש ב"ר אברהם מובאניהאד (פני השדה) - תרע"ז
- רבי נפתלי הירץ ב"ר ארי' לייב צינץ (פלאצק) - תצ"ג

נפשות ממש להעביר מאומנתא וטפלי תלויים בו, והרבה חשו לזה בש"ס ופוסקים, לזה נא מאד להיות מתון בדין, ולצרף עמנו גם ידידינו הרב הגאון גיסי נ"י האבד"ק סנאטין (שה"י או אב"ד דשם, ה"כ) שהוא בקי בטוב בזה העסק, אולי יוכל למצוא מזור להתיר נדרם ולהשיבם על על כנס... עכ"ל, אף במערכות על חומת הדת ביקש את צירופו, עיין בספר "חמדה גנוזה" שמספר שם שבשיקש הגה"ק מצאנו לאסור פאות נכריות שלח מכתבים לגדולי הדור שיצרפו עמם וביניהם הי' גם גיסו הגאון מטארניפול, בזיווג שני נשא את בתו של הרה"ק ר' דוד מזאבלטוב ז"ע שהיתה חביבתו של אביה והיחידה מצאצאיו שנשמנה באהלו, (כנן של הרה"ק ר' מנחם מענדל מקאסוב בעמח"ס "אהבת שלום", וחתנו של הרה"ק משה לייב מאסאוב ז"ע).

בדרכי החסידות

בעוד בשחר ימיו לא התקרב עדיין לאורחות החסידות, אלא למד תורה יומם ולילה, ומרוב התמדה בלימודו נוהג הי' להירדם בלילות, לפני שהספיק לומר את ברכת המפיל, תוך כדי עיון בספר, וכך נס את שנתו, כשראשו מוטה על הספר שלפניו, לימים אירעו אצלו כמה וכמה מקרים ל"ע בהם נולדו לו ילדים ללא רוח חיים, כשחזרו ונשנו המקרים הפעיר בו הרבנית שישע להרה"ק ר' מאיר מפרימישלאן ז"ע להתברך ממנו לברכת זש"ק, בתחילה כמובן לא רצה, אך משלא הירפתה הסכים לשלוח "קוויטל", וציווה להשליח שלא יגלה להרה"ק מפרימעשלאן מי ששלחו, כאשר נטל הרה"ק מפרימשלאן את ה"קוויטל" לידו והביט בו קרא בהתפעלות "מי הוא זה ואיזה הוא בעל הפיתקא הלזו איננו יודע, אימתי ראיתי כבר עינים שמורות וטהורות שכאלו, אשר לא ראו מימיהן דבר טמא", לבסוף גברו הפצרותי של הרבנית ונסע בעצמו לפרימישלאן, כשנכנס לחדרו של הצדיק אמר הצדיק למשמשו (כדרכו בק) "אריה, מדוע אינו אומר 'המפיל' יתחיל לומר 'המפיל', ותחדל היא מלהפיל", ומאד נתפעל מדברי הרה"ק מפרימישלאן, ומני אז החל להתקרב לעולמה של חסידות, ונסע כפעם בפעם להסתופף בצילם של צדיקי הדור, עד שהתחיל הוא בעצמו ללבוש בגדי-לבן כמנהג צדיקי הדור, וגם קיבל "קוויטלעך", פ"א בא אליו ראש בית דינו בקובלנא על החסידים שהם "צבועים", השיב לו "אפשר שכן הדבר, אך מה אעשה וצבע זה נראה בעיני..."

על כס הרבנות

שמו הגדול הלך למרחקים, והרבה קהילות ביקשו ממנו שיבוא לכהן בעירם ברבנות, את ראשית דרכו הי' בעיר האסקוב (בה כיהנו לפני הרה"ק ר' מאיר ז"ע אביו של הרה"ק מבארדיטשוב ז"ע, והגאון בעל המלא הרועים ז"ע), משם נתקבל לאב"ד ברוטשין, ואח"כ עבר לקהילת זבארזש שלידי טארניפאל, בטארניפאל הי' גר באותו זמן המשכיל הידוע יוסף פרל שר"י שלפני כמה שנים בחייו של זקנו ה"מנחת חינוך" הי' הגאון בעל "ספר

יהושע" פתח בית ספר בטארניפאל, והביא שם איזה משכיל להיות שם רב בעיר טארניפאל, והגאון ר' יהושע עמד איתן על משמר חומות הדת, ולחס מלחמה כבידה נגדו עד שנאלץ הלז לעזוב את טארניפאל, ופרל רדף את הגאון ר' יהושע, ועתה כשבא הנכד ה"מנחת חינוך" לזבארזש שהי' ליד טארניפאל הי' גם הוא מטרה להחיצים של פרל, שפחד מהשפעתו, ובהשפעתו של פרל גרשהו השלטונות מזבארזש בעצם יום השבת, הרה"ק מפרימישלאן התאונן מרה על ספר תורה המתגולל בחוצות ואין אוספו לביתו, גאותו זמן עוב הגאון בעל "קרני ראם" את העיר סניאטין שלידי קאלאמייא ועבר לעיר יאסי, אז שמו עיני הקהילה של סניאטין עליו שיבאו לכהן בעירם, ואמנם עבר לעיר סניאטין, מכאן יצא שמו לתהילה כגאון בתורה ופוסק מובהק, ורבים הפנו אליו את שאלותיהם, כמו כן הרחיב את גבולו בתלמידים, בשנת תרי"א לערך עבר מסניאטין לכהן ברבנות העיר הורדענקע מקום רבנותו של הגאון בעל "מאיר נתיבים". בשנת תרי"ז עלה ונתעלה בעיר כהונת אבותיו עיר טארניפאל, אשר בני העיר דשם קבלוהו בשמחה רבה והי' מאד נערץ בעיניהם, את רוב זמנו של היום הי' בבית המדרש כשיושב והוגה בתורה וטליתו מופשלת על ראשו בכדי שלא יסיח דעתו ויתבטל מתלמוד תורה, כן המשיך להרביץ תורה לתלמידים חריפים אשר ירדו לתוך עומק בינתו, גם דאג להרבות רוח התורה בקרב כלל בני העיר וצעירי הצאן, הגאון ר' ישכר דוב טייכטהאל יצ"ל ראב"ד פשיטיאן במעמח"ס שו"ת משנה שכיר בהגהותיו לספר אלף כתב מספר, שבטארניפאל הי' המנהג למכור בשמחת תורה את אמירת "אתה הראת" ולכבד את הרב, פ"א בעת המכירה שיגרה אשה גבירה להשמש שהיא רוצה לקנות את ה"אתה הראת" ולכבד את הרב כהמנהג, וביקשה שהרב יאמר עוד פעם "אתה הראת" מפני שהתאווה לשמוע מפי הרב עוד הפעם, השיב לה הרב אם תקבל עליה לבנות בית תלמוד תורה (שבמים האלה ביקש לבנות ת"ת חדשה, שיבנה הי' קטן מלהכיל, וחברי הקהל היו מסרביץ מפני חסרון כס) ימלא בקשתה, ואכן נתרצתה הגבירה וקיבלה למלאות משאלות הרב בבנין הת"ת, והחל שוב באמירת "אתה הראתה". בעוז ובגאון נהג את נשיאותו ללא חת משום אדם, פ"א הי' ויכוח בין הנהלת הקהילה על כמה דברים, אשר כמה מהם לא הסכימו, ואף איימו עליו לפטור ממשרתו, אבל הוא לא זע מעמדתו והשיב להם: את מעט הדייסא שהננו אוכל בכל יום, אוכל לאכול בכל קהילה יהודית אחרת".

מגדולת תורתו

יום אחד הגיע שליח מאת הרה"ק מפרימישלאן ז"ע אליו והודיעו כי ביום המחרת אמור הרה"ק מרוזין ז"ע לעבור דרך עירו, על כן יראה להזדרז להקביל את פניו, ואכן ביום המחרת, הופיעה מרכבתו של הרה"ק מרוזין בטארניפאל, והצדיק שהי' אז באמצע נסיעתו השתתה בעיר למנוחה קלה,

ואחד מהאנשים רצה ליתן "קוויטל", וביקש מהגאון בעל מנחת חינוך שיכתוב לו קוויטל, והמנ"ח נענה לו וכתב לו, וכשנגש הלה עם הקוויטל אל הרה"ק מפרימישלאן והתחיל לקרות בו, תיכף שאל מי כתב את הקוויטל, השיב היהודי אחד מביהמ"ד, אמר: "דאס האט געשריבן א יוד וואס האט הייליגע אויגען", ואח"כ חקרו מי הכותב ותוודע שהי' המנ"ח וככה נתגלה גדולתו, בספר קדושת עינים מובא שאחרי נישואיו, הלך כמה שנים במטפחת קשורה על עיניו, הגאון מווערבי מביא בספרו אלף כתב, שהי' רגילים לבוא אצלו אנשים הרבה אשר שאלוהו עצות במילי דעלמא, וגם הי' מכת אנשים שכבר נטו קצת מן הדרך, והי' דרכו בקודש תמיד לעצום עינו אחת בעת היות אנשים אלו אצלו, ואחר פטירתו נתוודע שהגאון הי' סומא על עין אחת ואת העין שראה בו עצם כדי שלא להסתכל על דמות אדם רשע, דמות דיוקנו העיד שחוט של קדושה וטהרה משוך עליו, ומסופר כשהי' בוועין לצורך רפואה, רצו אחריו אנשים לאלפים להסתכל בתבנית דמות קדשו, וכאשר נשא עליו הגאון רבי שלמה זלמן שפיצר זצ"ל אבד"ק וויען באמרו: זכינו אז לראותו אשר קדושת השכינה על פניו היתה". תפילתו היתה בדביקות ובהתלהבות עצומה, הגאון מווערבי מספר בספרו שפי"א הי' בלבוב והגאון בעל שואל ומשיב בא עם תלמידיו לבקר, כשבאו אצלו הי' אז באמצע שמו"ע, וצעק באש להבה כמה פעמים "רבונו של עולם", ואמרו התלמידים לרבים יראה רבינו גודל התלהבות בתפלה, השיב להם מה מגידים הנכם לי "הלא השכינה מדברת מתוך גרונו".

וימת יוסף

בשנותיו האחרונות חלה במכאובים קשים, בצר לו נסע לדרוש ברופאים בכמה מקומות, בבוואו ללבוב, ואז הי' הגאון בעל השואל ומשיב גם מרותק למיטתו וזמן רב לא יצא החוצה, אך לכבוד האורח הגדול יצא לקבל פניו, אלפי בני העיר צבאו ברחובות העיר להתבונן במורם שתקופה ארוכה לא נראה בקהל, המחזה הגדול עשה רושם בל יימחה על זקנים ונערים (פתחא וזטא), בקיץ תרל"ג נסע לריפוי בווען, וגם שם עשה ביקורו רושם אדיר שאלפים באו לראות את צורת קדשו, אבל לדאבון הדור לא עלתה תרופה למכתו, והמונו בית ישראל הרבו בתפילה לרפואתו, אך לבסוף נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש ביום ראשון כ"ד אלול יום לידתו ונתקיים בו את מספר ימיך אמלא שהקב"ה ממלא שנותיו של צדיקים מיום אל יום, רבים רבים מגדולי ישראל במקומות מושבותיהם נשאו עליו מספר תמרורים, רעו הגאון בעל השואל ומשיב נשא עליו הספד מר, ביום ד' חשון כי עקב חלשותו לא גילה לו מפטירתו, אבל בהתוודע קבע ביום הנ"ל הספד מר ואלפים באו לביהמ"ד לשמעו את ההספד, בין הדברים אמר: רבותי יוסף אינני, הוא הלך למנוחות ואותנו עזב לאנחות, אם אמרתי אספרה כמו כל

למרות התמדתו המופלגת אשר מחמתה היו נדחים אפי' עסקי עירו ורבנותו הדחופים ביותר, הזדרו עתה לסיים את שיעוריו הקבועים בעוד מועד למען יספיק לצאת ולהקביל את פניו של הצדיק, כהוראתו של הרה"ק מפרימישלאן, ואולם בעמדו על פתח ביתו באו לפניו משלחת נכבדה של טובי העיר וראשי הקהילה, אשר באו בשביל ענין דחוף ביותר, לאחר ששמע במה המדובר, ראה שאי אפשר לו לדחות את הענין נאלץ לקבלם, ודחה את קבלת פני הצדיק לאחר מכן, והנה אח"כ כאשר הגיע לאכסנייתו של הצדיק, נודע לו שהצדיק כבר עזב את העיר, פניו של הגאון נפלו, ונתמלא מלא צער, למחרת זכה לאורח בלתי צפוי, הי' זה הרה"ק מפרימישלאן, נרעש ונרגש הגאון מן הביקור ולא ידע את נפשו, אולם הרה"ק מפרימישלאן פתח מיד והחל להקשות קושיא עצומה על הלכה מסוימת ברמב"ם, חיש קל שכח הגאון את כל הסובב, שקע כל כולו ברמב"ם המוקשה, נשא ונתן שקל וטרה, עד אשר העלה תירוץ עמוק מופלג ומופלא, סמך הרה"ק מפרימישלאן את ראשו על ידו והשיב: אכן "גם במתיבתא דרקיעא מסכימים לתירוכם, כי טוב הוא, אולם עדיין ניתן לתרץ טוב יותר", חזר הגאון לעינו העמיק עוד ועוד, והשמיע תירוץ נוסף, שוב חזר הרה"ק מפרימישלאן דבריו הקודמים, כך חזר הדבר עד שבע פעמים, עתה פתח הרה"ק מפרימישלאן ושאל את הגאון: הכרת פניכם מעידה בכם, כי דאגה בקרבכם, מה פשר הדבר, ענה הגאון בקול נשבר ושח לאורחו הרם כי החמיץ אתמול את שותו של הצדיק מרוזין, וכי לא הספיק להקביל פניו כהוראתו הק', לאחר ששמע את הסיבה אשר בגינה נבצר ממנו לבקר את הצדיק, נענה ואמר: אל ייחר לכם הדבר ואל תיפלו ברוחכם, מאיר יכתוב אגרת להצדיק מרוזין וילמד עליכם זכות, בשבוב לביתו ערך הרה"ק מפרימישלאן אגרת מיוחדת להרה"ק מרוזין שבה כתב, כי הגם שעל פי נימוסי המלכות, חייבות כל העגלות שבדרך להתפנות לצדיקים, בעת שמרכבת המלך עוברת, הרי שעגלת משא מסובלת, הטעונה סחורה עד לעיפה, ואך בקושי מתנהלת, פטורה מכן, "התמדתו היוצאת מן הכלל בלימוד התורה של הגאון מטארניפאל, בנוסף לצורכי הכלל הדחופים לפניו מעניקין לפניו זכות מיוחדת, כשל אותה עגלה משא עמוסה לעיפה, אשר אפי' מרכבת המלך אמורה להתחשב בה, אכן תשובתו של הרה"ק מרוזין כי קיבל הפיוס לא בוששה לבוא (אספקלריא המאירה, תולדות הרה"ק מפרימישלאן).

יוסף הצדיק

בד בבד עם ענקותו הרמה בתורתנו הק' במלוא היקף הידיעות, נודע הי' כקדוש וטהור ועובד ה' בסילודין, כבר הבאנו לעיל מה שאמר הרה"ק מפרימישלאן כשהביט בה"קוויטל" שלו, שוב הי' מעשה שפי"א כשלא הי' עוד מפורסם בעולם ולא ידע איש מגדולתו, והי' יושב ולומד בביהמ"ד אצל התנור, איקלע הרה"ק מפרימישלאן בעירו,

צדקותיו אשר עשה יכלה היריעה מהכיל, אחת אשר אזכיר, "מיום עמדו על דעתו לא הסתכל חוץ לד' אמותיו".

מורשתו הרוחנית

רב חיל ה"י בכתיבת חידושי תורה, והעלה עלי גליון את מיטב חידושו על ד' חלקי שו"ע וחיבור גדול על התורה, אך מגודל ענוותנותו לא הדפיסם, לימים שלח נוכל אחד בכתביו וגנב מעמו את החידושים, נפשו אבלה עליו מאד ולא אבה להתנחם, או אז גברו עליו הפצרות תלמידיו שיביא לדפוס את שארית חידושי תורתו, והוא ספרו האדיר על מצוות התורה, כמו שמספר כל זה בהקדמתו על הספר, עמל רב ותפילות רבות השקיע על חידושי תורה אלו, הגה"צ משטראסבורג ז"ל מביא מה ששמע מזקנו ה"פפתא זוטא" ששמע מפ"ק של המנ"ח שאמר ששלושים שנה שהה בעבודתו על ספרו לפאר את ספר החינוך, והתחונן אשר זכותו של רבינו אהרן הלוי יגן עליו, ואם כי ספר הנהו רק מיוחס להרא"ה ולא נודע בכירור כי ממנו הוא, אבל סוף סוף מי שהי' מחברו הי' אדם גדול, מרוב ענוותנותו לא כתב עליו שם המחבר, ותיכף משיצא לאור עולם פקע שמייה בקרב גדולי וגאונים עולם אשר חשו לרכוש את הספר, ועד מהרה ספו ותמו מן השוק הספר, גדולי עולם העריצו מאד את הספר ואמרו עליו דברים גדולים, נצטט אחד מהם מהגאון ר' חיים בריסקער זצ"ל שאמר "שאי אפשר לחדוד לים התלמוד מבלי לעיין בו".

כ"ה אלול

הגה"ק רבי דוד מקשאנוב זי"ע

[בן מרן הגה"ק מצאנז זי"ע]

ואלה תולדות

הגה"ק רבי דוד מקשאנוב נולד בשנת תקע"ח כבנו השני למרן הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע ולאמו בת הגה"ק בעל ה"ברוך טעם" זי"ע, ויקרא שמו בישראל "דוד" ע"ש זקינו הגה"ק רבי דוד מטארניגראד זי"ע חותנו של הגה"צ רבי ארי' לייבוש האלבערשטאם.

במעלליו יתנכר נער

כבר משחר טל ילדותו התנוצצה בקרבו אהבה עזה לתורה, אביו הק' השגיח עליו מאוד שלא יתבטל מלימודו, וכפי שמסופר שפעם כשנסע הדברי חיים לדבו הרה"ק מראפשיץ זי"ע, רצה ליקח עמו בנו הבכור הוא הרה"ק משינאווא זי"ע שהי' אז עדיין צעיר לימים, רק מכיון שהרב משינאווא ואחיו הרב מקשאנוב היו להם בשותפות מלבוש עליון אחד שהשתמשו בו שניהם בהליכתם לחדר, לפי סדר

שאחד לבשו בבוקר והשני לבשו בצהרים כשחזר אחיו, ועי' נסיעת הרב משינאווא לראפשיץ יתבטל אחיו מלימודו, לכן לא לקחו אביו עמו, ודין גרמא שלא זכה להכיר את הרה"ק מראפשיץ.

פ"א כשהי' ילד קטן ומחמת הדחק ששרה אז בביתו נתן לו אמו טיי בלי צוקער והלך לאביו ובכה לפניו שאין נותנים לו צוקער בהטיי, אמר לו אביו: מנין לך שצריכים להוסיף צוקער בטיי, ומאז מנע את עצמו מלשותת טיי עם צוקער.

האיש מקדש

כשהגיע לפרקו נשא את הרבנית עכסה גיטל בת ר' יוסף זאב מטארניגראד זצ"ל, דור שישי לעכסה בת האריז"ל שבאה מארץ ישראל לפולין, זוגתו זו נפטרה אחר לידת שני בנים, ואז נשא בזיווג שני את הרבנית לאה זיסל לבית צינץ נכדת בעל הי"ד הקטנה".

בצל רבותיו

את רוב חכמתו שאב ממעיניו הטהור של אביו הק', אך לפרקים הי' גם נוסע בצילם של הרה"ק הרבי ר' צבי הירש מרימנוב זי"ע, הרה"ק רבי אשר מראפשיץ זי"ע, ואצל הרה"ק הסבא קדישא מראדושיץ זי"ע, כמו כן היה רגיל לנסוע לשאר צדיקים, וכולם העריצוהו בשל אצילות קדושתו וסגולת מידותיו.

ויסופר שבעת שהוא כהן הוא בא לחסות בצל הסבא קדישא מראדושיץ זי"ע, נתקשר בידדות נפלאה עם הגה"ק בעל "תפארת שלמה" מרדאמסק זי"ע, וגופא דעובדא הכי הוה: שפע"א כשהי' הגה"ק מקשאנוב בראדושיץ, הגיע לשם בפעם הראשונה הגה"ק מרדאמסק זי"ע, ויצאו שניהם בערב שבת לקנות דגים לכבוד שב"ק, וגם הכינו אותו מבעוד יום, בצהריים בא שליח להגה"ק מקשאנוב שיבוא לסעוד אצל הגה"ק מראדושיץ, אבל הגה"ק מרדאמסק לא הוזמן, כי כן היה המנהג אצל הסבא קדישא שאורח הבא בפעם הראשונה לא הוזמן לסעוד על שולחנו, התיישבו שני הצדיקים וערכו סעודה מהדגים שקנו, בהזדמנות אחרת התבטא הגה"ק מקשאנוב: באותה שעה כרתי ברית ידידות נאמנה עם רבי שלמה.

על כס הרבנות

עיר קשאנוב היתה עיר של חסידים ואנשי מעשה, בה ישבו זקנים ונערים ועסקו בתורה, וגם בעלי מלאכה שקבעו עתים לתורה, הראשון ששימש ברבנות בעיר זו היה הגה"ק ר' שלמה באכנער מקשאנוב זי"ע, תחת דגלו של איש קדוש וחסיד זה, שהיה רגיל לדבר עם אליהו הנביא, ותורתו ועבודתו בלתי לה' לבדו, עלה ונתעלה העיר פי כמה בתורה ועבודת ה'.

ביום ל"ג בעומר שנת תקפ"ח כשנסתלק הגה"ק ר' שלמה נשאר כס הרבנות ריקם למשך עשרים ושלוש שנים, כי צויה לבניו אחריו שלא יקבלו עליהם שום רבנות או התמנות, וכל הענינים השייכים למרא דאתרא נשא על שכמו במשך זמן זו הגה"צ ר' נחמ"י ריכטער וצ"ל שה"י דומ"ץ וראב"ד בקשאנוב.

בשנת תרי"א כשה"י הגה"ק מקשאנוב אברך צעיר כבן ל"ג שנה נתקבל ברוב פאר והדר לרב בק"ק קשאנוב, היה זה בהשפעת אביו הק' שמצודתו היתה פרוסה בעיר זו, ויסופר שמקודם לכן בשנת תר"י הציעו את משרת הרבנות להגה"צ ר' משה יעקב יעקל שארף וצ"ל, וכאשר שמע שהגה"ק מצאנו רוצה להושיב שם את בנו משך ידו מהרבנות באמרו: "אני מוכן לוותר עבור יוצ"ח של הגה"ק מצאנו", וחידוש ביותר הוא על הגה"צ ר' נחמ"י ריכטער וצ"ל שהיה ראב"ד בקשאנוב רבות בשנים, וחסידו רדאמסק הציעו לו את הרבנות (רוב תושבי העיר היו חסידו רדאמסק, וחסידו צאנו היו המיעוט בעיר בזמן ההוא), והי' בשמעו שהדברי חיים רצה להושיב שם את בנו לא רצה לקבל את הרבנות.

בשבת הראשונה שנסע לעיר קשאנוב, נסע עמו גם אביו על ההכתרה, ובני העיר קשאנוב קיבלו את פניהם בתחנת הרכבת של עיר טשעבין הסמוכה, שם הועמד לפנייהם עגלה רתומה לששה סוסים להביאם, באמצע הדרך שמע הגה"ק מצאנו האיך הבעלי עגלה מדברים ביניהם בדברי תורה, אז אמר לבנו: "זאלסט דיך גוט אינטער גארטלען ווייל די בעלי עגלה'ס דא קענען אויך גוט לערנען."

גדלותו בתורה

הי' מתמיד גדול מאד והי' לומד שעות שעות רצופות, עד שאמרו עליו שלומד כ"ה שעות ביממה, כל ימיו הי' חס על הרגעין היקרים שלא יאבדו, וידוע שלא יצא לחופת של כלולת בניו או נכדיו עד שהודיעו לו שהכל מוכן, ופ"א אירע שקראו לו לפני שהסתיימו כל ההכנות, נאנח בצער ואמר "אוי, כמה קשה צער גידול בנים שבשבילו נתבטלתי מלהגות בתורה".

והעיד עליו חתנו הרה"ק ר' משה יוסף טייטלבוים זי"ע אב"ד אוהעל בן מרן הייטב לב זי"ע בעת שהספידו, שהי' נוהג שבאם הקיץ משינתו באמצע הלילה, לא חזר לישון אלא הי' קם ממסתו, וישב ללמוד עד שהאיר השחר, לימודו הי' בהתלהבות ובדביקות רבה ובקול גדול שהי' נשמע למרחקים, ולא פעם אירע שנשרף ידו באמצע הלימוד ולא חלי ולא מרגיש.

אחיו הגה"ק משינאווא אמר פעם: זולת אחי הרב מקשאנוב אני מכיר עוד שנים שלומדים תורה לשמה, הלה המה הגה"צ רבי לייבוש מאשציסקער וצ"ל והגאון רבי חיים אלעזר וואקס, אבל אחי עולה על גביהם במידה זו.

מעט מועיר מחידושי תורתו נשאר אחריו, אך גם מן

המעט רואים דמותו כפוסק ומכריע, כשאביו הק' כששלח את שני נכדיו הרה"ק מהר"ש מבאבאב והרה"ק ר"מ מבארדיוב זי"ע לסדר תשובותיו שלח מפעם לפעם את ר' דודל להשיגה על סדר העבודה, ובתשובות דברי חיים מסתמך עליו אביו בנוגע לכשרותם של רחיים המתנעים בכח "דאמף" להשתמש בפסת, בהדגישו כי "הוא תלמיד חכם גדול וראוי לסמוך עליו".

גם ג' תשובות בד"ח מופנות אליו כשאביו כתב עליו לכבוד בני ידידי החריף ובקי החסיד המפורסם ירא ה' מו"ה דוד נ"י, גם אחיו הגה"ק משינאווא זי"ע מוזכרו בתשובתו בנושא הרחיים, וז"ל: ידעתי מאחי הרה"צ אב"ד דק' קשאנוב, שהוא הכשיר פ"א רחיים של "דאמף", גם בנוגע ל"מאשין מצות" מביא בשם אחיו נימוק מכריע לפסלם, מתשובותיו להלכה שנכתבו על ידו.

ידוע על שני תשובות א' מופנה להרה"ק מנאסוד זי"ע שנדפס בספר "מקוה ישראל" בנוגע להכשרת מקוה במי פירות, והשני תשובה מפורסמת אם מותר לברר עצמות דגים קודם אכילתם בשבת, והיא נדפסה בשו"ת כנף רננה.

מואס בהבלי עוה"ז

הי' מתנור מהנאת עוה"ז ומתענוגיו, ולא הי' לועס את מאכליו שאכל כדי למעט בהנאה, ודבר זה גרם לו שנחלה קשות, וסבל יסורים גדולים, והרופאים קבעו שבגלל שלא לעס את המאכלים כדבעי, זה גרם שמערכת העיכול לא יעבדו כסדרן, ובני משפחתו ניסו להשפיע עליו שיפסיק מעבודתו זו, כי מסכן חייו ע"ז זה, אבל לא השפיעו עליו כלום, אמר לו נכדו החביב ר' אהרן אב"ד ביאלא-ביליץ, מצינו באליהו הנביא שכאשר מסר שליחות לעובדיהו לומר לאחאב, סירב עובדיה לילך למסור השליחות לאחאב, ואמר לו, (מלכים ב' י"ח) ובאתי להגיד לאחאב ולא ימצאך והרגני, ועבדך ירא את ה' מנעוריו, ולכאן קשה איך הרהיב עובדיהו להתפאר לפני רבו כי הוא עובד ה', והרי זה יוהרא, אלא שכונתו היתה שאם ח"ו יהרוג ע"י אחאב, תופחת על ידי כן יראת ה' בעולם, כי עבדך ירא את ה' מנעוריו, וכך גם אתה זקניי, באם תסכן נפשך תגרום שיפחות יראת ה' בעולם, כששמע ר"ד דברים אלו אמר לנכדו: ניצחתני בני ניצחתני, ואכן הפסיק מהתנהגותו זו.

ענותנותו דמר

הי' נחבא אל הכלים מאד מאד ודחה בקשתם של חסידים שרצו לבוא אליו אחר פטירתו של אביו להסתופף בצילו שינהיגם בדרכי ה', רק לאחר הפצרות שונות נעתר לבקשתם, ונתפרסם שמו כפועל ישועת גדול ושברכותיו מתקיימות, אבל השתדל כל פעם להסתיר את נפלאותיו, ולהלביש אותם בדרך הטבע, פ"א בא אליו חולה ששפך לבו לפניו שיש לו איזה מיחוש, וכבר הלך להרבה רופאים ולא

המעשה, הבטיח לו הסוחר שלא יספר המעשה, ביקש ממנו השוחט שישבע לו שבועה דאורייתא, והסוחר נשבע לו, והשוחט לקח הכסף והלך לו, והסוחר חזר לעיר נרדע ונפחד, וממש לא היי יכול לדבר, והאנשים רצו לידע מה נעשה ואיפה הכסף, אבל הוא לא דיבר, הלכו האנשים אל הרה"ק מקשאנוב וסיפרו לו המעשה, קראו הרה"ק מקשאנוב ושאל אותו גופא דעובדא היכי הוה, ענה הסוחר שאינו יכול לספר הואיל ושבוע שלא יספר, אמר לו הרה"ק מקשאנוב שאל יאמר מי לקח הכסף רק יספר קצת מהמעשה, סיפר הסוחר כל המעשה משוחט אחד בלי שם, קרא הרה"ק מקשאנוב שכל השוחטים מהגליל יבואו אליו להראות לו החלפים שלהם, ורבו ששכיח היתה אצל רב הגליל מומן לומר ובאו כל השוחטים מהגליל והראו לו החלפים וכשראה הרה"ק מקשאנוב החלף מאותו שוחט, התחיל לצעוק בקול גדול עליו "ביסט א רוצח", תן תודה, ויהי לנס.

פ"א בעת שחכה על מסילות הברזל ניגש אליו איש אחד ונתן לו "קוויטל", ענה לו הרה"ק מקשאנוב איני נוגע מה שאינו שייך לי לבסוף נתברר שהלא רצה ליתן קוויטל להרה"ק משינאווא זי"ע, וכיוון שראה את הרה"ק מקשאנוב ושמע שהוא בן הרה"ק מצאנו זי"ע, ולכך נתן לו הקוויטל.

צדיק גזור

פע"א כשהיי הרה"ק מגארליץ על אם הדרך, בחדר החיצון של האכסניא שלו היי שם אנשים והיי מדברים מבני הרה"ק מצאנו, והרה"ק מגארליץ יצא מחדרו ושאל אותם על מה הם מדברים, והוכרחו להגיד לו מה שהיי מדברים, אמר להם אתם יודעים את צדקת אחי מקשאנוב אני אספר לכם מעשה קטנה ממנו, פ"א הייתי אצלו בצאנו, ובערב שב"ק הניח את עצמו לישון מעט לכבוד שב"ק, ובחוץ היו עומדים בעלי מלחמה, ואפיצער אחד למד עמהם תכסיסי מלחמה בקולי קולות, ולא היי ביכלתו לישון, אמר אחי אז: זיי לאוין מיר נישט אביסל שלאפן, ותיכף ומיד נתקדרו השמים בעבים ולא עבר חמשה מינוטין והתחיל לירד גשם חזק מאד, אשר הבעלי מלחמה הוכרחו לילך משם, והכל היתה כדי שאחי יוכל לישן.

פועל ישועות

מסופר מעשה פלא שפ"א אחת נאשם יהודי אחד מארץ אשכנז בענין פלילי חמור מאד, והזומן למשפט, והיי צפוי לעונש חמור אם לא ימצא זכאי בדינו, כמובן שהיהודי לקח פרקליט גדול מעורכי הדינים המפורסמים שיליץ בעדו בדין, ימים מספר לפני מועד המשפט חלם היהודי אשר רב זקן מהעיר קשאנוב נראה אליו בחלום ומצוהו ליקח עורך דין אחר, שכן פרקליטו משוחד והוא יטעון רק לרעתו, בהקיצו משנתו תמה מאד על החלום, כי מעולם לא שמע מן העיר קשאנוב ומכ"ש אל רב שבו, התחיל לדרוש אם יש עיר כזאת,

עירו לו ויש לו יסורים גדולים, אמר לו לצאת לחוץ ולתלוש איזה עשב שגדל שם ולתלותו לסגולה, הלה עשה כך, ותוך זמן קצר נתרפא החולה כלייל.

וסיפר הגה"ק רמ"א פריינד זצ"ל, מה ששמע מזקני הגה"ק מנאסוד זי"ע, שהוא היי שם בעת מעשה, שהגה"ק מקשאנוב נודמן אצל הגאון המהר"ם שיק זצ"ל, ולפני קידוש אמר המהר"ם שיק פלפול והיי נראה על הרה"ק מקשאנוב כאילו לו מבין כלל, ותוך הסעודה אמר הרה"ק מקשאנוב בשם הרה"ק מוידיתשוב זי"ע, בהאי לישנא: "משיח וועט קומען צו אנדעריג דור גאר א נידעריג דור אין משיח וועט קומען צו זיי נישט צו אינז", וסיים הרה"ק מקשאנוב: יאמר נא חוסטער רב איז דען נאך דא אנדעריג דור וויא דעם דור הגיע העת עתה שבה יבוא ולא יאחר, ואמר הרה"ק מנאסוד שבעת שיצא דיבורים אלו מפי הרה"ק מקשאנוב נדמה לו באמת שממש אין דור גרוע כדור ההוא, והיי מתמה על עצמו אח"כ בהתפעלות כ"כ שידמה לו בעת שהיי רואים הנהו תרי צדיקים הרה"ק מקשאנוב והרה"ק המהר"ם שיק זי"ע השפיע עליו הדברים היוצא מלב קדוש מקשאנוב זי"ע להרגיש ולראות שאין דור שפל כמוהו.

בשפתי צדיקים

הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע בן הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל זי"ע, אמר פ"א בזה"ל: איך האב דאך עפעס געקענט אלטע צדיקים, אזוי מזאל האבן אויף זיך דעם צלם אלוקים אינגאנצן אזוי ווי מ'האט אים איבערגעגעבן, איז דעם סאנזער רב"ס א זון ר' דוד'ל, ער וואוינט דאכט זיך מיר אין קשאנוב, ער האט דעם גאנצן צלם אלוקים. גם אחיו הק' החזיקו את הגה"ק מקשאנוב זי"ע לפועל ישועות, אחיו הגדול הגה"ק משינאווא היי נתן לו בכל שנה פתקא והזכיר עצמו לפניו, והיי אומר עליו שהוא צדיק הדור. הרה"ק ר' ברוך מגארליץ זי"ע חתן מרן הייטב לב זי"ע, כיבד מאד את אחיו הרה"ק מקשאנוב, והיי לו קביעות להיות אצלו על שב"ק ב' פעמים בשנה, ומשום כבודו לא לבש אצל שולחנו הטחור את הטיש חלאטעל, רק ישב עם הבעקישע הרגיל, היי רגיל לומר "ער איז אַ ערליכער איד, ער ווייסט ביי זיך אז ער איז גארנישט אויף דער וועלט".

רוח קדשו

בעיר קשאנוב היי גר סוחר אחד, שדרכו ללוות מאנשים כסף וליסע להיריד ולקנות סחורה ולמכרם ולעשות ריוח ואח"כ היי משלם למי שלוה, פ"א לוח מכמה אנשים סכום כסף גדול ונסע כדרכו להיריד לסחור, והיי כאשר עלה על המסילות הברזל, בא אליו שוחט אחד מגלילות של קשאנוב, ואמר לו יודע אני שיש לך הרבה כסף, אהרוג אותך (רח"ל) בהחלף שלי ואקח ממך הכסף, אמר לו הסוחר שיתן לו הכסף ולמה צריך להרוג אותי, ענה לו השוחט שמפחד שיספר

שנה, ובערב יו"ט לפנות ערב אחר המקוה כשכבר לבש בגדי יו"ט הקיפו אותו כמה אנשים, כאילו רוצים להודיע לו בשורה שאינה טובה, והגה"ק מגארליץ שאל להם: מיינט עטין דעס קשאנובער רב, ולא ענהו כלום, ושאל עוד ולא ענהו דבר, רק הביאו לו כסא נמוך שהכינו בעבורו שישב עליו, וכשישב סיפר הגה"ק מגארליץ: אבי היה לו אח בדוקלא, ופעם אמר לחתנו הצדיק ר' לייזער קודם שבת חנוכה או שבועות, כשיגיעו עולם מדוקלא לכאן תשאל להם בשלום אחי, היות שר' לייזער ידע שכבר אינו בין החיים, לא דיבר מזה מאומה, אחר השבת שאל אותו אבי אם שאל מענין הנ"ל, ענה ר' לייזער "וואס זאל איך פרעגן, וואס זאל ער שוין טהון, וואס זאל ער שוין מאכן", אמר לו אבי הק: איך זעה אים שוין דריי חדשים אין גן עדן, און די זאגסט מיר וואס זאל ער שוין טהון וואס זאל ער שוין מאכן", ומסופר זה הבינו שגם הגה"ק מגארליץ כבר ידע היטב מפטירת הגה"ק מקשאנוב זי"ע.

כ"ז אלול

הנשר הגדול הגה"ק רבי נתן אדלער זי"ע

תולדותיו

הנשר הגדול רבי נתן הכהן נולד ביום א' י" טבת תק"ב לאביו הרבני המופלג מו"ה יעקב שמעון ז"ל ממשפחת נכבדים אנשי השם מיחסי כהונה מגזע הילקוט שמעוני ז"ל, מקור הכינוי אדלר על שם מעשה שהי' בשנת ש"ע"ד בכ"ד אלול קם איש נוצרי אחד האופים בעיר פראנקפורט ושמו וויצעטי פעטמילך שר"י עם כל בני אומנתו לקצוץ ביהודים ולשלול שללם, אז נמלטו כל היהודים בעיר שיניהם אלמגנצה הקרובה, ובהשמע דבר הנבלה להקיסר שלא חיל וצבא רב להשיב את היהודים בהמון חוגג ולהושיבם בבתיהם, אז ביום ההוא הלכו בראש הגולים שני פרנסי העדה וכמנצחים שבו העירה כ' אדר ש"ו, האחד נשא את נס הקיסר וכנשר על גבו והשני הכה בתוף לאות תרועת שמחה, מיום ההיא נכתרו שתי משפחות האלה יוצאי ירך הפרנסים האלו בשמות הכבוד אדלר וטרומלר.

בוצין בוצין מטקפי ידוע

בעוד רך בשנים וטל ילדות עליו כבר היו עיניו כל נשיאות אליו, כי הי' לפלא בשכלו הצח והחריף נוסף על זה קדושתו מרחפת על פניו, והי' ילד שעשועים לחכמי עירו וגם במעלליו התנכר הנער, בעודו בר שית שנין קרא בביהכ"נ פ"א פרק "איזהו מקומן" בקול רם וגער בן בן תורה אחד לאמור הוי חכם ושתוק, אם בין תבין מה ששנית אמר לי מה בין פר יוה"כ לפרים הנשרפים, והוא השיב מיד בין הבדים איכא ביניהו,

ואכן נודע לו מעיר הזאת השוכן במדינת גאליצא, חשב אם כן יש דברים בגו חלומי, החליף מיד את פרקליטו, הגיע יום המשפט, והנה לתמייתה רואה גם את עורך הדין הראשון שמה בבית המשפט, אך הוא טוען לרעתו, ורק ע"י הטענות של פרקליט השני שלקח יצא זכאי בדין, כיון שיצא זכאי בדין חשב שעליו להודות למושיעו, ונסע למדינת גאליצא לעיר קשאנוב, וכשהגיע לשם נודע לו שהרב מקשאנוב כבר אינו בחיים, שאל על משפחתו, ונודע לו שאחיו הגדול יושב בשינאווא, וישם לשינאווא פעמיו, ונכנס אל הרה"ק משינאווא וסיפר לו כל העובדא, ענה הרה"ק משינאווא "ידעתי מגדולת אחי הקדוש כי רב הוא, אולם שהוא כ"כ גדול והוא פועל ישועות גם למי שאינו מכירו ולמי שלא עלה בדעתו לבקשו ישועה, ואת לא ידעתי".

גם לאחר פטירתו עשה פעולות להושיע את ישראל מצרתם, פ"א לאחר פטירתו נראה בחלום לבנו הרה"צ ר' משה, ואמר לו שר' שמואל שיינאוויץ צריך רחמים מרובים, ורק אחיו הרה"ק מגארליץ יוכל להושיעו, ר' משה נסע לעיר מגוריו של ר' שמואל הנ"ל והביט אחריו, וכן עברו ימים אחדים ור' שמואל נפל למשכב וחלה קשות, נסע ר' משה מיד לדודו הרה"ק מגארליץ זי"ע, כשראהו הרה"ק מגארליץ, שאלו מה הביאך לכאן היום, ענה לו הלא דודי יודע, חייך הרה"ק מגארליץ ואמר לו ברוח קדשו סע לביתך יהא לר' שמואל רפואה, וכך הוה.

אחרית ימיו

כשבועיים לפני פטירתו בא לעיר אמסאנא, וסיפר שם עובדא מאביו הק' מרן הדברי חיים זי"ע שלפני בואו לעיר צאנו נסע להרה"ק מהרצה מזידיטשוב זי"ע, ואמר לו הרה"ק מזידיטשוב: "תדע שיש נשמות גדולות בצאנו הצריכים תיקון, ותדע מה לעשות כדי לתקנם כראוי", כן סיפר הגה"ק מקשאנוב, והבינו מדבריו הק' שגם סיבת בואו לעיר זו היה כדי לתקן נשמות שם.

בשלהי חודש אלול שנת תרנ"ג נולד בן להגאון רבי צבי יעקב ווידאוויסקי מקשאנוב בעל ה"תפארת צבי יעקב", והלך אבי הילך להגה"ק מקשאנוב להתייעץ אתו איזה שם להעניק לרך הנולד, והשיב לו: המתן ימים אחדים ואז כבר תדע בעצמך איזה שם לתת לו, ואכן כעבור שלשה ימים נסתלק הגה"ק מקשאנוב לחיי העוה"ב.

בחודש אלול שנת תרנ"ג חלה במחלת הריאה, וביום שב"ק שלפני פטירתו הוקל עליו החולי קצת, עד יום ב' בשבוע, ביום ג' הכביד עליו חליו, ובאותו לילה אור ליום ד' נצחו אראלים את המצוקים והחזיר את נשמתו הטהורה ליוצרו, ביום כ"ה אלול תרנ"ג.

כנסתלתק לא הודיעו לאחיו הגה"ק משינאווא זי"ע עד אחר עבור השלושים, כשאמרו לו הבשרה ישב באבילות לזמן קצר, ושמעו אמר לעצמו: "לא הניח כמותו בעולם". כמו"כ לא הודיעו לאחיו הגה"ק מגארליץ עד ערב ראש ה

בשנת תקי"ב בא מרן החיד"א ז"ל פעם ראשונה בשליחת מצוה מאה"ק לחו"ל וישב בפ"פ ימים רבים, ונתעורר ע"י חכמי העיר לתהות על קנקנו ולהשגיח ולדקדק אחרי העלם המופלא הליזה, וביחיד נאמר לו כי הוא יושב אהל תורה ומשים לילות כימים וזאת גורם לו כי תקפה עליו שינתו קודם שהאיר היום, ועי"ז איחר לפעמים ובא לביהכ"נ אחרי שכבר גמרו הציבור התפלה, והיה היום כאשר ראה החיד"א ז"ל בעיניו כי בא הנער אחרי עלינו לשבח קרא עליו: הנה ידעתי כי איש אלוקים עבר "עלינו" תמיד.

ללמוד וללמד

גודל שימושו ולימודו ה'י אצל הגאון הגדול הפני יהושע זצ"ל שהי' אב"ד שם בעת ההיא, ואח"כ אצל הגאון המפואר מו"ה משה ראפף ראב"ד דשם, אבל רבו המובהק ה'י הגאון רבי דוד טעבלי כ"ץ שיף שהי' ג"כ מפאר משפחתו, ורבו בנסתר ה'י הגה"ק מו"ה אבישי אב"ד דשם, ר"נ לא הסתפק עצמו בלימודים הרגילים בין חכמי התורה, כי גם למד ג"כ חכמת הטבע ודקדוק לשה"ק וארמי הכל באר הטיב עד להפליא, והי' חריף ובקי עצום בכל חדרי התורה ומתאבק תחת רגלי ת"ח אבל ביותר הפליא עצה ותושי' והעמיק שאלה בקבלה וחכמת הנסתר שהי' נגלה לפניו, עד שעלה למעלה ראש על כל בני גילו וחכמי העיר ההוא,

בהיותו בן עשרים כבר יצאו לו מוניטין ושמעו הולך וגדול בכל המדינה וחוצה לה לגאון עיר וקדיש והתאספו אליו מחכמי העיר וגם בחורי חמד והקיס ישיבה מפוארה, וכן ה'י דרך לימודו, ע"פ רוב למדו תלמידיו בחדר החיצונה, וכאשר ה'י להם דבר הקשה הביאו אליו החדרה פנימה, והי' דרכו בקודש לפרש הסוגיא בע"פ גמ' תוס' וראשונים, ואח"כ ביקש מהם להגידו מה נפשם לשאול הגיעו, והשיבו כי כל קושיא אין לה שום התחלה לפי פירושו בסוגיא כפטיש יפוצץ סלע והרחיק כל קושיא וספיקא, פ"א נתקשו מאד בדברי המאור בסוגיא דגרופה וקטומה אשר מאריך מאוד בענין זה, וכאשר באו תלמידיו לשאול באוריים של כה"ג, הוא כדרכו עשה ופירש הסוגיא עם המאור הגדול הכל באריכות ובע"פ, ובגמרו אמר להם: תדעו שזה מ' שנים עברו מעת שלמדתי את דברי המאור הזה.

עם תלמידו החתם סופר

מגדולי תלמידיו ידוע ומפורסם ה"ה מרן החת"ס זי"ע, שלמד אצלו מהיותו ילד קטן בן עשר שנים, ואח"כ לקחו וגדלו כבנו ממש, משום מעשה שהי', המנהג ה'י נהוג בין תלמידיו שבסוף כל שבוע למדו בפני עצמן איזה ענין ובכל שבת דרש א' מן הבחורים את אשר חידש בענין זה, כאשר בא הסדר על ה"ב משה"לע הקטן (ה"ה מרן החת"ס) בר עשר שנין, ויתאספו השומעים וביניהם גם מחכמי העיר, לראות כמו עיניהם בפליאת הדבר ולשמוע באזנם דרשתו של נער קטן,

תוך הדברים אשר דרש משה הזכיר קושיא חמורא מוקינו מהרש"ך זצ"ל, וכאשר התפלאו השומעים על החומר הזה אמר הוא לפי תומו שבמחילת כבוד וקינו טעה בזה ולא קשה כלל, כשמוע אביו דבר זה יצא מפי בנו חרה אפו עליו וסטרן על הלחי איך העיז נגד וקינו מופה"ה, וכבוא התלמידים לפני רבם ושאלם את אשר דרש משה, והנה שמע מאשר קרה לו, אז צוה עליו רבו שלא ידבר עם אביו עוד, כי חשש הוא שאם ייסר אותו אביו יתקרב ח"ו חשקת לימודו עי"י, והוא את פי מלך שמר כאשר דיבר אליו נתן הנביא, ובא אל אמו הצ' וסיפר לה בפני אביו את אשר צוה לו המלך, ואביו החסיד כאשר שמע מפורש יוצא מפי כה"ג שמר את הדבר וקבלו באהבה, וגם בנו כבדו כמחויב, אבל לא דיבר אתו מאומה מיום ההיא והלאה, אז לקחו רבו לבית ויבוא המלך חדריו לצוק מים על ידו ויפרוש עליו כנפיו מפתו אכל וממיו שתה והי' כא' ממשפחת ביתו, ולא זו מחבבו כאב את בנו ירצהו ונפשו קשורה בנפשו,

הרבה פעמים אמר החת"ס לתלמידיו אני הייתי תלמיד נאמן לרבי חטבתי עצים ושאתי מים עבורו (כדלקמן) והוא שעמדה לי גדול שימושו מלימודו, אני הייתי תלמיד אחר מאשר הנכס אבל גם רבי אחר ה'י לי משלכם, פ"א אמר לבנו המכתב סופר זצ"ל אני איננו מן המגזימים שאלתני על מהות רבי ומה ה'י, מה אומר לך, אך זה אגיד שלא ה'י מלאך בקי כ"ב בשבילי דרקיע כמו רבי כי הוא ה'י למעלה ממלאך ושרף,

פ"א סיפר החת"ס לתלמידיו מגודל מסירתו לרבו, דכשהי' על אם הדרך עם רבו בעת החורף וקור גדול, והשלג והכפור מונח כפים אל כפים על פני הארץ, באמצע היום ורבי רצה לאכול אבל לא ה'י מים בנמצא ליטול ידיו, והלכתי ואמרתי כי נצטננתי ורצוני לחמם עצמי עי"י הליכה, ואקח כוס אשר הוליך תמיד עמו בעת יצא לדרך בידי הא' ושלג בידי השנית והתחמם השלג בידי והי' למים וכן עשיתי הרבה פעמים וידי כפאו מקור עד שנתמלא הכוס מים, והשטתי לרבי ליטול את ידיו ומאוד שמחתיו.

בק"ק באסקאוויטץ

אם כי מעריציו ומקדישיו הרבו בשבחן וספרו אותותיו ונפלאותיו אשר עשה וכו', בכל זה הצליח מעשה שטן ועוררו עליו מדנים מהרבה בני העיר והדפיסו שקרים חירופים וגידופים עליו ועל תלמידיו בכתבי פלסתר, וברית כרות ללה"ר שתתקבל על הלב היינו גדולי הדור (כדאי" בס' עמק המלך) והקול יצא בשנת תקל"ט שאין רשאי שום אדם להתפלל במנין שלו ומי שעובר על צו זה חרם יהי' כרוך על עקיבו אמנם ר"נ לא שת לבו לזאת והחזיק הביהמ"ד בביתו כמקדם, עד שנתנו צו חדש לבטל ולסגרו כל בתי תפלה שבעיר זולת בהכ"נ הגדול ואז בע"כ ביטל בית מדרשו, וקול מבשר בא ביום ז"ך אלול כי קבלו את מר"נ בכבוד

ובעזו להושיבו לאב"ד באסקאוויטץ ולשום קץ לחשך, ועזב את עיר מולדתו ויען כי אורחא רחוקא, לא רצה להביא עמו את תלמידו החת"ס, ובעת אשר באו מקורביו ליקח ברכת הפרידה מעמו שאל את תלמידו החת"ס מה תבקש שיברככה, ענה ואמר אני מבקש לראות פני רבינו בבאסקאוויטץ וכן הי', על הדרך עכב עצמו בעיר פראג, ושם כיבדו הגאון בעל הנודע ביהודה לדרוש ודרש בה'אלטניי שוהל' וגם עכב את עצמו בעיר מגנצא,

שם בבאסקאוויטץ הי' דר הגאון בעל מחצית השקל ז"ל ור"מ התיידד עמו מאד והשתעשעו הרבה בפלפולי דאורייתא, והי' לו גם שם ישיבה גדולה אבל בפרט למד עם תלמידו החת"ס ומסר לו סודות התורה בנגלה ובנסתר, בבאסקאוויטץ קוה ר"נ לישב בשלוח, אבל גם כאן קפץ עליו רגז אינשי דלא מעלי ויבוא השטן בתוכם להדוף את הצדיק ולקבל רב אחר ממרעין בישין מהמשכילים, ור"נ עמד נגדו בתוקף בעזו והסביר במשל נפלאה מדוע הרבנים המשכילים מקבלים תשלומין יותר מהרבנים החרדים, דהוא כמו הלוקח צפור היותר נהדר כשהוא חי לא יעלה מחירו, משא"כ הקונה צורת הציפור יעלה לסכום רב, והוא דדבר הטבעי הוא בוול דווגמת דבר הטבעי הוא ביוקר,

ורשעים כים נגרש ומסרו עליו מלשינות שונות וקראוהו מכלה ממונם של ישראל כאשר החמיר בטריפות, פ"א מצאו מקום לתפסו כי יצא דבר המלכות ליתן כל כלי כסף לאוצר המדינה ולר"נ היו טבעות כסף על העצי חיים של ס"ת שלו, ומסרו להממשלה שאצל ר"נ נמצא כלי כסף שלא מסרם לאוצר המדינה, ושלחו מטעם הממשלה פקודים לבדוק אם זה נכון, כאשר באו פקודי הממשלה לחפש אחרי הס"ת נתנו בזרוע של תלמידו החת"ס, והעמידו באמצע החדר, ופלא הי' שפקודי הממשלה חפשו בחיפוש אחר חיפוש בכל זוית ופנה ולא פגעו ולא הרגישו בהח"ס, כי עשאו רבו לרואה ואינו נראה.

אחרית ימיו

ר"נ היוותו מזרעא דאהרן אוהב שלום ורודף שלום וקשה הי' לו לסבול המחלוקה על כן הסכים בדעתו לותר עלהרבנות ולשוב לעיר מולדתו, אבל תלמידו החת"ס לא הניח לחזור עמו אלא צוה אותו שיתיישב בעיר פרוסטיץ, וד' ברך את אחריתו מראשיתו וגם אויביו השלימו עמו ושנאתם וגם קנאתם אבדה וישו אחריו כאוהבים נאמנים, בשנת תקמ"ט נתעוררו עוה"פ מדינים וחדשו החרם להולכי תמים ואף שבשנת תקנ"ד בבוא העיר במצור ונשרפה רובה של רחוב היהודים אבל בית מדרש של ר"נ נשרדה ניצלה מהאש, אכן אעפ"כ לא פסקו המעוררים והנוקפים וישטחו בעלי היצים עדי נפל למשכב על ערש דוי, אז תחלת חודש אלול תק"ס הוכרו מצד אקרו"ט בכל בתי כנסיות בעיר שהחרם שנעשה מאז ומקדם בדבר ביהמ"ד שלו הוא בטל

ומבוטל, ואל ירהרר שום אדם אחריו, כי באמונה הוא עושה, וכל מעשיו לש"ש,

ביום ז"ך אלול נצחו האראלים את המצוקים והנשר הגדול בעל כנפים עלה לשמים והוא בן נ"ח שנים ויקונו עלו כל אנשי העיר מספד גדול, מרן החת"ס לא הי' בשעת פטירתו ונודע לו מפטירתו ע"י חלום, כאשר סיפר בהספידו הגדול המפורסם שהספיד את רבו, ואני בחלומי ראיתי מחומשת ספרים שחורים ושאלתי מדוע שחורים לבושיך והשיבנו הלא ידעת מנהג עיר מולדתך בפ"פ ביום תענית ציבור מלבושים ס"ת שחורים ואיקץ, והנה חלום, והנה אמת כן המנהג שם אבל הפתרון נודע לנו עתה כי התוה"ק מתאבלת על מות הצדיק עי"ש באורך.

מורשתו הרוחנית

לא רצה לכתוב חידושי תורתו ושעמו ונימקו הי' כי בהיותו שהי' מבורך בזכרון גדול עד מאוד שלא שכח דבר אחד ממשנתו, אמר שלא התירו לכתוב תושבע"ס אלא למי שתקפה משנתו משום עת לעשות, אבל כתב בקצרה הגהות על המשניות שלו, והגאון ר' צבי בנימין אוערבאך מפ"פ הדפיסו בשם משנת ר' נתן על סדר זרעים, ועשה עליהם ביאור רחב, גם נלקט מתשובותיו ודברי תורתו בספר תורת אמת, מראה כהן.

כ"ז אלול

השר שלם הגה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע

ואלה תולדות

נולד בשנת תקמ"ג בעיר בראד לאביו הרה"ג אלעזר רוקח (שהיה מגזע הגאון רבי אלעזר רוקח אב"ד אמסטאדאם שמשפחתו היה מרבנים בעלי תריסין דורי הורות) רבי אלעזר היה תלמיד מובהק של הגה"ק רבי חיים צאנזער מגדולי חכמי הקלוז' דק"ק בראד, מסופר שרבי אלעזר בכה מאוד בשעת פטירת רבו הגה"ק רבי חיים צאנזער ביום ו' שבט תקמ"ג, ובלילה נתגלה אליו רבו בחלום ואמר לו שלא יבכה יותר, כי תיכף יבוא אליו, ואז נולד לו הבן הלא הוא הרה"ק מהר"ש מבעלזא, ואכן אמרו עליו אנשי דורו שהיתה לו נשמת הגה"ק רבי חיים צאנזער. אמו הצדקנית מרת רבקה העניא היתה בת הגאון המקובל רבי יהודה זונדל רמ"ז שהיה אף הוא מגדולי חכמי הקלוז' בבראד, יסופר שהרה"ק ר' יחיאל מיכל מולאטשוב זי"ע היה פעם בעיר בראד והתאכסן אצל הצדיק ר' יהודה זונדל רמ"ז שהיה מכבד מאוד את הרה"ק מולאטשוב, לפני נסיעתו בירך אותו והבטיחו שיהיה לו בן שיאייר בכל העולם, כעבור זמן מה שמעה בתם הילדה רבקה העני' את שיחת ההורים המדברים בינם לבין עצמם שזה פלא שהרי כבר זקנים

במעלליו יתנכר נער

בילדותו למד וחונך על ברכי אביו הצדיק רבי אלעזר אשר השיגה עליו שיתמיד בלימודו ולא יבטל ח"ו אפילו שעה אחת מזמנו לריק, וידוע העובדא שפע"א ביקש הנער רשות מאביו ללכת לביהמ"ד היה זה באחד מלילות חנוכה, ואביו סירב לו בחשבו פן יסחף במעגל המשחקים בקוויטלעך כפי שנהוג היה בין הנערים לבלות את ימי חנוכה אבל הנער הפציר באביו מאוד ובלית ברירה הרשה לו אביו ופקד עליו, שאחרי השעה יחזור הביתה ברם בשמים היה חשוב מאוד לימודו של הנער ונעשה לו נס מעין נס חנוכה ודלק הנר הקטן כל הלילה והנער חזר רק בבוקר, אביו שבטוח היה שבילה את הלילה במשחק עם הנערים הפלא בו את מכותיו והילד ספג את המכות ולא הגיב, הרה"ק מהר"ש כשסיפר זאת הבהיר שאביו לא החזיק אותו כשקרן ואסהיה אומר לו שלמד היה מאמין לו רק לא רצה להשתמש בכתרה של תורה.

האיש מקדש

אביו רבי אלעזר לא זכה לראות את בן טיפווחיו מהר"ש בשיא גאווו ונפטר בדמי ימיו בעיר ווארשא בשנת ה'ל"ב לחייו, אחרי פטירת אביו נלקח לבית דודו אחי אמו הרה"צ מו"ה ישכר בער רמ"ז אבד"ק סקאהל ועל ברכיו של דודו זה נתגדל ונתחנך עד היותו לאיש, ואז נתן לו דודו לאשה את בתו הצדיקת מלכה, ומסופר דכשהגיעה לפרקה דובר בה נכבדות והציעו שבבילה שני שידוכים, אחד מאן דהוא מבני העיר, והשני הוא בן אחותו הרה"ק מהר"ש, הריץ ר' ישכר בער מכתב אל הרה"ק החוזה מלובלין ושאלו במי לבחור והשיב לו החוזה: "השני נוה לי הראשון קשה הימנו, ככה הראו לי מן השמים", והיא היתה לו עזר מקודש כידוע מה שאמר הרה"ק ר' מפרעמישלאן עה"פ "יומלי צדק מלך שלם" שמפני שמלכה היא צדיקת יכול שלום להיות מלך, ומסופר שהיתה נעורה אלף לילות שאחזה הנר לבעלה כדי שיוכל לעסוק בתורה לאורה.

אחרי נישואיו היה סמוך על שולחן חותנו, והיה שוקד על דלתו התורה יומם ולילה, יסופר שבשנות נעוריו היה דרכו לעלות עשן ופע"א ראה לאחד שמכין את המקטרת שיוכל לעלות עשן, ובתוך זמן זה למד הוא דף אחד גמ', אמר אם הכלי הזאת יוכל לבטל ממנו דף גמ' לא יבוא עוד בפני, ומאו והלאה הפסיק לעלות עשן, בשנות נעוריו למד עם עוד שני חברים בחברותא וגילו לו מן השמים כי אם אדם לומד אלף לילות אז יכול להגיע לגילוי אליהו, וגמרו בליבם ללמוד אלף לילות, ואחרי כמה מאות לילות נפרד אחד מהחברים והחבר השני נפרד אחר שמונה מאות לילות כי כשל כח הסבל ולא יכלו עמוד, ורק הוא נשאר לבד ובלילה הראשונה של האלף היה רוח גדולה וחזקה ושבר את חלונות בית המדרש וכבה הנרות, ומרוב פחד רצה לילך לביתו אך הרוח עצר בעדו והלך

ואיך תקוים ברכתו, נענה הילדה ואמרה: "הוא התכוון אלי ולא אליכם".

בנוסף אחר מסופר העובדא כי פע"א ישב ר' יהודה זונדל בסעודת מצוה בחברת חכמי הקלוויו ואמר להם ראיתי בחלומו שעתיד להוליד לי בן אשר יאיר לכל העולם בתורתו וצדקתו, ולא הבנתי פשר הדברים הלא אני זקן בא בימים, ובאותה מעמד עמד בתי מרת רבקה העניא ואמרה היא רעוא כי הילד יצא מחלצי וענו כל החבורה ואמרו אמן, ואכן באותה שנה ילדה את הרה"ק השר שלום ז"ע.

קדוש מרחם אמו

בהעתק כתב יד מהגה"ק ר' חנוך העניך מאלעסק בעל לב שמח ז"ע (חתנו של השר שלום) כותב שדיבר פעם עם שלשה מלאכי חבלה ושאל אותם: מנין אתם יודעים על הצדיקים שבעולם הזה, והשיבו לו: שכשהצדיק משלים בעולם הזה את צורתו הרוחנית הנקראת "צלם אלוקים" וזאת ע"י עבודתו לה' וצדקתו ע"י מעשים טובים, לוקחים את צורתו ומעמידים אותה בכל העולמות, ומכריזים לפניו "הבו יקר לדיוקנא דמלכא" וכן "ככה ייעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו" ואפילו בגיהנום מוליכין צורתו ומזהירין כל מלאכי החבלה שתיפול עליהם אימה ופחד מפני אותו צדיק, אח"כ שאל אותם: כמה שנים הוליו לפניכם את צורת מורי חמי מו"ה שלום מבעל ז"ל, השיבו לו: "חמשים שנה ויותר", והמשיך לשאול: "כמה שנים מאז שנבראתם", אמרו לו: "ארבעים שנה", שאל אותם: "הכיצד אתם שקיימים רק ארבעים שנה ויודעים שהכריזו על מורי לפני יותר מחמישים שנה, וכל שנותיו של מורי חמי היו שבעים שנה בערך בלבד", השיבו לו: "מיד כשנבראנו הודיעו לנו שצדיק זה מכריזים עליו כבר עשר שנים שיש לירוא מפניו כי כבר שנים שצורתו ידועה למעלה, וכן כבר עשר שנים שגם צורתך ידועה למעלה, וחמיך היה צדיק ורבי מבטן ומלידה".

וסיפר הגה"ק מהרי"ד מבעלזא ז"ע שכהיה זקינו ז"ל ילד ושכב בעריסה, היתה עת מלחמה בין שתי ארצות כששכב בצד ימין ניצחה הארץ האחת, וכששכב בצד שמאל ניצחה הארץ השניה, ורצה מהר"ש שהמלך הראשון ינצח ולכן היה מרבה לשכב על צד ימין למרות שכאב לו לשכב על צד אחד, אעפ"כ התאמץ ושכב בצד ימין ולא שת לבו לכאבים. לימים בעת שהיה רבי ומנהיג לחסידים נסע על שב"ק בעיר הסמוכה לבעלזא, והגבאי ר' אלימלך סידר את השולחנות באופן אחר ממה שצוה לו רבו, נענה השר שלום ואמר: דכד הוינא תליא ככך ד' או ה' הייתי כבראד עיר מולדתי והלכתי עם אחותי לדודתי וכיבדה אותי בדגים קטנים ובשעת אכילת הדגים נודע לי שורש נשמתו ולשם מה באתי לעולם, והנה אני אומר לעשות השולחן באופן פלוני ור' אלימלך עשה כרצונו.

היהודי הקדוש שהחווה טרוד מאוד בקושיא גדולה שנתעוררה אצלו ובגללה אין הוא יכול להתפלל, שאלו השר שלום מהו הקושיא, השיהו היהודי הקדוש: "הלא המצוה של יחוד השיית נהוג בכל עת ובכל רגע בחיי האדם, ואיך אפשר לבן אדם שהוא קרוץ מחומר להיות זהיר בזה, כי לא ימלט האיש שלא ישכח רגע אחד מזה, א"כ כמעט רוב העולם ח"ו עוברים על מצוות עשה זו, השיבו השר שלום: "איתא במשנה (פאה פ"ו מ"ד) שלפניו אין שכחה ושלאחריו שכחה מפני שהוא בכל תשוב, זה הכלל כל שהוא בכל תשוב שכחה ושאינו בכל תשוב אינו שכחה, נמצא דלהכי לפניו אינו שכחה משום שעתיד בעה"ב לחזור אליה, וכן הוא במצוות זכירת יחוד השיית שאף אם ח"ו שוכח לרגע אין זו שכחה דתיכף יחזור אליה ולא היה שכחה" והוסף: "איתא (פאה פ"ו מ"א) כל זית שיש לו שם בשדה וכו' ושכחו אינה שכחה, במה דברים אמורים בשמו, ובמעשיו, ובמקומו, בשמו שהיה שפכוני או ביישני, במעשיו, שהיה עושה הרבה, ופירש הרע"ב שפכוני, שזיתיו שופכים שמן הרבה, ביישני שהוא מבייש את כל שאר האלנות מרוב השמן שיוצא ממנו יותר מחבריו, והלא הקב"ה הוא המשפיע שפע רב בכל העולם, לכך לא שייך שכחה לגבי הקב"ה, ואם שכחו אינו שכחה".

ויהי כשמוע היהודי הקדוש את דבריו נכנס תיכף בשמחה אל הקדוש פנימה ואמר להחווה שיש לו כבר תירוצ מספיק כשמוע החווה את התירוצ נתמלא שמחה ואמר לו: "יישר כח", אמר לו היהודי הקדוש "אין זה תירוצ שלי אלא אברך אחד שבא לכאן מסקאהל תירוצ זאת" מיד צויה החווה להכניסו אליו, כשנכנס השר שלום פנימה נתן לו החווה שלום והביע לפניו תודה על שהחיה אותו בתירוצו הנפלא, ומאו חיבבו והגדילו משאר תלמידי הקשישים ממנו.

השר שלום סיפר בעצמו על נסיעתו הראשונה ללובלין: כשנעשיתי לאיש נסעתי אל הצדיק מלובלין, בליל שב"ק ליד השולחן צויה הרבי למזוג לי כוס יין מנהגי היה שלא לשתות שום משקה משכר, אבל לסרב לרבי לא רציתי נטלתי את הכוס והעמדתיה על השולחן עד שהתנפצה והיין נשפך, צויה הרבי למלא כוס שניה בשבילי ועמדה גם היא עד שהתנפצה, וצויה הרבי למלא כוס שלישית וקרא אלי בקול: "האם באת לשבור את כל הכוסות שלי", אמרתי לו "איני שותה יין" ולא יסף.

בהיותו ללובלין בפעם הראשונה היה בן שבע עשרה שנה בלבד כיבדוהו החווה בעת קריאת התורה לעלות ל"שישי" והיה הדבר תמוה בעיני כל כיון שבדרך כלל נתנו עליה זה לרבנים וקנים וותיקים, אמר להם החווה: "מדוע אתם מתפללים, אברך זה יהיה ראש ומנהיג לרבבות מישראל". מסופר שפע"א כשהיה ביום הפורים ללובלין כיבדו החווה בקריאת המגילה, עם גמר הקריאה אמר החווה: "את סיפור המעשה הזה כבר שמעתי פעמים רבות, אבל כ"כ נאה כמו שהאברך הזה מספר, עוד לא שמעתי".

לארון הקודש ופתחו והתחילו לבכות ולהתחנן לפני ה' עד אשר קמה הסערה לדממה, ונתגלה אליו זקן אחד ולמד אתו, אח"כ רצה לקבל על עצמו אלף תעניתים וכשהיה אצל רבו הק' מלובלין ז"ע נתן לו שירים ואמר לו בזה"ל: "פאסטן איז נישט פאר דיר".

בצל רבותיו

מקודם היה תלמיד הרה"ק רבי שלמה לוצקער ז"ע בעמח"ס "דברת שלמה" המגיד מסקאהל שהיה תלמיד של המגיד הק' ממעורישט ז"ע, שם היה שוקד על דלתי התורה והיה משים לילות כימים, ומסופר כי בכל לילה עשה עצמו כאילו הולך לישון ונכנס לחדרו ואח"כ הורידו אותו דרך החלון והוא הלך לבית מדרשו של רבו ר' שלמה הנ"ל ולמד שם כל הלילה, ואח"כ לפני עלות השחר שב לביתו ושכב על מיטתו לישון מעט וכמעט שלא ישן קם חותנו ובראותו שחתנו שוכב על מיטתו העיר אותו ואמר אליו תקום משנתך עד מתי תישן.

לימים התעוררה בו רשפי אש חשק לנסוע להרה"ק מלובלין כדי לקבל תורה מפיו, אבל רבו לא רצה שיעזוב אותו כי מאוד רצה בו שיהי תלמידו ואמר לו שאם יסע יקח ממנו כל מה שלמדו, והוא מגודל תשוקתו לנסוע לא השגיח לאזהרת רבו ונסע להרה"ק החווה ז"ע, וכשחזר לביתו עבר דרך בית רבו ועמד אצל החלון ויהי בראותו רבו אמר לאשתו הרבנית בוא וראי תלמידי ר' שלום איך קרן אור פניו ואור התורה נגה על ראשו.

כמו"כ נסע הרבה להמגיד הק' מקאונזין ז"ע, ולהיהודי הק' מפרשיסחא, גם הי' מסתופף בצל הרה"ק השרף מסטרעליסק, ובצל הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא כפי שיתואר הכל באריכות בהמשך דברינו.

בצל רבו הק' מלובלין ז"ע

בבוא השר שלום בפעם הראשונה ללובלין אמר החווה לתלמידיו: "בא אלי אברך שהוא עניו כמשה רבינו" כששמעו את דבריו הלכו לחפש את האברך החדש עד שמצאו אותו בביהמ"ד בקרן זוית יושב ולומד בהתמדה ובקדושה, אמרו לו: "הרבי אמר שבא אחד שהוא עניו כמשה רבינו האם אליך התכוון", ענה להם: כן, שאלו אותו: "אם אתה מעיד על עצמך שעניו אתה היכן ענוותנותך" ענה להם: "וכי מי כתב והאיש משה עניו מאוד, וכי לא משה רבינו בעצמו כתב דברים אלו".

אח"כ בא לביהמ"ד כדי לקבל שלום מרבו היה זה אחרי זמן תפילת שחרית אבל החווה עצמו עדיין לא התפלל, פגש השר שלום בביהמ"ד הקדוש שהיה עומד על יד חדרו של החווה ואמר לו שהחווה עוד לא התפלל ואינו נותן שלום קודם התפילה, כששמע השר שלום שהחווה לא התפלל עדיין שאלו לסיבת הדבר, (כידוע שהחווה נהג היה להתפלל בהשכמה) השיבו

שפע"א בעת שנסע ללובלין בא אלי באמצע הדרך איש אחד ואמר לו: "אברך, סע לקאזניץ", ולא שם לב לדבריו, ובפרט כשלא הכיר את האיש המדבר אליו, לאחר זמן בא אליו שנית ואמר: "אברך, סע לקאזניץ", ולא השיב לו גם בפעם הזאת, אבל אח"כ כשאמר לו כדברים האלה פעם שלישית, אמר שבוודאי יש דברים בנו וצריך לנסוע, ואכן נסע לקאזניץ, כשבא לשם נכנס אל המגיד והוא שכב על מיטתו וביקש ממנו לשבת על המיטה על ידו, והתיישב סמוך לו, ובא חולה אחד עם כאב שיניים וביקש מהמגיד שיברך אותו, לקח המגיד את ידו ואחז בידו ובשתי אצבעותיו משמש בשיניו של החולה ושאל אותו על מקום המדייק של הכאבים, וכך עבר עם שתי אצבעותיו על מקום הכאבים והחולה נתרפא, וסיים השר שלום בלשון שאלה: "נו, וכי לא נתן לי זה בידים".

בצל היהודי הק' מפרשיסחא זי"ע

כשבא בפעם הראשונה ללובלין אמר לו החוזה שיסתובב אצל היהודי הקדוש מפרשיסחא, ואכן בכל פעם שבא היהודי הק' ללובלין היה השר שלום יוצא ונכנס אצלו, בכל עת שהותו במקום נהג לשהות על ידו כתלמיד המשמש את רבו.

בעשרה בטבת שנת תקע"ג נסתלק רבו ר' שלמה מסקאהל, בחוה"מ סוכות ביום י"ט כסלו שנת תקע"ד נסתלק היהודי הק', עברה שנה ונסתלק המגיד הק' מקאזניץ בערב סוכות שנת תקע"ה, כשלת רבעי שנה לאחר מכן כבו המאורות כליל עם הסתלקותו של רבו הק' החוזה מלובלין ביום ת"ב שנת תקע"ה, וכה נתייתם השר שלום מכל רבותיו.

בצל הרה"ק השרף מסטרעליסק זי"ע

אחרי פטירת רבו הק' החוזה מלובלין ראה השר שלום את עצמו כאילו עולמו חרב עליו, אחרי שהסתופף בצילו חמש עשרה שנה, ומן השמים סבבו שיתקרב אל הרה"ק מסטרעליסק וגופא דעובדא הכי הוה: בדרך ממסעיו נפגש השר שלום עם אחד ממכיריו שהיה מחסידי השרף, גילה לו האיש: "יש לי עסק גדול שאני צריך לנסוע לרבי מסטרעליסק, ואבקש ממך להצטרף אלי להיות לי למליץ לפניו", חשב השר שלום שבוודאי זה הוא מן השמים שישע עמו והסכים, לאחר כשרת דרך פנה אליו מכירו החסיד וביקש ממנו: "היות ומפני סיבה ידועה נבצר ממנו עתה לנסוע לכן יסע כב' לבד וידבר טוב עלי", השר שלום הסכים גם לזה, כשהגיע לסטרעליסק ונכנס לביהמ"ד עמד השרף מסטרעליסק בתפילה, הרהר השר שלום בלבו אם כבר צריך לנהוג בהשרף כמו עם רבי ואסור לו לעמוד מאחוריו בתפילה, גמר בדעתו ופנה לצדו, לאחר התפילה אמר השרף בפני קהל ועדה: "מה זאת להטרידנו בתפילתי בשקלא וטריא אם אני רבי או לא", לא ידעו הנאספים למי מרמוין דבריו אבל השר

השר שלום החזיק את החוזה לרבו המובהק והיה מרגלא בפומיה לומר שמרבו הק' מלובלין למד לקרוא פתקאות (קויטלעך) ויסופר שפע"א עמד יהודי אחד והמתין להיכנס אל חדרו של החוזה פנה היהודי אל השר שלום שעמד אף הוא בחוץ וביקש ממנו לכתוב לו "פתקא" על מנת למסור אותה להחוזה היות והוא לא ידע לכתוב כתב לו השר שלום את הפתקא והיהודי נכנס עמה אל החוזה, הסתכל החוזה בפתקא ואמר לו: "מדוע הבאת לפני פתקא שכבר גמרו עליה את התפילה" התפלא היהודי ואמר: "לא הייתי עם פתקא זו אצל רבי כי זה עתה כתבו לי אותה בחוץ, ומיד נכנסתי עמה אל הרבי" שלח החוזה את השמש לברר מי כתב את הפתקא, ונודע שהשר שלום עומד בחוץ והוא שכתב את הפתקא, נענה החוזה ואמר: לפעמים כשצדיק כותב פתקא, ובשעת הכתיבה הוא נענה על מחצית בקשתו, אבל בפתקא זו כבר נענו לו על כל בקשתו.

ופעם היה דוחק גדול בעת שהחוזה ישב וקיבל פתקאות מאת הבאים אליו, ומחמת רוב הדוחק נשענו האנשים על השר שלום נענה החוזה ואמר: "אל תלחצו על האברך הזה, כי חצי העולם יתקיים עליו", ופע"א בשל הדוחק הרב ישב השר שלום תחת השולחן לרגלי החוזה, והרגיש החוזה במאן-דהו הנמצא תחת השולחן ושאלו: "מי אתה" אמר לו השר שלום את שמו, אמר לו החוזה: "כשם שאתה דוחק את עצמך תחת כך יידחקו תחת שולחנך".

בצל המגיד הק' מקאזניץ זי"ע

כשהיה השר שלום בלובלין שמע פע"א מרבו החוזה שאמר: "מי שגר סמוך להרה"ק מקאזניץ ואינו נוסע לקבל פניו לא יזכה לקבל שלום ממלך המשיח שיבוא בב"א", כששמע זאת הלך מיד להחוזה לקבל ממנו ברכתו ולנסוע לקאזניץ, פטרו החוזה לשלום וביקש ממנו שיחזור לשב"ק ללובלין, כשבא לקאזניץ והמגיד נתן לו שלום, הושיט תיכף השר שלום את ידו להמגיד שיברך אותו כי ברצונו לנסוע חזרה ללובלין, אמר לו המגיד הק': "אברך, הישאר אצלינו עד שב"ק ותזכה לגילוי אליהו" הושיט השר שלום את ידו, אמר לו המגיד הק': "אברך, הישאר אצלינו עד שב"ק ואנחנו נראה לך את האבות הקדושים", אבל השר שלום בשלו, הושיט ידו עד שפטרו המגיד לשלום, כשבא אל החוזה הק' קיבל פניו בשמחה ואמר לו: "לוותר על גילוי אליהו ועל גילוי האבות בכדי לקיים מצות רבו זה נקרא חסיד" מאז נסע פעמים רבות לקאזניץ.

סיפר השר שלום כי פע"א בעת שהיה בקאזניץ נכנס אל המגיד הק' ואמר שהביא אתו פתקאות ופדיונות מאנשי עירו, אמר לו המגיד למסור את הפתקאות, כאשר התחיל לקרוא אמר להשר שלום: "בוא נקרא ביחד" והוסיף השר שלום שאז לימד אותו המגיד לקרוא פתקאות, כמו"כ סיפר השר שלום שהרה"ק מקאזניץ לימדו גם לרפא חולים ע"י משמוש בידים

שלוש ראה כי רודה"ק מדברת מתוך גרונו ואיש אלוקים קדוש הוא ובו ראוי להידבק, ומאו נסע אליו הרבה.

בצל הרה"ק מאפטא זי"ע

גם להרה"ק מאפטא נסע השר שלום והוא העריך מאוד את רבו זה ודבק בו בכל נפשו, ומסופר שכשביקר בפעם הראשונה באפטא כיבד אותו בברהמ"ז בסעודה שלישית ודרכו בקודש של הרה"ק מאפטא היתה לברך בעצמו ברכת הזימון של ס"ג בשב"ק ורק כשביקר אצלו אחד מגדולי הדור כיבדו בברהמ"ז, ונהוג היה שהגדול שנתכבד היה מחזיר את הכוס לתוך ידו הקדושה, והרה"ק מאפטא בירך בעצמו, וכמו"כ עשה השר שלום שמיד אחרי שקיבל הכוס החזירה להרה"ק מאפטא, ולקח הרה"ק מאפטא את הכוס והחזירה לידו של השר שלום ואמר: "אברך, אני רוצה באמת שתברך", עשה השר שלום כמצות הרב ובירך, הדבר עורר תימהון רב אצל הנוכחים, כי לא קרה מעולם שיברך אצלו אדם אחר בברהמ"ז בס"ג, אחרי ברכת המזון אמר הרה"ק מאפטא לבנו: "דע בני, כי בסעודה זו אמרתי ולא היה אחד מבין הנוכחים שירד לעומקן של הדברים, אף כי יש ביניהם גדולי ישראל, ורק האברך הזה השיג עומק הדברים, ועוד סיבה, מפני שנהיה פעם מחותנים, ואכן לאחר זמן קם והיה הדבר שבנו הרה"ק מהר"י היה חתנו של נכד הרה"ק מאפטא זי"ע.

ושנא את הרבנות

ימי הזהרה הראשונים של השר שלום היה אותם ימים בהם היה סמוך על שולחן חותנו ועסק בתורה ובעבודה בדחילו ורחימו, אולם כאשר הגיעה השעה שנאלץ לעזוב את בית חמיו ולא להיות סמוך על שולחנו יותר האיץ בו חותנו שיקבל עליו משרת רבנות, השר שלום לא הסכים וניסה מזול במסחר והיות שהיה לו כסף מהנדן רצה ליקח שותף שהשותף יעסוק במסחר והוא יוכל ללמוד בהרחבת הדעת, וכך היה שמצא אברך שהיה מוכן להשתתף אבל רצה קודם לקבל ברכת קדשו של רבו הרה"ק מלובלין, ונסעו ללובלין, ובראשונה נכנס השר שלום לשאול את עצת רבו מענין השותפות, והסכים עמו רבו להשתתף וברכו לשלום, ואח"כ נכנס שותפו ולא הסכים עמו הרה"ק מלובלין, כשפגשו שניהם זה את זה וכל אחד סיפר תשובת רבם ה"י פלא בעיניהם וישבו שמה איזה שבועות, כשרצו לנסוע משם נכנסו עוד פעם כנ"ל והתשובה היתה כנ"ל, והיה לפלא, ובאותו פעם בא ללובלין הרה"ק היהודי הק' מפרשיסחא וסיפרו לפניו את כל המאורע, אמר להם שיעסקו בהשתתפות אף שהשותף היה מגמגם קצת שמע עצת היהודי הק' ונסעו לביתם, והתחיל לעסוק במו"מ אך לא הצליח והפסיד את כל הכסף, ונסעו ללובלין והמתינו לבואו של הרה"ק מפרשיסחא וסיפרו לו את כל מה שאירע

להם, אמר להם פרוש אני אומר לכם דברי רבינו, כי הרבי ראה שיפסידו הכסף לזאת אמר להשני שלא יעשה המסחר, אבל להרה"ק מבעלזא ציוה לעסוק שידע שכאשר יפסיד הכסף יוכרח לקבל על עצמו עול הרבנות ואשר זה לטובתו ולטובת הכלל ישראל שהדור צריך אותו, וכל זמן שהיה לו מעות לא יקבל עליו עול הרבנות, הלכך אמרתי לעשות השותפות אפי" שידעתי שתפסידו כסף ה"י מוטב בעיני שיפסיד השותף כמה מאות זהובים כי צורך הרבים וצורך הכלל דוחה הכל, ואכן אחרי זמן מה התחיל להרגיש את כובד הריחיים על צווארו ולא היתה לפניו ברירה אלא לעשות את רצון חותנו והסכים לקבל עליו את משרת הרבנות.

על כס הרבנות

בשנת תקע"ז לפ"ק נתמנה לרב בעיר בעלזא, ועל אופן התמנותו לרבנות בעלזא מסופר כך: בבעלזא התגורר גאון וקדוש אחד ושמו רבי אהרן קאצנלנבויגן, שהיה מכונה פיי כל בשם רבי אהרן משיח, לפי שהיה צדיק גדול ואמרו עליו שראוי הוא להיות מלך המשיח, רצו בני העיר למנותו לרב, אבל הוא לא רצה ליהנות מכתרה של תורה, נסעו אנשי העיר בעלזא ללובלין אל החוזה לשאול בעצתו את מי למנות לרב בעירם, יעץ להם נחוזה למנות את השר שלום, אנשי בעלזא שמעו לעצתו והתחילו לאסוף חתימות עבור מינויו של השר שלום לרב, כשנכנסו אל הגאון רבי אהרן משיח לקבל את חתימתו התערבה זוגתו הרבנית ואמרה לו: "למה לך להיות נכנע לאברך הצעיר והיה אתה רב בבעלזא, שמע רבי אהרן בקול אשתו ולא חתם, והוא בעצמו נתקבל לרב בבעלזא, כאשר שמע החוזה את הדבר אמר לחסידיו: "חזול" אומרים כי אהרן היה רודף שלום וכאן אנו רואים להיפוך שלום רדף את אהרן", רבי אהרן משיח לא האריך ימים על כסא הרבנות בבעלזא ונפטר בר"ה שנת תקע"ז ואז נתקבל השר שלום לרב בבעלזא והוא אברך צעיר לימים כבן שלושים וארבע שנים, ושימש שם ברבנות עד סוף ימיו במשך קרוב לארבעים שנה.

עם עלותו על כס הרבנות בבעלזא הפכה העיר למרכז גדול לחסידות וחסידים למאות ולא לפים החלו נוהרים לבעלזא לשבתות ולמועים וגם בכל ימות השנה נהרו חסידים לשם כדי להסתופף בצילו של הצדיק מכאן יצאה החסידות לכל תפוצות הגולה.

כשנבחר השר שלום לרב בבעלזא היה בה הרבה מתנגדים ובשבת הראשונה לא הסכימו שיתפלל בנוסח ספרד ואחרי הוויכוחים הגיעו לידי פשרה והשר שלום הסכים להכניס בנוסח תפילתו מנוסח אשכנז, והמתנגדים הסכימו גם הם להתפלל בנוסח ספרד ומאו נשאר בנוסח התפילה בבעלזא הרבה קטעים מנוסח אשכנז.

בבואו לבעלזא התחיל לבנות ביהכ"נ חדש, והוא בעצמו עסק בבנינו בידיו, פע"א בא אחיו הרה"ק ר' לייבוש וראה את אחיו עומד בעצמו בחומר ובלבנים והורע בעיניו שזה אינו לפי

דניקה הריאה אינה טריפה עד שתינקב לבית הסמפונות, והריאה שלך עוד לא ניקה לבית הסמפונות, ולכן עדיין אינה טריפה כי הדרא בריא וכן הוה שהאיש חזר לבריאותו כאחד האדם.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

בחודש אלו שנת תרס"ו נחלה ל"ע וציוה השר שלום לשלוח טעלעגראמע להרה"ק בעל דברי חיים מצאנו זי"ע שיבקש עליו רחמים והיה שם סוחר אחד שהי' לו קשרי מסחר עם הגביר החסיד ר' יוסף שיף מטארנא וידע שר' יוסף יסע לראש השנה לצאנו כדרכו תמיד ועל כן שלח את הטעלעגראמע לטארנא לר' יוסף, בערב ראש השנה בבוקר בא ר' יוסף לצאנו ותיכף נכנס להרה"ק מצאנו וסיפר לו ממחלת השר שלום מבעלזא ומהטעלעגראמע שקיבל, ולא השיב לו הד"ח דבר, בצהרים הזכירו עוד הפעם על כך, ושוב לא קיבל כל תשובה, וכן היה גם בפעם השלישית, ר' יוסף תמה מאוד איך לא שת הד"ח לבו לזה שהרה"ק מבעלזא צריך לרפואה, אח"כ אמר לו הד"ח בא ואספר לך מעשה שהיה: להרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע היה אליהו הנביא נגלה תמיד בכל לילה הראשון של ראש השנה והיה מגלה לו מהנעשה בשמים, בליל ר"ה של שנת תקל"ג נגלה לו אליהו כדרכו, ואמר לו שעל שלש תפילות של גדולי הצדיקים עומד היום העולם, ופרט לו את שמותיהם, ותמה מאוד ר' אלימלך שלא חשב לו גם את תפילת רבו המובהק המגיד הק' ממעזריטש זי"ע אך אח"כ נתיישב לו הדבר כי בשנה זו ביי"ט כסלו עלתה נשמתו השמימה, וממעשה זה הבין ר' יוסף שאין לתמוה על הד"ח על שאינו שם לב למחלת השר שלום מבעלזא, ואמנם אחרי כן נתברר שעוד ביום כ"ז אלו נסתלק השר שלום ובעת שהזכיר אותו לפני הד"ח כבר היה אחרי פטירתו.

חצי שעה קודם הסתלקותו אמר הפסוק: "ה' עשקה לי ערבני" ואמר שכאשר הוגד לו שנגזר על נשמתו שתדיר לעוה"ז אמרתי לא בעינא כי יראתי פן אכשל בעוה"ז הראוני מן השמים מתן שכרן של מצוות, ואפילו הכי אמרתי איני חפץ לא הן ולא שכרן, אז הראוני מן השמים כמה אלפים נשמות העשוקות דאולין ערטילאין ועומדים ומצפים לביאתי לעולם כדי לתקנם, אעפ"כ אמרתי לא בעינא כי יראתי לנפשי שלא יהי' הקילקול יותר מהתיקון, עד אשר השי"ת בעצמו ובכבודו היה לי ערב בדבר הזה שאכנס לעוה"ז בשלום ואצא מזה העולם בשלום, וזה פשט הפסוק הנ"ל ה' עשקה פי' עבור הנשמות העשוקות דאולין נע ונד בלי תיקון, כביכול לי ערבני היית לי ערב בזה, ע"כ תקיים את הערבות שלך, וכשסיים דברים אלו נח נפשיה ביום ז"ך אלו שנת תרס"ו.

כבודו והוכיחו על זה סיפר לו הרה"ק מבעלזא כל הסיפור (המובא לעיל) מהאלף לילות ושבלילה האחרונה למד אתו אליהו הנביא הלכות ביהכ"נ וגילה לו דברים נפלאים בזה, ואיך אמסור המלאכה הק' זו ביד אחר האמינה לי אחי יקירי כי אם היה לאל ידי היית בונה בעצמי מן המסד ועד הטפחות, רק הקב"ה יודע כי בשל כוחי אך מה שבכוחי לעשות הנני עושה. פע"א בא לבעלזא הרה"ק ר' שמעון מיערסלוב זי"ע אחרי כלות בנין ביהכ"נ והוליך אותו לראות את הבנין, ומשמש ר' שמעון בידיו בכל מקום ואמר טוב טוב, רק במקום אחד שאל ומה פה, ענה לו הרה"ק מבעלזא שבמקום הזה לא היה בשבנו את זה.

אחרי פטירת חותנו הצדיק רבי ישכר דוב רמר"ז נתמנה השר שלום לרב במקומו, ומאו שימש ברבנות בבעלזא ובסקאהל, ואחרי פטירתו נתמנה גיסו הצדיק רבי יהודה זונדל בנו של רבי ישכר דוב לרב בעיר סקאהל.

פועל ישועות

כאמור לעיל היה השר שלום מרפא חולים ע"י שהיה משמש בידיו הק' במקום המכה ומן הראוי לציין מה שמובא בספר אמרי יוסף בהקדמה שסיפר לו הרה"ח הר"י שו"ב שהייתה לו מכה קשה רח"ל והיה אצל השר שלום, והניח הרה"ק את ידו הטהורה על מקום הכאב והוליכה אנה ואנה ואח"כ בירכו ברפואה שלימה וציווה גם לנסוע ללבוב אל הרופא הגדול שם וכך עשה, וכשהיה אצל הרופא בלבוב אחרי שבדק אותו אמר לו הרופא שאינו רואה את המחלה עליה הוא מדבר, ותוך כך שאלו הרופא באיזה מקום היה לפני שבא אליו, ענה לו שהיה בבעלזא אז אמר לו הרופא כבר ידעתי דרכו של הצדיק מבעלזא שמרפא את המחלה ואח"כ שולח אל.

סיפר כ"ק מרן רבינו שליט"א כי הרה"ק ר' שמואל מגארליץ (אחיו של הייטל) היה פעם אצל הרה"ק השר שלום ובעת שהותו שם נכנס המשב"ק ואמר שעומד בחוץ חולה הזקוק לרפואה ויאמר הרה"ק שיכנס ונכנס חולה שנתעקם לו ראשו מרוח סערה, עד אשר לא היה יכול כלל לזוז ראשו, ועמד הרה"ק מכסאו וניגש אל החולה ואחז בראשו והחזירו למקומו, וכראות הרה"ק מגארליץ את המופת הנורא פרץ בבכי מרוב התרגשות, נענה השר שלום ואמר: מדוע תבכו, והראה על ידיו הקדושים ואמר: ראו נא את הידים הללו, אם עושים בהם רק את רצון הבורא ית"ש אזי כל מה שרוצים לעשות עם זה נעשה.

פע"א בא אליו חולה אחד ושמו שמעון ומחלתו היתה מחלת הריאה ר"ל והרופאים אמרו נושא, והרה"ק בקראו את הפתקא אמר בזה"ל: הלא שמך שמעון ור' שמעון סובר

לפני כג' יום ה' הגדול והנורא

לְקַלֵּץ אֶת־קוֹדֶשׁ שְׁפִי צְדִיק וְקוֹדֶשׁ עֵצֶיךָ בְּגוֹלַל קְדוֹשֵׁי הַיָּמִים וְסוֹגְרֹתָ

דבר בעתו

אחת ויגיע לחפצו במעט זמן אשר ישאר בידו.
(ישמח משה פרשת נצבים)

וכללו של דבר קודם ביאת הדבר צריך להתפלל על הדבר, כמו דוד המלך היה קם קודם היום ומתפלל על היום שיכנס ויצא בשלום כך אם רוצים שיהי' ישועה ברה"צ צריך להתפלל בערה"ה קודם ביאת השנה, תחל השנה וברכותיה, ברכת השנים, כמו בתחילת השבוע מתפללים החל ששת ימי המעשה וכו', ועיקר מראשית השנה דרשו חז"ל שנה שרשה בתחילתה שהמתפלל בלב נשבר ונדכה כעני בפתח מתעשרת בסופה ויקובל תפילתו.

(סמיכת משה)

שעריך הם דופקים כעניים ודלים דרך העשיר שצריך לחבירו בטובתו דופק בקול גדול ולא יתבושש, אבל העני בתחנונים ידבר מרושש, אבל אם הוא סכנת נפשות גם העני יתמרמר בקול גדול, כן אנחנו תחילה עומדים בימי סליחות אומרים שנים ושלשה סליחות ודופקים בנחת עם עני ואביון אולי ירחם, אבל עתה ערב ר"ה שהוא סכנת נפשות ביום מחר כי תבא על זכרון בספר הזכרונות וספרי החיים וספרי המתים פתוחים לפניו, צריך לקרוא אל ה' בחזרה, עם ה' חזקו ונתחזקה לבקר ולעמוד על נפשתינו להצילנו מכל צרה וצוקה.

(סמיכת משה לערה)

מצוה גדולה לחלק צדקה ערב ראש השנה לעניים ולאביונים המבקשים מים שורש החסדים וכו' ומדת הרחמים גדולים אפילו שאין להם זכות, על כן נקרא מדת רחמים גדולים אי"ן שאין צריך זכות, ועל כן על ידי חילוק הצדקה בערב ראש השנה פותחים מדת אי"ן ומים מה שחושקים עניים ואביונים ועל ידי זה נמתקו כל הדינים שיש בראש השנה.

(אור החכמה)

אי"ר יצחק אין דנין אלא לפי אותה שעה דייקא, כלומר כיון שהתחיל שעה אחת קודם ר"ה לפי אותה שעה דנין את האדם שנמצא ביום שהתחיל בתשובה ונמצא הכל תלוי באותה שעה.

(קול אריה)

ונמצאת למד מזה שגם ביום הגדול והנורא עת משפט עמו ישראל ברה"ה והקצבת חיותם ופרנסותיהם ומוזנותיהם הנה הכל נעשה ונמשך בשבת שלפניו במקור מים החיים וע"כ מבואר בשו"ע (או"ח סי' תכ"ח ס"ד) שלעולם קורין אתם נצבים קודם ר"ה ע"ש לפי שהיא מרמז על ר"ה והרה"ה נרמז ונחקק בשבת שלפניו ע"כ קורין אותו בשבת זוה.

(באר מים חיים)

והנה שבת זה שהוא שבת האחרון מהשנה שעברה הוא נעוץ סופו לתחילתו וע"י שמירתו בקדושה וטהרה נוכל לתקן אל כל מה שפגמנו בכל שבתות השנה שעברו שאמרו הצדיקים הקדמונים וצ"ל שאם ירים איש את קצה המטה יתרוםם כל המטה כן כאשר יתקן איש ביום האחרון יתקן כל הזמן וזה מה שכתוב בתנ"ך פ"א ימים יצרו ולו אחד בהם זו יום השבת ודרש מילת אחד כטעם אחד העם יום המיוחד שבימים והוא השבת קודש ויום אחד חשוב שנה (ר"ה ב') רצה לומר יום אחד זה השבת קודש ההוא מחשיב לדבר חשוב כל השנה כולה.

(ישמח ישראל)

הנה מצינו בגמרא ר"ה (דף ב') שאצל מלך יום אחד בשנה חשוב שנה וכן בסוף השנה, וכן הוא בבעל תשובה למעלה אצל מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, אף שלא היה עובד להשם יתברך בכל ימות השנה, רק שבסוף השנה עלתה במחשבתו ושם אל לבו לעשות רצון השם יתברך, נחשב לו יום האחרון כשנה שלימה.

(חסד לאברהם לרה"ב ע"ג)

אם כן גם אנו נאמר לעניינינו אשר כלה החודש באפס תקוה, הלא רחמנא ליבא בעי, בזו הלילה הנשאר יפשפש במעשיו וישים אל לבו הטוב גודל מריו ותחרט בחרטה גדולה ויפול מלא קומתו ארצה, בינו לבין קונו ויוזעק מרה, אוי לי מה עשיתי כזאת וכזאת עשיתי, והנני מתחרט בחרטה גדולה מאד ומאד באמת ובלב שלם, ויקבל עליו בכל לב שלא ישוב עוד לתעותיו כל ימי חייו, ויהיה אצלו כיתנד שלא תמוט, ויתודה בבכי גדול ויבקש מחילה וסליחה ממלך מוחל וסולח, ומה שצריך תיקון יתקן כפי אשר יגיד לו רופא נפשות, ובין אדם לחבירו לתקן, אז יהיה קונה עולמו בשעה

ויתן לך את ברכת אברה"ם

באותות הוקרה והערכה, נביע מזלא טבא ורב ברכה, לכבוד ידידינו וידיד נפש כל חי, עסקן נמרץ לכל דבר שבקדושה במסירות רבה עד בלי די, האבר"ך כמושמעו וכמדרשו, שמו הטוב במעשי חסדו מפורסמים לתפארה, ברוך הכשרון, בהכשר ויתרון, משליך עצמו מנגד, להרבות ולהוסיף במעשי צדקה וחסד, מגדיל עשות ברוח נאמנה ומסורה, להרים את קרן כוללינו המעטירה, למען לא יחסר לנו המזג בכל עת, שיוכלו לישב באהלה של תורה מתוך הרחבת הדעת,

ה"ה ידידינו החשוב והנעלה רב בעלים לתורה ולתעודה

הר"ר אברהם פויגעל הי"ד

מראשי עסקני כוללנו הק' צדקת רבי מאיר בעל הנס

לרגל שמחת הולדת בנו ני"ו למזל טוב

זאת ברכתנו ואיחולינו, אל מע"כ ידידינו, שיזכה להמשיך להרבות עשות למענינו ברביה והמשכה, ויוסף עליו ה' אלף פעמים ככה, ובשכר זאת יראה וירוה רב תענוג ונחת, מתוך שמחה והרחבה הדעת, וזכות רמבעה"נ יגן בעדו בכל עת, וכט"ס.

הכו"ח ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

יחזקאל ראטטער

בשם הנהלת הכולל | רבנן ותלמידיהון

נועים שיבת

צויר פֿאַפֿרים יקרם פֿפי ספרים ומופּרים - לַגְלוּת עֵרִיבוֹת נַעֲשִׂימוֹת יוֹדוּת שַׁבַּת קוֹדֶשׁ - וּלְהַלְחִיב הַלְבָּבוֹת לְהַאֲחוֹ בְּנוֹעֵם קְדוּשַׁתוֹ

בלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על עניני שבת

אקוד על אפי. ואפרוש לך כפי. עת אפתח פי. כנשמת כל חי

צלותא דשבתא (ב)

מעלת תפלת שבת קודש ◊ שב"ק זמן קבלת תפלה ◊ אופן התפלה בשבת ◊ בשבת דיקא בקול רם

אינו דומה תפלת חול לתפלת שבת

כל עבודתינו להבורא יתברך שמו, הוא לברר הניצוצין, ולהעלות הכל למעלה, על ידי תפילתינו ולימוד תורתנו הקדושה, ובכל תפילה ותפילה הוא עליות העולמות, אך אין דומה תפילת חול לתפילת שבת כידוע למעינינו בכתבי האר"י ז"ל.

(מאור ושמש - פרישת וירא)

אהז"ל (ר"ה יז): תפילת היהודי מקובלת מר"ה עד יוה"כ שנאמר דרשו ה' בהמצאו. כן תפילת יהודי בשבת קודש מקובלת, דסגולת תפילת השבת שוה לתפילות שבין כסא לעשור.

(הגר"א בשם המדריש - הו"ד בספר רוא דשבת עמוד צב)

תפלת שבת מסוגל לרפואה

ממצוא הפצך בו, ע"י שמתגלה בשב"ק הארה יתירה, צריך האדם לשכוח עניני גופו, וניתקן רק בקשה למנוחה וטהר לבנו בו, רק ממילא בודאי האדם שנוכר לפני השי"ת, ממילא כ' אין מחסור ליראיו, וממילא מי שיש לו הולה מתרפא ע"י תפלת שבת ג"כ, אף שאיננו מתפלל עליו.

(שפת אמת - פרישת וירא שנת תרלד)

בשבת יכול כ"א לבקוע האויר בתפלתו

מי שהוא אוהו במדת השפלות מדת ענוה בדיונת יעקב, יש לו כח לבקוע רקיעים ואוירים בתפלתו כי יעק"ב אותיות יבק"ע, וזה נעשה בחול, אבל בשבת יכול לזכות למדריגת ישראל וזוכה שיהיו פתוחין השערים בשבת, ע"ד זכיום השבת יפתח, ואפילו מי שלא זוכה בשבת למדריגת ישראל שישארו אצלו השערים פתוחין עכ"פ יכול לבקוע רקיעים ואוירים בשבת בתפלתו, כי בשבת נשלם אצלו השם יעקב, כי ז' פעמים הו"ה גימ יעק"ב, ויעק"ב הוא אותיות יבק"ע כנ"ל, ואזי נמתקין כל הגבורות, והחרון אף חלף והלך לו.

(אהבת שלום - פ' ויצא ד"ה ויצא יעקב השני)

מעלת התפלה

אדונינו המלך הוא שבחינו

היושבת בנגים חברים מקשיבים לקולך השמיעני, רבי נתן בשם ר' אהא אמר, למלך שכעם על עבדיו וחבשן בבית קולין, מה עשה המלך נמל כל קצרקמין שלו ועבדיו, והלך לשמוע מה דימנון הן אומרים, שמע שהיו אומרים, אדונינו המלך הוא שבחנו הוא חיינו, אל נחסר לאדונינו המלך לעולם. אמר להם בני הגביהו קולכם כדי שישמעו חברים שעל גבכם.

כך אע"פ שישראל עסקין במלאכתן כל ששת ימים, וביום השבת משכימים ובאים לבית הכנסת, וקורין קריאת שמע ועוברין לפני התיבה וקורין בתורה ומפטירין בנביא, והקב"ה אומר להם בני הגביהו קולכם כדי שישמעו חברים שעל גבכם, ואין חברים אלא מלאכי השרת.

(מדריש רבה - שה"ש ח"ז)

העיקר להדבק בהשי"ת בתורה ובתפלה

אם עיני שכל לך, תבין עיקר יום השבת הוא להתדבק בהשי"ת בתפלה ותורה, ולזה קורא הוזהר (ויקהל רה). האי יומא יומא דנשמתין, ולא יומא דקיימא בגופא, ר"ל שמאיר שורש הנשמות על הנשמות שבגופים, והם נכספים אליו, וזה נקרא תוספות נשמה יתירה, וכל זה נרגש בתפלה. (עי' בספר בעש"ש עה"ת פ' בראשית פ"ג).

לכך צריך להזהר בתפלת שבת מאד מאד, כי זהו עיקר השבת, לא כמו שהושבים המון עם אפילו בעלי תורה שאינם חרדים על דבר השי"ת ומולולים בתפלה, יום השבת בעיניהם ענין אחר לא ידעתי מה, אבל האמת הוא כמו שכתבתי. וכל זה הוא דברים אמתיים, בנינים על פי דברי הו"ל בזהר, והאריז"ל ושאר מפרשים, וקצת מדברי רבותינו הקדושים, ית"ש ההונן לאדם דעת.

(יושר דברי אמת - סימן מוח)

על כל הענינים העיקר להתפלל ביום השבת

רק שבתו יתן ורפא ירפא. הנראה לרמוז גודל מעלת יום השבת קודש אשר הוא צנור כל השפעות וטובות הכלולים בגוף ובנפש, והוא מרפא לכל הענינים וכו'. החובל בחבירו צריך ליתן לו ה' דברים ואחד מהן שבת, אותיות שבת, רמז בזה בחובל בחבירו הוא ג"כ ב' ענינים, א' כפשוטו שהובל בגופו, וגם רמז בעניני הנפש בחובל בחבירו בפגם הנפש, ועל כל הענינים האלה העיקר היא להתפלל עליו ביום השבת קודש, והוא תכלית הרפואה, וז"פ רק שבתו יתן, כאשר יתפלל עליו ביום השבת, אז רפא ירפא.

(תפארת שלמה – פרשת משפטים בד"ה רק שבתו)

איכות תפלות השבת כפי המחשבות של ימי החול

אם הולך שוכב בדרך לבו במחשבות זרות ומעורבות, אזי ביום השבת כל המחשבות של ימי החול במחשבות הוץ ופיגול והו"ו נסתמים שערי תפילות מלעלות תפילות ישראל, דהיינו שעומדים על פתח השערים העליונים ומעכבים תפילות שער ישראל, ואיך לא יעלה מורא על ראשו וחרדה גדולה בלב האדם השפול, עד היכן גורם בעונו לו ולאחרים.

(נעים אלימלך - ר"פ וישלח)

פסוד"ז – שחרית – מוסף

כענין הזה נעשה עמנו ביום השבת קודש, שבתחלה בעת אמירת פסוקי דומרה שרשי נשמותינו עולין ל"חצרות" ד'. ואח"כ בעת תפלת שחרית עולין ל"בית" ד' וכו'. ועתה בעת תפלת המוסף אנו עולין אל "היכל" ד', המכונה להיכל המלך עצמו.

(סידורו של שבת - ח"א שער ח ענף ב עלה טו)

יהרהר שלא ימעה

יהרהר שלא ימעה בתפילת שבת להתחיל אתה חונן, שאינו סימן טוב, וברכה שאינה צריכה, לכן טוב להתפלל תמיד בסידור, ולשום כל מעייניו כולי האי ואולי שיתפלל כהוגן.

(מורה באצבע, להחיד"א – סי' ד אות קנז)

חיות כל ימי השבוע

השבת הוא החיות של כל הששת ימי מעשה, שכולם מתברכין מיניה, ולכן העסק בתורה וז'תפלה' שביום השבת, יכנים בו החיות דקדושה בכל ימי השבוע שאחריו. ודבר זה מוטל על כל אחד ואחד מיישראל גם אותם שאינן יכולים לעסוק בתורה בכל ימי השבוע מהמת מרדת פרנסתם, שעכ"פ ביום השבת יעסקו בתורה ובתפלה.

(מגן אברהם, טריסק - פרשת אמור בד"ה וביום השבת)

בשבת בחר ה' בשבחות ישראל

ותקנו רבותינו והוסיפו מזמורים לכבוד השבת כגון השמים מספרים כבוד א-ל וכו' ועוד תקנו נשמת כל חי, ובמקדחות,

הכל יודוך וכו'. ונראה בעיני דה"ט שהוסיפו אילו שבחות בשבת, דאשכחן שלא בחר הקב"ה ביום השבת בשבחות של מלאכי השרת כ"א בשבחות ישראל, דאמר במדרש שש כנפים שש כנפים לאחד, מלאכי השרת משוררים כל ימות השבוע משורר בכנף את יומו, דהיינו ששה כנפים לששה ימים, ביום השבת אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע איך לנו כנף שנשורר לפניך, תן לנו כנף שביעי ונשורר לפניך היום, א"ל הקב"ה יש לי כנף אחד בארץ שמשורר לפני היום, שנאמר (ישעי' כד, טז) מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק. ונ"ב דהיינו דכתיב (דברים כג, יז) את ה' האמרת היום, כלומר ביום המיוחד דהיינו שבת, וה' האמירך היום שהפין כך יותר ממלאכי השרת.

(אור זרוע - הלכות שבת פ"י אות טז)

ביום השבת הוא זמן מוכן ועת רצון להודות לה'

ביום השבת הוא זמן מוכן ועת רצון להודות לה', משא"כ בימי החול, וסוד הענין הוא כמ"ש בזוהר, שהאדם החוטא הסמרא אחרא פוגעת בתפילתו ואינה מנחת לעלות, כך בימי החול שהסמרא שולטת, אע"פ שנאמרים ג"כ כמה שירים ותשבחות, מ"מ אינם עושים פעולתם לגמרי, לפי שהסמ"א שולטת ואינה מנחת לעלות, אבל בשבת שהסמ"א נשקעת בנוקבא דתהום רבה, אז נאמר טוב להודות לה', לפי שאז התשבחות עושים פעולתם.

(אוצרות רמח"ל - תהלים צב ג)

משך זמן רב הכין עצמו לתפילת שחרית של שבת, כבוד קדושת אדמו"ר מהורש"ב, בהתבוננות בגדלות הבורא כו', ולפעמים במשך חמש שעות! לאחר מכן התפלל באריכות גדולה. פעם אמר: כשמתפללים בשבת באריכות, רואים את אלוקותו של הבורא במוחש!

(לשמעון אוון - עמוד 94 מפי השמועה)

במעריב כתב אתה קדשת לשון קידושין, שהקב"ה מקדש נקרא התן, וישראל הכלה. ואחר כך ישמח משה על שם שמחת התן וכלה. ואחר כך מוסף על שם תוספת שמוסף התן על כתובת הכלה אי נמי על שם הקרבנות כעין סעודת מצוה ואתה אחד על שם שמתידה התן עם הכלה.

והכלכו כתב ארבע תפילות בשבת, ראשון משבת בראשית, שני משבת דמרה, שלישי משבת דסיני, רביעי משבת דימות המשיה.

(אליהו רבה - סימן רצב אות יג בשם הלבוש)

מה ראו חכמים לתקן בשבת שלש תפלות משנות זו מזו, אתה קדשת, ישמח משה, אתה אחד, וביום טוב לא תקנו אלא אחת אתה בחרתנו, לעריכת לשהרית ולמנחה.

ויש לומר, מפני ששבת נקראת כלה והקדוש ברוך הוא נקרא התן, תקנו אתה קדשת על שם הקדושין שנותן התן כללה. ואחר כך ישמח משה, על שם שמחת התן בכלה.

שבת בשבת

עניני שבת קודש גפרשת השבוע

בשבת כ"א מרגיש יראת שמים ועי"ז מנצחין המסטינים

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם. וי"ל אשר על ידי מצות שבת קודש אנו מנצחין את כל המסטינים, ואמרו ז"ל מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואיתא בספרים אשר המתנה היא שכל אחד מרגיש יראת שמים בשבת קודש, ואמרו ברמזו אשר מתנה טובה עם בבית גנזי עולה יראת שמים, וזה הרמז אתם במ' רבתי, עולה מתנה טובה בבית גנזי, אשר בזה אנו נצבים בראש השנה הנקרא היום, ועל כן כל הפסוק אתם נצבים היום כלכם לפני הויה אלהיכם, עולה "מתנה יראת", וכנ"ל שזהו המתנה בשבת שמרגישין יראת שמים כל אחד לפי ערכו, ובזה מנצחים את הדינים.

(אמרי נועם)

ואחר כך מוסף על שם התוספות, שמוסף ההתן על כבת הכלה, או אי נמו על שם שמקריבין קרבנות כעין סעודת מצוה. ואחר כך אתה אחד, על שם שמתיחד ההתן עם הכלה.

(אבודים - סדר מעריב של שבת)

והנה נודע בספרי תלמידי הבעש"ט הק' זי"ע שיעקר כה התפלה הוא בשבת קודש, וכן שמעתי מפה קדוש אאומור זי"ע והשם שלמה מונקאטש מפה, שהוא בהרגש הלב של כל בר ישראל דקדושה, כי התפלה בשבת קודש ופסקי דומרה וברכת

קריאת שמע, מה שאומרים גם כן בימות החול, אעפ"כ אינו דומה הרגש הלב מדברים האלו האומרים בימות החול, לכשאומרם ביום שבת קודש, וזהו י"ל מה שאמרתיו כבר כי שב"ת ר"ת תפלתו שיגורה בפי, ע"ד שאחז"ל במתני" ברכות (דד:) אם תפלתו שיגורה בפי יודע אני שהוא מקובל, וכבר כ' בספרים בשם הקדוש מהרד"ב ממעורישו זי"ע כי מ"ש שדנין את האדם בכל היכל, היינו על כל דיבור ודיבור מהתפלה אם יקבלו תפלתו, היינו אם יזכה להתפלל בכונה, ועל כן בשבת יום רצון יזכה להתפלל בכונה וברגש קדושה כראוי, והוא ר"ת תפלתו שיגורה בפי כנו.

(תורת שבת, מונקאטש - פרשת במדבר)

זמן קבלת תפלה

ומרדכי צדיקא צלי קדם ה' מן יומא קדמא דמשתאי עד יומא שביעאה די הוא שבת, לחמא לא אכל ומוי לא שתא, וביומא שביעאה דהוא שבתא, עלת קבלתיה וקבלת סנהדרין קדם ה'.

(תרי"ג - אסתר א')

תפלות המתעכבים בחול עולין בשבת

בשבת בא אור מגולה ואין פגע רע, ועולין התפלות מיד בלי הפסק, גם מעלה את תפלת החול, שנתעכבה בדרך מחמת איזה חטא או חסרון כונה, תפלת שבת מעלה את כולו. זה רמז על שב"ת ר"ת שמוכרר ביכל תפלות למפרע תעלה

בשער ש'מים. גם ר"ת שנתעכב בחול תפלה למפרע תעלה בשבת ש'מים.

(סידור עולת תמיד - בתפלת שבת אחר מנחה)

תפלות שבת

עולות לא עיי שליח

בימות החול כל תפלות שמתפללים כל עם בני ישראל, עולות למעלה לפניו יתברך על ידי שליח מלאך אמצעי, משא"כ התפלות של שבת שאינה מתקבלת על ידי מלאך, אלא עולה דווקא, ומקבלה שלא על ידי שליח.

(יפה ללב - ח"ג נפש היפה עמוד קלה)

איתא בזה"ק אשר

ימות החול כמה תחת מט"ש שר העולם, והוא מעלה כל התפלות, אבל יום השבת עומד תחת השי"ת כביכול לבדו, ע"כ התפלות או הולכין בלי ממוצע, רק לפני הקב"ה בעצמו.

(שערת ישועה, דיוקוב - פרשת פקודי אות א')

כי שם שבת הוא שק"ו צי"ת וגימטריא רש"ת, והוא ר"ת שזועתינו קבל ושמע צעקתינו יודע וכו', היינו שהשי" יקבל תפלתנו ושזועתינו, תפלות מלכות, באות בהרגש הלב כיום שבת קודש, וגם שיתנו לנו רש"ת מן השמים על כל דבור ודבור שנזכה לומר לפניו ית"ש בכונה כנו.

(תורת שבת, מונקאטש - במדבר)

בשב"ק יש הבחינה של פנאי וישוב הדעת להאריך בתפלה ככוונת הלב ובתשובה עילאה, בבחינת בהשתפך נפשם אל ה'.

(שיחות התחזקות - אלול עמוד פט בשם בעל התניא)

הנה כל עבודותינו להביות"ש לברר הנצוצין, ולהעלות הכל למעלה עיי תפלתנו ולימוד תורתנו הקדושה, ובכל תפלה ותפלה הוא עליות העולמות, אך אין דומה תפילת חול לתפילת שבת כידוע למעיינים בכתבי האר"ז, כי בתפלת החול אין עליה יותר מבינה כידוע, ובשבת הוא עליות העולמות עד אבא הנקרא בשם עתיקא קדישא, כידוע ליודעים כדאיתא בסידור האר"י בכונת תפלת מוסף שבת בכונת אי"ה, וזה למעלה משם הוי" ביה, כי הוי" נקרא בשם זעיר אנפין, ועתיקא קדישא הוא מוהין לזעיר אנפין, וזהו דוקא

שבת גשתי

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

בשבת יש לנו קומה זקופה והרמת ראש

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם, היום הוא שבת קודש, כמד"כ אכלוהו היום כי שבת היום, ואיתא בזוה"ק (ח"ב רה). שבת איהו יומא דנשמתיך ולא יומא דגופא כלל, והנה טבע בהמה וחי' שהולכים בכפיפת ראש, ואינם יכולים להביט למעלה השמימה, וכד"כ בנבוכדנצר שאחר שנהי' שוב לאדם אמר עיני לשמיא נטלית, וכמו כן האדם שאינו מיושב בדעתו והוא מבולבל הולך בכפיפת ראש, ואינו יכול להרים ראש, וזהו אתם נצבים כולכם היום, בשבת קודש כל אחד הוא בבחינת אדם ובר דעת, שמרים ראש ונצב בקומה זקופה.

(בית אברהם)

בשבת, ואז שוה הנוקבא עם זעיר אנפין עד חכמה דאבא כמבואר שם.

(מאור ושמש - פרשת וירא בד"ה במדרש)

כמו שבאברהם אבינו נפתח פתח התפלה ע"י השראת השכינה וכמו במקדש ששם עיקר התפלה, כמו כן אצל כל האדם עיקר זמן התפלה הוא בשבת, ואף אנשים דבימי החול אינם יכולין להכין א"ע כל כך לזה מהזיבים בשבת להתאמץ בכל עוז להתפלל בכונת הלב

ובהשתפכות הנפש, כי הזמן עצמו מסוגל ומסויע לתפלה.

(שם משמאל - פרשת וירא תרעא עמוד קמו ד"ה וירא)

בשבת הימים נכנסת ישראל אינה במדרגה גדולה, וצריכה למליץ ולפטרוך וכו'. אבל בשבת כשישראל עולין במעלה ונקראו בניו למקום, אינם צריכים למליץ, ונקרא דמתיהדין בצדיק חי עלמין והבן.

(עבודת ישראל - פרשת וישב בד"ה ויראו אותו)

אופן התפלה

לחפש איזה מזמור שבתפלה שייך לתיקון נפשו

בעל נפש שהוא משכיל וקדושה צריך לחפש בתפלת שבת של שחרית ומוסף למצוא איזה תפלה השייך לתיקון נפשו, בפסקי דומרה או שחרית או מוסף, כי שמעתי שתפלת שבת יש בה כל כללות של כל הנשמות ישראל הרוצים לדבק בהשיי"ת בכל לבם ונפשם, וכן הוא הדין בפרטות יש נשמות ששרשם בנשמות, ויש בפסקי דומרה לבד, ויש בשמונה עשרה ויש במוסף.

(הנהגות הצדיקים ר"א מקאמארנא את סד / הקדמת אור עינים כלל כא)

שעת הכושר גם לבעלי עסק להאריך בכונה

בשבתות וימים טובים שגם כל בעלי עסקים יש להם פנאי ושעת הכושר להאריך בתפלתם בכונת לבם ונפשם לה, ואדרבה עליהם מוטל ביותר שאת ויתר עז, כמו שכתוב בשו"ע או"ח, וכמו שכתוב בתורת משה שש שש שש ימים תעבוד כו', ויום השביעי שבת לה' אלקיך דייקא כולו לה'.

(אגרת הקודש, לבעל התניא - אגרת א)

לכוון בתפלה בהשתפכות הנפש

כי שבת הוא זמן תפלה ביותר, אפילו לאנשים המרודים בכל ימי המעשה ואינם יכולים לכוין בתפלה, עליהם ע"כ פ

בשבת כאשר אז הנפשות נדבקות בשורשן, להתאמץ לכוון בתפלה בהשתפכות הנפש, וע"כ יש בו שירות ותשבחות יתירות ותפלה יתירה.

(שם משמאל - פרשת יתרו (תרע)

איתא בזוהר (ויקהל דף רה:) בד עאלו ישראל לבי כנישתא אסור לאשתדלא אפילו בצורך בי כנשתא אלא במלי תושבחן וצלוחא

ואורייתא וכדקא הוי לון ומאן דאשתדל במלין אהרנין ובמלין דעלמא דא איהו בר נש דקא מחלל שבתא, לית ליה חולקא בעמא דישראל. תרין מלאכין ממנן על דא ביומא דשבתא ואיגון שוו ידהון על רישיה ואמרו ווי לפלניא דלית ליה חולקא בקודשא בריך הוא, ועל דא בעי לאשתדלא בצלותא ובשירין ותושבחין דמאריהון ולאשתדלא באורייתא, האי יומא איהו יומא דנשמתיך דאתעמרא ההוא צרורא דנשמתיך בתושבחן דמאריהון, בנין כך משבחי בתושבחן דנשמתיך ויהיין נשמת כל חי תברך את שמך ה' אלהינו ורוח כל בשר, ולית תושבתא אלא במסמרא דנשמתיך ורוחא, והאי יומא קיימא ברוחא ונשמתיך איהו לאו דגופא.

לפי"ז נבין למה אסרו רבותינו ז"ל לשאול צרכיו בשבת שאין מתפללין בשבת אלא שבע ברכות, מפני שהיום יום נשמתא ולא יומא דגופא, ולכן אין שואלין צרכי הגוף.

(ראשית חכמה - שער הקדושה פי"ד)

וזוהו ברוך ד' יום יום, שבששת ימי המעשה צריך האדם להתנהג באיתערותא דלתתא, ולהכין את עצמו לקבל אחר כך עליו הארת השבת, להעלות כל המדרגות, וכאמור כי תבואו את הארץ, שאם יהיה אופן עבודתם באיתערותא דלעילא, על ידי שיהיה להם זיכוך השלם להשיג הבחי' ארץ עליונה, אזי ושבתה הארץ שבת לד' וכדברי שמאי, רק שלא בזאת המדרגה יוכלו להתנהג אנשי הדור, לכן נאמר אחר כך שש שנים תזרע שדך, שצריך לעסוק בתורה ותפלה בימות החול, ולהתעורר באיתערותא דלתתא מארץ התחתונה, ואחר כך ביום השביעי רומז ליום השבת, שבתפלת השבת יתעלו כל המדרגות הנפילות למקורם, על ידי כח האיתערותא דלעילא שמתעורר בזה העת, ועיקר העלייה היא על ידי דיבורי התפלה וכו', ואחר כך בתפלות השבת הוא התעלות

שבת בשבת

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

שבת שקולה ככל הרמ"ח מצוות

ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך, את שבותך ורחמך אותיות ואך שבתות כרמ"ח, ששבת שקולה כרמ"ח מצוות התורה, את שבותך אותיות אך שבתות, ר"ל אם תשמרו אך את השבתות אז מיד שב את שבותך ורחמך, כמשארז"ל (שבת ק"ח) אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלים ושב וקבצך מל העמים בגי' וזה יהיה לכשיבוא המשיח ע"ה.

(שמנה להמו)

תפלות החול, כי נשמת ישראל ושבת הם ממקור אחד יהלכון וכו"ו.

(שושנת העמקים, הארנטייפיעל - עמק תפלה פרשת בהר בד"ה וידבר ה')

לא יאמר אדם בשבת אתפלא בכוונה ולא בחול, שלא יהיו כעבדים המשמשים את המלך, וכשהמלך עומד לפניו הם מתדבקים בעבודה,

וכשאין המלך לפניו הם מודרוין בעבודה, ואין זה עבד נאמן, אבל יודע לו באמונה שרע לו בלא המלך, וידחה כל המשמורות עד שיבא לפני המלך אף על פי שאינו יכול לדבר לפניו, ואינו ראוי לבא לפניו אף על פי כן יעשה לו המלך רצונו, כי רחמנות גדול עליו עד מאוד.

(צוואת הריב"ש - הנהגות ישרות את פב)

שבחנו, הוא היינו, אל נחסר לאדונינו המלך לעולם, אמר להם בני הגביהו קולכם, כדי שישמעו חברים שעל גביכם.

כך אע"פ שישאל עוסקין במלאכתן כל ששת ימים, וביום השבת משכימו"ם ובאים לבית הכנסת, וקורין קריאת שמע, ועוברין לפני התיבה, וקורין בתורה

ומפמירין בנביא, והקב"ה אומר להם בני הגביהו קולכם, כדי שישמעו חברים שעל גביכם, ואין חברים אלא מלאכי השרת.

(מדרש רבה - שיר השירים ח' ז')

בשבת צריכין להתפלל יותר בקול רם

מעולם לא התפלל (פרן האר"י ז"ל) תפילתו בקול רם, אפילו סדר התפילה של מיושב כגון הזמירות (פסקי דומרה) וכיוצא בהם, להורות הכנעה ואימה ויראה לפני השי"ת, ואמנם ביום שבת היה מרים ומגביה קולו בנעימה בתפילה דמיושב, יותר מעט ממה שהיה עושה בחול, ואף זה לא היה עושה אלא מפני כבוד השבת.

(שער המונות - ריש דרושי ברכת השחר דף א ט"ג)

להתפלל בקול רם בכדי להודות לה' שבראנו

וכוונת כל המצוות, שנאמין באלקינו, ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין אל עליון הפץ בתחתונים, מלבד, שידע האדם, ויודה לאלקיו שבראו.

וכוונת רוממות הקול בתפלה, וכוונת בתי כנסיות, וזכות תפלת הריבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום, יתקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם, ויפרסמו זה, ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו. וזו כוונתם במה שאמרו ז"ל "ויקראו אל אלקים בחזקה", מכאן אתה למוד שתפלה צריכה קול, חציפא נצח לבישא.

(רמב"ן - סוף פרשת בא)

השבת מיוחדת להשתמש בקול לעבודת ה'

פרעה רצה לעכב קול תורה ותפלה של ישראל כמו"ש "הקול קול יעקב", שיהיה הקול בעולם, שלא יוכלו לעוק אל ד' בחזקה, וכאשר באה עת הישועה אז ויצעקו אל ד' ויצא הקול, ותעל שועתם אל האלקים. ויש לרמוז מ"י הו"יה אש"ר אשמי"ע בקל"ו עולה תור"ה תפלה, רמוז כנ"ל שרצה לבטל קול תורה ותפלה, וידוע אשר שבת הוא וכו', לשורר ולומר בקול תורה ותפלה, כמ"ש (תהלים צ. א) מזמור שיר ליום השבת, ועל כן תור"ה תפלה עולה שבת קדש"ך, על דרך הנוסח (בבדיק ליל שבת) ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו.

(אמרי נעים - פ' צו אות ג)

כל ימי עני רעים (משל 10, 10), על פי מה שאמרו רז"ל (נדרים מא). אין עני אלא מן הדעת, כך פי' כל ימי עני שהוא בדעת, רעים, ר"ל שאין תפלתו ולימודו נחשבה כלל לפניו ית', כי בודאי הם בלא החילו ורחימו ולא פרחת לעילא, ופריך (בבא בתרא קמ"ו). והא איכא שבתות וימים טובים, רצה לומר שבודאי בימים הללו בא לכל אדם התעוררות מלמעלה, ובודאי מתפלל בכונה בהם, ותירץ שני ווסת, רצה לומר אף כשמתפלל עתה בכונה ורואה את עצמו שמתפלל בכוונה, ומחמת זה באה לו גיאות וגדלות בלבו ורואה א"ע שעלה עתה במדרגה עליונה, לכן אף עתה הם רעים לפי ששינוי ווסת היא תחילת חולי מעים, רצונו לומר שאין היצר הרע מתגרה אלא מתוך אכילה ושתייה, ומחמת זה באה לו הגיאות, ודי למכין.

(צוואת הריב"ש - הנהגות ישרות את קטו)

בקול רם

לכבוד שבת מרים קול בנעימה יותר מבחול

מורי האר"י ז"ל מעולם לא התפלל תפלה בקול רם, אפילו סדר התפלה שמיושב כגון הזמירות וכיוצא בו, להורות ההכנעה לפניו יתברך, וזולת ביום שבת היה מרים יותר מעט מבחול בנעימה, מפני כבוד שבת.

(מניד ומצה - עמי ק"ט)

להתפלל בקול מפני המלאכים המקשיבים

היושבת בנגים חברים מקשיבים לקולך השמיעני, רבי נתן בשם ר' אהא אמר, למלך שכעס על עבדיו, וחבשן בבית קולין, מה עשה המלך נמל כל קצרקמין שלו ועבדיו, והלך לשמוע מה היו הן אומרים, שמע שהיו אומרים, אדונינו המלך, הוא

שבת האחרונה של השנה

אין מברכין החודש כי משבת זו נמשכים כל החודשים

הענין שאין מברכין החודש תשרי בשבת שלפניו כמו כל החודשים, י"ל כי קדושת ר"ה הוא הראש שכל ראשי הי"ב חדשים נמשכים מהראש של השנה, והשבת שלפניו הוא מקור הברכה שגם קדושת הראש של השנה נובע מקדושתו כי שבת הוא "מקורא דכל ברכאן וכל קדישאן מיניה נפקין", נמצא שהשבת הוה הוא כענין הבאר שכל הנשיאים משכו כאו"א השפעתו מן הבאר, ועצם הבאר נשאר במקומו כי אין שייך אצלו המשכה מפני שהוא עצם המקור, כן הוא קדושת שבת קודש הזה, שכל החודשים שמברכין נמשכים מקדושת השבת הוה, והוא עצמו הוא בחינת עצם הבאר שהוא מקור הברכה.

(אמרי אמת - לובלין)

אפשר לתקן בשבת זו שבתות כל השנה

הנה שבת זו האחרונה שבשנה, ויש לתקן בה מה שהחסיר בכל שבתות השנה דביקות ועונג שבת, וכאשר שבת זו היא בעונג ודביקות כדת מתקן כל שבתות השנה, כל האורות מכל שבתות השנה כולם נקבצו בא שבת זו. וזה שמפטירין בה שוש אשיש בה' תגל נפשי באלקי. וכע"ז י"ל בכל שבת מתקנין בה כל ששת ימי המעשה, וע"כ כל האורות של כל ימי השבוע כולם נקבצו באו בה. וזה שאנו אומרים בזמירות 'צדקתם תצהיר כאור שבעת הימים', ובתרגום (ישעי' ל. כו) בפסוק ואור החמה יהיה שבעתיים כאור שבעת הימים מתרגם אור שבעת הימים כפל האור שבע פעמים, וכן פירושו כאן.

(שם משמואל - וילך, תרע"ב)

סעודת שבת הזאת נוללת כל עבודת ירח האיתנים

פעם אחת בשבת שקודם ראש השנה בסעודת שחרית אמר אא"ז [הרה"ק רבי יחזקאל מאזמיר] זצק"ל להמסובין על שולחנו בזה"ל: אכלו לשם שמים כי המאכלים שלנו מגרשים מן האדם האוכל אצלנו כל מיני חומריות וגשמיות וכל מיני אפיקורסות, וכלולים בהם כל מיני קדושות. ובסעודת שבת זו שלפני ר"ה יש בו כח כל הסליחות מזכור ברית, והפיוטים של שחרית ומוסף של ראש השנה, ומכל נדרי ושחרית ומוסף ונעילה של יום הקדוש, ומימים הראשונים של סוכות ושמע"צ ושמח"ת עד אסרו חג. היינו כענין דכתיב בחנה (שמואל א, ט) ותקם חנה אחרי בשילה ואחרי שתה ותתפלל. ולכאורה וכי עברה על מאחז"ל (ברכות י. ב) לא תאכלו קודם שתתפללו וכו', היה לה להתפלל קודם האכילה, אלא בסעודה זו של בעלה הק' איש אלקים אלקנה היה נכלל בסעודתו כח כל התפילות שהתפללה אח"כ. וע"י האכילה ושתייה בסעודה זו עם בעלה הק' אלקנה ובמקום קדוש שילה, ע"ז נתוסף לה חיות ומוחים והשיגה מדרגות התפילה ויכלה להתפלל, זהו הכוונה ותקם חנה אחרי אכלה ושתייה דווקא ותתפלל. וכמו"כ בסעודת שבת זו שלפני ר"ה נכלל כח כל התפילות עד אסרו חג כנ"ל, ע"כ אכלו לשם שמים, עכדבה"ק.

(דברי ישראל - פרשת מקץ)

השבת קודש מגין עלינו בראש השנה

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם וגו' וי"ל ע"ד המבואר בספה"ק שר"ת ת'קעו ב'חודש ש'ופר הוא שב"ת, כי זכות קודש מגין עלינו ביום הכסא הבע"ל, וי"ל כי שני המלאכים הממונים על הכתיבה ועל החתימה המבואר (בתיקוני זוהר ת"ל נה דף טז). ששםם כתביא"ל חתמיא"ל הם מספר נ"ר שב"ת, זה ג"כ נרמז בז"ה אתם נצבים היום שהמעמד שלנו בר"ה הנקרא היום, הוא בכח זכות שב"ק, ורומז במלת את"ם שר"ת א"ם ת'שוב מ'שבת, וכן כל הכתוב הזה את"ם נצבים היום"ם כלכ"ם לפנ"י הוי"ה אלקיכ"ם עולה שב"ת קוד"ש, שבוזכות שבת קדש יהיה לנו כתיבה וחתימה טובה אמון.

(חמרא שבא)

ע"י השבת זוכים לעשות תשובה שלימה

ושבת עד ה' אלקיך, שב"ת אותיות ת"ש ב"ש"ת, שתשמור שבת כהלכתה, וממילא תשיג בושת ממעשיך הקודמים, עד שתשוב באמת לפניו יתברך ותתעלה להיות בבחי' עד ה' אלקיך, כי הוא שוכן את דכא.

(צמח צדיק)

משנת חזן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור הגה"צ רבי צבי מאיר זילבערבערג שליט"א

ראש חבורת נחלת יעקב בעיה"ק ירושלים ת"ז

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום א' פרשת שלח תשפ"ג לפ"ק

רבינו קידם פניו בברכה ודרש בשלומנו

הגרצ"מ: כ'האב געזעהן ברענגען פונעם קדושת יו"ט – כ'האב עם שוין יארן צוריק געזעהן, אפשר דער רבי האט א ביאור אין די הגדרה – ער האט געזאגט ס'איז דא א בחינה אז דער עיקר לערנען איז דאך די חזרה, און דאס ערשטע מאל לערנען איז א בחינה פון א הכשר מצוה, כדאי מ'זאל האבן וואס צו חזרן.

רבינו: יא, אזוי זאגט מען נאך פון אים אזא מימרא, חזרה איז דער עיקר.¹

הגרצ"מ: ס'איז א גרויסע הפלגה אויף דער ענין פון חזרה. **רבינו:** יא, אזוי האט ער געזאגט מ'דארף לערנען כדי מ'זאל האבן וואס צו חזרן, דאס איז ביי אונז א לעמאל געווען פון די יסודות...²

און חזרה האט אין זיך א סגולה פאר לימוד התורה אויך, מ'זאל עם געדענקן, אזוי זאגט מען נאך פון צדיקים, אז דאס איז א סגולה.³

קדם' איז דאס וואס מ'לערנט, ס'הייבט זיך אן ביי דעם, 'אחור' איז נאכדעם וואס מ'חזרט עס איבער, דער עיקר איז די חזרה, מ'דארף נאר לערנען מ'זאל האבן וואס צו חזרן, האט דער פסוק מקדים געווען וואס ס'איז די עיקר, אחור קדם צרתני".

2 ויש לציין לשינוי של השו"ע הרב (הלכות תלמוד תורה): השוכח דבר אחד ממשנתו מחמת שלא חזר על לימודו כראוי, מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו, וגם עכשיו שנכתבה תורה שבע"פ ויכול לעיין בספרים מה ששכח אין זה מועיל כלום, כי מיד ששכח עובר בלאו קודם שיעיין, כמו בימיהם שעובר בלאו בשעה ששכח, אף שאח"כ יהזור וישאל מרבו וילמדנו מה ששכח.

ומסיף עוד בהלכה ז': ואף שחזר על לימודו לאחר שגומר כל ההלכות או אפילו מקצתן כמה וכמה פרקים, והואיל ואין חזרה זו מועלת לו, כמו שדרשו חכמים עה"פ הון מהבל ימעט וקובץ על יד ירבה, אם עושה תורתו חבילות חבילות מתמעטים ונשנאים, רק יקבוץ על יד מעט מעט, א"כ העובר על דבריהם ברצונו ודעתו שיועד ורואה בעצמו שאינו זוכר היטב כראוי, ואינו רוצה לחזור ולקבוץ על יד, הרי זה כמסור ד"ת מלבו וזכרונו ועובר על פן ששכח ופן יסורו מלבבך, עכ"ל.

3 כן ידוע שהגה"ק המהר"י"ד מבעלזא ז"ל היו אומר משמו של הרה"ק החוזה מלובלין ז"ל שלא מי שחזר על לימודו זוכר את לימודו, אלא החזרה היא סגולה ליכרון הלימוד.

1 מן הראוי להעתיק כאן קטע מתוך דברות קדשו של מרן רבינו שליט"א מזה שאמר אצל סעודת ראש חודש עם קבוצת תלמידים מחבורת 'תלמודו בידו ביום עש"ק פרשת תזו"מ שנת תשפ"ג לפ"ק בביתו נאווה קודש: "דער מדרש די וואך אשה כי תזרע וילדה זכר, הה"ד אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפיר, אחור איז שפעטער, וקדם איז פריער, וואלט דאך געדארפט שטיין אין פסוק פארקערט, קדם ואחור צרתני, דער אייבערשטער האט באשאפן וואס קומט קודם און וואס קומט שפעטער.

נאר כ'האב געקלערט אזוי צו די מסיבה דא, בחורים וואס זענען געזעצן און געלערנט און גע'חזרט, און אויסגענוצט די צייט פון בין הזמנים – און איך פארשטיי אז א גאנץ יאר אויך – איבער צולערנען די לימודים וואס מ'האט שוין געלערנט, און דאס איבער צו'חזרן.

מ'זאגט נאך א דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט האט אמאל געזאגט, אז דער עיקר לערנען איז דאס חזרן, איי פארוואס דארף מען לערנען, מ'לערנט כדי מ'זאל האבן וואס צו חזרן, אזוי זאגט מען נאך. קומט אויס דער עיקר איז דאס חזרן, מ'דארף נאר קודם לערנען מ'זאל האבן וואס צו חזרן.

געקומען פארלערנען דעם שיעור, מ'האט אים געעפענט די גמרא, און ער האט פארגעלערנט פון די גמרא, און ער האט געטיימלט מיטן פינגער אין די גמרא און אין רש"י, אזוי האט ער פארגעלערנט, מ'האט נישט באמערקט אז ער זעהט נישט, ער האט געלערנט אויסנווייניג. איז געווען אמאל ווען די תלמידים האבן אים איבער געמישט דאס בלעטל, און ער האט טאקע נישט געזעהן, אבער ער האט ווייטער פארגעלערנט די גמרא מיט די רש"י ממש ווי ער וואלט עס געזעהן, אזוי איז עס געווען ביי אים כמונה בקופסא.⁷

דער פעטער ז"ל האט דערציילט וואס ער האט געהערט פון רבי יהודה גרינפעלד דער סעמיהאלער רב (הגאון הגדול בעל שו"ת קול יהודא), דעם מהרש"ג'ס פאטער, ער איז געווען א תלמיד פון כתב סופר, און ער האט התונה געהאט קיין חוסט, און ער האט געגעסן קעסט ביי זיין שווער, און ער איז געווען אסאך ביים רב – דער מהר"ם שיק איז דעמאלטס געווען רב אין חוסט – איינמאל איז דער מהר"ם

ועי' בס' חלק לעולם הבא על מס' אבות מהגה"ק רבי שאול בראך ז"ל (פ"ב מ"ח אות ג) וז"ל: "וכן הגיד לי משמשו של מרן הגאון המהר"ם שיק זצ"ל, שפע"א בעת שהי' מרן זצ"ל סגי נהור ל"ע [בהשנים האחרונים לימי חייו איבד מאור עיניו] מצאו משמשו בוכה, הוא שאל את רבו, למה רבינו בוכה, והשיב לו מרן ז"ל, אילו הייתי יודע שאבוא לידי כך, הייתי לומד יותר, ע"ז שאלו משמשו, ואם רבינו היה יודע מזה, האם היה רבינו לומד כ"ח שעות ביום [משמשו סיפר שהמהר"ם שיק נתה מזה שאמר לו והכיר על פניו הקדושים שנתה דעתו], על זה השיבו המהר"ם שיק "מיום עמדו על דעתי לא ביליתי אפילו רגע אם היה אפשר ללמוד, רק אם הייתי יודע שאבוא לידי כך הייתי ממעט בלימוד ומרבה לחזור על הלימוד".

ועיין עוד בס' נפלאים מעשיך (ח"ב) שהגה"צ מפא"ע די"ד סיפר שבעת שהרה"ק הייטב לב זי"ע בא לבקר את המהר"ם שיק זצ"ל, והמהר"ם שיק היה סגי נהור בסוף ימיו והיה הלש מאוד עד שלא היה יכול לשבת וללמוד והגה בתורה שכבשו על ערש דוי, ביקש מהייטב לב שיתפלל בעדו שיוכל לומר קריאת שמע כמונה, כי על ידה יכולים גם לקיים מצות ת"ת כדאיתא בגמ' במנחות (דף ע"ב) ע"ש

זולש"ק של הגה"ק רבי שאול בראך זצ"ל אבד"ק קאשוו, בספרו חלק לעולם הבא (פ"ו מ"ב אות ו): "ואוסיף עוד לספר נפלאות בענין זה, התלמידים ראו בן תמהו שמרן למד כל השיעורים התמידיים עם תלמידיו בעת שהיה סגי נהור, ולא שינה בלשון רש"י ותוס', כל כך הייתה כל התורה אצלו כמונה בקופסא, והיו בין התלמידים שאמרו, שאין במציאות ליכור לשון הגמרא ורש"י ותוס' בלי שום שינוי וסברו שודאי יש לו קצת ראי', וכשעמד רבינו ללמוד השיעור ליישבתו, הפכו הגמרא מראשה לסופה, ורבינו לא שינה באות אחת, ואו ראו והבינו, כי מתנת ה' הוא ליראיו, ולאחר כל אלה, בכל ערב יום הקדוש ביקש מחילה מספריו בכ"י על שלא למד בהם כראוי".

מזאגט נאך אזא ווארט אויפן פסוק (משלי כה, ט) מסיר אזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה, וואס איז דער מדה כנגד מדה פון דעם, נאר ס'גי'ט ארויף אויף חזרה, ווען איינער וויל נישט חזר'ן ווייל איך האב עם שוין געלערנט נעכטן, דעמאלטס זאגט דער אויבערשטער אויך כיוויל נישט הערן זיין דאווענען ווייל איך האב דאס שוין געהערט נעכטן.... אזא ווארט איז דא, פונעם של"ה שטייט דאס.⁴
הגר"צ"מ: פונעם מהר"ם שיק ווערט געברענגט, אונז האבן מיר נישט קיין השגה אין דעם, ער האט געזאגט סוף ימיו אז ער מוט תשובה אז ער האט נישט גענוג גע'חזר'ט.
רבינו: יא, דער מהר"ם שיק איז טאקע געווען א גרויסער מתמיד. איז סוף ימיו ווען ער האט זיך מתמרמר געווען אזוי, האט מען אים געפרעגט, צו ער האט געוואלט לערנען פינעף און צוואנציג שעה א מעת לעת? האט ער געזאגט אז ער וואלט געדארפט מער חזר'ן.... (כ"ט בס' תולדות המהר"ם שיק עמ' 311). כאטשיג דער מהר"ם שיק האט אסאך גע'חזר'ט, מ'האט געטראפן אין זיין ש"ס אויפגעשריבן אזא סדר, די מסכתא האט ער געלערנט ניינציג מאל, און די מסכתא האט ער געלערנט אכציג מאל.⁵

דער מהר"ם שיק לעת זקנתו איז ער געווען א סגי נהור,⁶ ער האט גארנישט געזעהן, אבער ער איז יעדן טאג אריין

4 עי' בשל"ה הקדוש (שער האותיות, עמק ברכה ה) ז"ל: ועל זה מפרשים העולם הפסוק מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה (משלי כה, ט), רוצה לומר אם הסיר אזנו משמוע התורה שכבר שמע, אם כן גם תפלתו שמתפלל היום מה שכבר התפלל אתמול יהיה מתועב בעיניו. וכן בדבור הטוב חיים הם למוציאיהם מפיחם, כאשר יתבאר באורך במעלות השתיקה ובקדושת הדבור. וכן חרון אף, לקנא קנאת ה' צבאות, כמו שעשה פנחס בקנאו את קנאתי, או מקדש שם שמים ברבים.

5 עיי' בקבוץ חיוב (פ"ד עמ' קע"ה) שהגאון בעל שבט הלוי ז"ל העיד שראה את הגמרא במסכת כבא קמא מעובנו של המהר"ם שיק ובשולי הדף הראשון נחקק בכתב יד קדשו: למדתי 120 פעמים מסכת זו, וכיוצ"ב בספר אלף כתב (אות צ"ח) מביא בהאי לישנא: נמצא אחר פטירת המהר"ם שיק כתבים כמה פעמים למד כל מסכת, ונמצא כתוב שמסכת פסחים למד 40 פעמים, ופע"א כדי לזרו נכדיו ללימוד התורה אמר שבהיותו בן ל"ג שנים ידע יורה דעה עד סימן ק"י בע"פ וכו'.

6 עיין בהקדמה לס' זהב שב"א (מהגאון מהרש"ג מסעמיהאלי ז"ל) שהמהרש"ג סיפר שהרופאים אמרו להמהר"ם שיק שהוא יצטרך לעבור אפערציע"ע על עיניו, כדי לרפאותם, אך מכאן ולהבא לא יוכל ללמוד, השיב המהר"ם שיק, שאם לא יוכל ללמוד למה לו עינים, ולכן בסוף ימיו הי' סגי נהור ל"ע.

ער האט געזאגט ער האט דאס געהערט פונעם סעמיהאלער רב רבי יהודה גרינפעלד.

הגרצ"מ: רבי שאול בראך ברענגט דאך אז דער מהר"ם שיק אלץ קינד האט געהאט שוואכע כשרונות. **רבינו:** יא, אזוי דערציילט נאך...⁸

ער איז געווען א תלמיד פונעם חתם סופר, ער איז געווארן רב אין יאר תקצ"ד אי די שטאט יערגן, בחייו פונעם חתם סופר, יערגן איז געווען א קליין שמעטל, און ער האט דארט געהאט א ישיבה, ער האט געלערנט מיט בחורים.

איז אזוי ווי יערגן איז נישט ווייט פון פרעשבורג, איז אויסגעקומען אז דער חתם סופר איז אמאל אדורך געפארן יערגן, ער האט געקענט פארן זיך אפרוהען אויך קיין יערגן, אינדרויסן פון שטאט,⁹ למעשה דעמאלט'ס איז ער

שיק געפארן ערגעץ אין באד (למקום מנוחה), און דער כתב סופר איז אויך געווען אין יענעם באד, און ער (רבי יהודה הגר) איז מיטגעפארן מיטן מהר"ם שיק, וועט ער זיין צוויי וואכן אין באד צוזאמען מיט זיין רבי'ן און מיט דעם מהר"ם שיק, ער איז געווען דארט און דא.

אינמאל איז ער געווען ביים כתב סופר און ער זאגט אים 'דו ביסט דאך א בן בית ביים חוסמער רב, דער חוסמער רב איז דאך יעצט דא, איך האלט יעצט אינמיטן שרייבן א תשובה, און איך דארף עפעס נאכקוקן א בית יוסף אין אבן העזר, און איך האב נישט דא קיין מור בית יוסף, ווען דו וועסט זיין ביים חוסמער רב פרעג אים אפשר צו ער האט מיטגענומען מיט זיך דא א מור מיט בית יוסף, און ער זאל מיר עס בארגן, האט רבי יהודה גרינפעלד געזאגט 'גוט, איך וועל אים פרעגן'.

ער איז אריבער געגאנגען צום מהר"ם שיק, און האט אים דערציילט אז ער איז געווען ביים פרעשבורגער רב, און ער פרעגט אויב דער רבי האט אפשר א בית יוסף אויף אבן העזר, פרעגט ער אים פארוואס דארף ער א בית יוסף אויף אבן העזר? אין וועלכן סימן איז ער עוסק? האט ער געזאגט – וויבאלד ער האט זיך געדרייט ביים כתב סופר האט ער געוואוסט דאס ענין וואס ער איז עוסק – וועלכן סימן ער איז יעצט עוסק, האט דער מהר"ם שיק געזאגט 'נו, קום צוריק מארגן'.

דעם אנדערן טאג איז ער צוריק געקומען, און ער האט אים געגעבן אפגעשריבן דעם מור מיטן בית יוסף מעתיק געווען מיטן לשון, און אים געזאגט 'דא האסטו, טראג עס אריבער פארן פרעשבורגער רב, ווען ער איז געקומען, האט דער כתב סופר נישט פארשטאנען, אז דער מהר"ם שיק האט ביי זיך א מור בית יוסף, נו פארוואס דארף ער עס איבער שרייבן, ער קען דאך אים שיקן דעם מור, האט ער אים געפרעגט אויף דעם, האט דער מהר"ם שיק אים געענטפערט אז ער האט נישט ביי זיך קיין מור בית יוסף, נאר אזוי ווי ער האט געזעהן אז דער פרעשבורגער רב נויטיגט זיך אין דעם, האט ער עס פון זכרון אפגעשריבן, דער כתב סופר איז נתפעל געווארן אזוי, האט ער געשיקט אין שטאט, מיזאל אים ברענגען א מור בית יוסף, זעהן אינעווייניג צו שטימט, און מ'האט געזעהן אז ס'איז געווען געשריבן אות באות.

הגרצ"מ: פון וועס זאגט דאס דער רבי נאך?

רבינו: איך האב דאס געהערט פון מיינ מאמע ז"ל און ער האט דאס געהערט פונעם פעטער ז"ל דער דברי יואל, און

8

ע"י בס' מבאר הצדיקים (ח"ב, עמ' י"ט) דכשנעשה הגה"ק מהר"י צ' דושינסקיא ז"ל בר מצוה, הביאו אמו לחוסט ללמוד בשיבת דודו המהר"ם שיק ז"ל [אמנם בסוף לא למד שם], ואמרה למהר"ם שיק שיש לו ראש הלש והבריו מתלווצים ממנו... שמיגע עצמו מאוד בלימוד התורה, ושואל לרבו כמ"פ פי' הגמ', אמר לו המהר"ם שיק, עשה אחת אני יכול לומר לך מה שאני בעצמי עשיתי, שהי' לי ראש הלש, ובכתי הרבה אצל תפילת אהבה רבה. [כן סיפר הגה"צ מנאנאש זצ"ל בשם הרה"ח ר' חיים יעקב דייטש ע"ה, ששמעו מהר"ר זינוול קרויס ע"ה תלמיד המהר"ם שיק].

וכמוכן ש"כ' הוא בצירוף שקידה והתמדה בתורה, וכמו שכותב המהר"ם שיק בעצמו בפירושו עמ"ס אבות על המשנה רבי יוחנן בן זכאי היה מונה שבחם רבי אליעזר בן הורקנוס בור סוד שאינו מאבד טיפה וכו', ומבאר בודאי אין אז המעלה מתנה מזה שנתן לו שכל רב יותר מחבריו, דאם כן למה מנה זאת, הלא אין בזה מעלת עצמו כלל, וכן מה ילמוד התלמידים מזה, והלא אותם לא חנן ה', אלא על ידי שקידה והתמדה ורגילות בא לידי המעלה הזו, וכן גבי שאר המעלות המנויים אצל שאר התלמידים, ולזאת על שקנו לעצמם על ידי שקידתם את אלו השבחים והמעלות, לכן מנאם רבי יוחנן בן זכאי ללמוד מהם לתלמידים אחרים שגם כן יתמידו בלימוד התורה, ואז הם גם יבואו למעלות אלו. וראוין הדברים למי שאמרו.

9

בשו"ת חתם סופר (אבהו"ח ח"ב סי' י"ז) כותב מרן החת"ס לגיסו הגאון רבי שלמה אייגער, וז"ל: "יקרת דברי קודשו הנחתים עד צאתי קרית חוצות, בשוקי בראי, לשאוף אויר צה, בסוף ימי הקיץ כדרכי, אז שעשעתי היום פה יערגן סמוך לפרעשבורג, וטיילתי בין ערוגות שושנים, שפתותיו נוטפות דברים עמוקים מדבש מתוקים, אלה התורות והחוקים..."

בס' הזכרון (עמ' כ"ג) כותב מרן החתם סופר, וז"ל: "ואז בא לכאן עגלת צב מקהילה קטנה סמוכה נקראת יער-גן, וראש הקהל דהק"ק בא ורצונו שאצא מהעיר ואסע עמו לעירו, ובני ביתי כשתילי זיתים עמדו עלי ובקשו ממני שאעשה רצונו בזה לעקור סיכי ומשכי, וגם דעתי הי' נוטה לכך, ועיקר טעמי, להיות כי הרבה פעמים ראיתי בחלומי את עצמי נוסע וכורה מהעיר, וראיתי עצמי מתלמטל על שולחן אחר בערי

נאר אדורך געפארן יערגן, האט ער געזאגט אז ער וויל זעהן זיין תלמיד וואס ער זוט, ס'איז דאך נישט געווען קיין גרויסע שטאט יערגן, איז ער צוגעפארן אין ביהמ"ד און ער האט אים געטראפן לערנען מיט בחורים, דער מהר"ם שיק האט פארגעלערנט, און קיין טעלעפאון איז דאך נישט געווען... ער האט נישט איינגעמאלדן אז ער קומט, ער איז אזוי פלוצים אנגעקומען, דער התם סופר איז אריין געקומען אין ביהמ"ד און ער זעהט ווי דער מהר"ם שיק זיצט ביים טיש מיט בחורים און ער לערנט פאהר.

דער מהר"ם שיק איז געווארן איבעראשט ער האט זיך דאך נישט געראכטן אויף דעם, האט ער זיך תיכף אויפגעשטעלט און אריינגערופן דעם רבי'ן, און דער התם סופר איז אריין געקומען אין ביהמ"ד זעהן וואס ער לערנט, די מסכתא וואס ער לערנט, האט דער מהר"ם שיק געבעטן דער רבי זאל זיצן, האט ער זיך אראפ געזעצט, האט ער געזאגט אז ער איז מכבד דעם רבי'ן דער רבי זאל פארלערנען, זאגט אים דער התם סופר 'ניין איך וויל דו זאלסט פארלערנען, זאגט ער 'איך זאל פארלערנען ווען דער רבי זיצט דא, איך קען נישט פארלערנען ווען דער רבי זיצט דא, האט דער התם סופר געענטפערט 'איך בין אויף דיר גוזר בגזירת רבי אז דו זאלסט ווייטער פארלערנען'.

נו, האט ער געמוזט פארלערנען, האט ער גענומען די גמרא און האט אנגעהויבן צו לערנען, ער האט געלערנט א שורה גמרא, און ער זאגט אויף דעם 'איך האב געהערט פון רבי'ן כך וכך, וואס ער האט געהערט א חידוש פונעם רבי'ן, און ער איז געגאנגען א שורה ווייטער, זאגט ער ווידער 'כהאב געהערט אמאל פונעם רבי'ן, און ער זאגט נאך אזוי פונעם רבי'ן, אזוי און אזוי נאך א שורה, אזוי איז ער געגאנגען ביז ווען דער התם סופר האט זיך אויפגעשטעלט און געזאגט: 'ער געדענקט בעסער מיינע חידושים ווי איך אליינס...' אזוי האט ער געזאגט.

ס'איז דא געדרוקט די תשובות פונעם מהר"ם שיק (ספרי שו"ת מהר"ם שיק על ד' חלקי שו"ע), און ס'איז כמעט נישטא קיין תשובה וואס ער דערמאנט נישט דעם התם סופר, 'מרת

השדות, אמרתי טוב לעשות עתה כן, כדי שיתבטל החלום על ידי זה, כי זה הוא סגולה נפלאה... אמנם אנשים חשובים מבני הק"ק שחרו פני לבתי עובם, ונערתיה לדבריהם כי לא ימלתי לגלות להם מצפוני לבי ומחשבותי ומוותי כל יעבר פי וכו', עכ"ל.

ההתם סופר' כמעט אין יעדן תשובה דערמאנט ער זיין רבי'ן דעם התם סופר.¹⁰

הגרצ"מ: רבי שאול בראך שרייבט דאס אליין, ער איז געווען א תלמיד פונעם מהר"ם שיק, ער מיינט דארט די משנה (אבות ג, ב) וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה...

רבינו: יא, וכל מי שעוסק, כל איז א ריבוי.¹¹

דער מהר"ם שיק איז געווען פלאי פלאים, ער איז געווען זייער א מסודרדיגער מענטש, זייער א ציימליכער מענטש געווען, און ער האט געהאט זיין צייט איינגעטיילט אזוי, ס'איז געווען א שעה ווען ער האט געשריבן זיינע חידושים. ער האט נישט אליינס געשריבן, ער האט געהאט אפאר כותבים, זיי זענען געווען אזוי ביים טיש, עמליכע שרייבער'ס, און ער האט פאר איינעם געזאגט, א דבר חידוש, יעצט שרייב עס אראפ.

נאכדעם איז ער געגאנגען צום צווייטן און ער האט אים געזאגט אן אנדערן ענין, שרייב די חידושים. נאכדעם איז ער געגאנגען צום דריטן און ער האט אים געזאגט ווייטער אן אנדערן ענין, אזוי האט ער געהאט פיר-פינעף מענטשן, און נאכדעם איז ער צוריק געקומען און מומשיך געווען ווייטער ביים ערשטן.¹² אויף דעם האט מען

10

ועי' בתולדות מהר"ם שיק בראש ספרו, שכתב כי בכל עת שאמר המהר"ם שיק חידושי תורה לפני התלמידים הקדים קודם לומר מתורת רבו ההתם סופר, עי"ש.

11

עי' שכתב וז"ל: וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה, יש לפרש שבא לרמז בתיבת 'כל', אפילו מי שנולד טפש או מוחזק חלוש, ע"י לימוד התורה מתעלה, ומחכימת פתי ונותנת לו עוז ותושיה, והוא מתעלה על שאר בני אדם שנולדו בטבע כמותו. וכן ראיתי כמה פעמים בתלמידים שכל אחיהם היו חלושי מוח, והם ע"י לימודם נתחכמו. וכן שמעתי מפה קדוש מרן מהר"ם שיק זצ"ל, שבילדותו אמרו שיש לו חושים חלשים, וע"י התמדתו בתורה נתעלה, עד שאמרו עליו אח"כ שיש לו תפיסה גדולה והשפיע תורה עד קצות הארץ, עכ"ל.

12

עיין בס' נפלאים מעשיך (ה"ם) מה שסיפר הרב החסיד רבי יעקב יוסף לעפקאוויטש ע"ה שלעת וקנתו של מהר"ם שיק נחלש מאור עיניו ל"ע, ור' יעקב יוסף בהיותו תלמיד הביב לרבו היה כותב התשובות שהיה משיב לשואליו בדבר הלכה, וסיפר שהוא היה יושב ליד רבו והוא היה אומר לו איזה תוארים לכתוב לכל אחד ואחד, לפלוני לכתוב גאון ולפלוני לכתוב גדול וכדו', והכל היה במדה ובמשקל.

וסיפר שפע"א כשכתב איזה תשובה היה וקיני צריך לעיין בחידושי הרשב"א כדי להעתיק מלשונו וקיני קם ממקומו והלך לחפש החי' הרשב"א בין הספרים, ונשתהה קצת מהמת שלא מצאו, אמר לו רבו

חידוש, וייל ער איז דאך געווען א תלמיד פונעם התם סופר, אבער אזוי האט ער געזאגט, כ'האב נאכנישט באגעגנט אזא אדם השלם ווי דער סיגוטער רב...

הוסט איז נישט ווייט פון סיגוט, ער האט געשיקט בחורים צום ייטב לב הערן זיינע דרשות, נאך מער, דער ספר ייטב לב איז נאך ארויס געקומען בחייו פונעם ייטב לב (בשנת תרל"ה), דער מהר"ם שיק האט נאך געלעבט דעמאלט'ס (נסתלק לחיי עוה"ב ביום ר"ה שבט שנת תרל"ט),¹⁵ און ער פלעגט דאנערשטאג נאכט פארלערנען אין די ישיבה הומש רש"י, און ווען דער ספר (ייטב לב) איז ארויס געקומען האט ער פארגעלערנט הומש רש"י און ער פלעגט נאכזאגן חידושים פונעם ספר ייטב לב פאר די בחורים.¹⁶

הגר"מ: מ'זאגט אז דער ייטב לב האט דאס געדרוקט כלי שם.

רבינו: יא, ער האט עס געדרוקט אהן זיין נאמען (בעלום שמו). אבער ווער ס'האט אריין געקוקט האט געקענט פארשטיין ווי ער ברענגט צו 'מורי זקני' אין ישמח משה, האט שוין געקענט פארשטיין.¹⁷

נותן להשי"ת שבח והודי' שהגן לי דעת לבא הנה להכיר את הייטב לב, עיי"ש.

15 ואב ראוי לציון שהמהר"ם שיק ז"ל נולד בשנת תקס"ה בעיר ברעזאוו ורבו מרון ההת"ס ז"ל קורא אותו בצעירותו בהתשובות ובמכתבים בשם 'רבי משה ברעזאווער נ"י, עיי"ש.

16 עיי" בסי' שאול בחיר ה' (בהקדמה) כי בשיעור הומש רש"י שהי' המהר"ם שיק לומד עם תלמידיו הי' מוזכר בתוך הדברים הרבה פעמים "דער סיגוטער רב זאל לעבן זאגט", עיי"ש.

17 כידוע שמרן הייטב לב לא רצה לגלות שמו בשער הספר מחמת ענותותו [ורק רמז שמו בסוף ההקדמה ובספר] ובס' משה היה רועה (ח"ד עיי' תקל"ח) מסופר שמרן רביה"ק בעל ברך משה ז"ל אמר בשם דודו מרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל שזקינו הק' מרן הייטב לב ז"ל העלים שמו מן הספר, לא מחמת כדי שלא ידעו מי חיברו, כי הרי בניקל היו יכולים לגלות מי כתבו, כי הרי הוא מוזכר בתוך הד"ת אביו מרן הגה"ק רבי אלעזר ניסן ז"ל ואת זקינו מרן הגה"ק הישמח משה ז"ל הוא מוזכר הרבה פעמים בלי שיעור, וכן נזכר בספרו מד"ת שאמר בקהל עם רב ככל עת מצוא והיו הרבה תלמידים זוכרו היטב, אלא הוא הסתיר את שמו כי מחמת רוב ענותותו ושפלות רוחו לא הי' יכול להחליט בדעתו לפרסם שמו בראש הספר.

להלן הוא תמונת שער הספה"ק ייטב לב שיצא לאור בלי שם המחבר, וכה כתב בזה"ל: "אשר הנין אלהים את עבדו תחת כי אהב את אבותיו ויבחר בורעו אחריו, הנה הוא נחבא אל הכלים, דך נכלם, וילט פניו באדרתו ויגלם, זה שמו לעלם"

געדארפט האבן א מח עצום, מ'דארף האבן אן אייזערנעם קאפ, אזוי האט ער געזאגט פאר יעדן איינעם וואס צו שרייבן, פאר יעדן איינעם אין אנדערן ענין, ביז ס'האט זיך געענדיגט די שעה, האט ער געזאגט, געענדיגט, מ'זועט אי"ה מארגן ממשיך זיין, אזוי איז עס געווען. דאס איז עפעס א מוראדיגע זאך.

הגר"צ: מ' עס ווערט געברענגט מ'זאגט נאך פונעם מהר"ם שיק, פארשטייט זיך יעדער האט זיך זיינע סדרים, אבער דער ריכטיגער וועג ווי אזוי עס אויסצושמעלן איז א דריטל צייט זאל מען לערנען נייע זאכן, און צוויי דריטל צייט זאל מען חזר'ן.

רבינו: יא, מ'האט פריער גערעדט. מ'האט אזוי געזאגט, אז סוף ימיו האט ער געזאגט אז ער וואלט ווען געדארפט מער חזר'ן...

הגר"צ: מ' ער איז דאך געווען שטארק בידידות מיטן ייטב לב.

רבינו: זייער בידידות געווען.¹⁸ ער האט געזאגט 'אזא אדם השלם ווי דער סיגוטער רב האב איך נאך נישט געזעהן, אזוי האט ער געזאגט אויפ'ן ייטב לב.¹⁴ ס'איז א

הק' בוא ואידי לך תוכן דבריו, ואמר לו כל הלשון של הרשב"א בע"פ מלה כמלה בערך שני דפים כלשון ממש.

ואגב עיין בס' אגרות מהר"ם שיק (ש"י) שהגה"צ רבי זאב וואלף גינצלער זצ"ל אב"ד דיארמאהט סיפר שחתנו הרה"ח רבי אשר לעמיל שווארץ ע"ה מאוהעל היה מכותבים אצל המהר"ם שיק, ובשנת תרכ"ט נסע עם רבו לאסיפת רבנים בעיר פעסט, ותוך כדי הנסיעה התהפכה העגלה ובעו"ה איש לא נפגע, ורק רבי אשר לעמיל נפגע ביד ימינו ותקפחו כאבים עינם, עד שלא היה יכול להמשיך בכתיבת חידושי רבו, ומרוב צער נפלט מפיו שדברי תורתו של רבו צריכון בדיקה, כי רק הוא נפגע בכתיבתו, וכשמוע המהר"ם שיק דבריו אהז בו ואמר: ווען די וועסט ארויף קומען אויפן עולם האמת, וועל איך דיר קעגן גיין, איך וועל דיר אריינפירן אין מיין היכל, און דארט וועסטו זעהן אז איך האב געלערנט תורה לשמה, וסיפר הגה"צ מדיארמאהט, שחתנו ביקש שזיכרו סיפור זה כהלווייתו כדי שדברי רבו יתקיימו במילואו, עיי"ש.

13 עיי' בס' אלף כתב (אות צ"ט) שמוכא שפע"א היה הרה"ק הייטב לב בחוסט על שב"ק, והתפלל בבית מדרשו של המהר"ם שיק וכיבדו להתפלל לפני התיבה, ואה"ב הזמינו לביתו לקידושא רבא, ועיי"ש הד"ת שאמר המהר"ם שיק מענין צדיקים נגלים וצדיקים נסתרים.

14 עיי' באבני שהם (ח"א, עמ' קי"ז) מ"ש רבינו בעל ברך משה ז"ל בדרשה לתלמידו הישיבה, וז"ל: ומסופר שמרן המהר"ם שיק שהי' אב"ד חוסט בגליל העליון והיו בשתי מדינות רחוקות שאין טבעיותיהם שוות, ובא מחוסט למארמאראש, וכשבא לסיוט פתח ואמר "הגני

איים געלאזט רופן און געפרענגט וואס איז דאס...? און אזוי איז ארויסגעקראכט אז דער איד איז נעבעך געווען א גרויסער נצרך און ער האט געטראכט אז אפשר וועט אים געלונגן צו באקומען דערפאר עפעס געלט. ס'איז נאך דא היינט דער שער בלאט וואס יענער האט געדרוקט...¹⁹

וכיכדו רבינו בברכת לחיים

דברי רבינו: לחיים, ויהיו נא אמרינו לרצון, אז מיזאנט פאר אידישע קינדער זאל דער אויבערשטער העלפן מיזאל קענען מאכן מסילות בלבבם.
הרצ"מ: אמן, דער רבי זאל משפיע זיין פאר כלל ישראל לאורך ימים, און מיזאל קענען מקבל זיין פני משיח צדקינו געזונטערהייט.

זכר רבינו ממנו ברב ברכות

19

דברים האלה חרת על השער: ספר ייטב לב על המשנה חומשי תורה, אשר יגעתי בעניי, ומצאתי ת"ל דברי תוכחה ואמרי נועם, אנכי הצעיר באלפי... ז"ל. וזאת להמאיר לארץ בתורתו ויאמר ברוח נמוכה, בענותותו רב גדולו לסוככה, ואתה המעיין אל תביט אל מראהו, כבוד והדר תעטרנה, אחד מאלף מצאתיו בדוריני, בענותותו מהיר ומבהיל לעינינו, לא רב ולא אב"ד ומואס בכבוד ותהלה, עוסק בתורה יומם ולילה, וירתיה כסיר מצולה, ה"ה הרב הח"ג החסיד מוהר"ר... ג"י, אלו הדברים אשר חרת על השער החדש. – ובגליון 'פאלקס בלאט' שיצא לאור בעיר סיגוט ביום ג' פר' לך שנת תרמ"ב נומער 12 התריע על זיוף המור זה בקול גדול בעירי דברי ולוול על אותו איש אשר קנה מאת מוכר ספרים הרבה ספרים ויסר מעליהם את השער אשר נדפס ע"י המחבר וכו'.

להלן תצלום שער הספה"ק ייטב לב המזויף:

בימיו איז געווען דער גרויסער עושר ר' שמעון וואלף ראמשילד, און ער האט זיך אזוי געפירט אז ווען א מחבר האט געשיקט צו אים א ספר האט ער געשיקט דערפאר א מטבע. אין חוסט איז געווען א איד וואס ווען ס'איז ארויס געקומען דער ייטב לב, און ס'איז געווען אהן קיין נאמען, האט ער געדרוקט א נייעם שער בלאט אויף זיין נאמען, ער געט זיך אהער אז ער איז דער מחבר,¹⁸ און ער האט אוועק געשיקט צו ר' שמעון וואלף ראמשילד דעם ספר, דער ר' שמעון וואלף פלעגט אריין שיקן דאס געלט צום רב פון שטאט ער זאל עס איבער געבן פאר דעם איד, דער מהר"ם שיק איז דעמאלטס געווען רב אין חוסט, האט ער געשיקט פאר'ן מהר"ם שיק אז ער האט באקומען דעם ספר ייטב לב וואס איינער פון זיינע בעלי בתים האט אים געשיקט, און ער שיקט אים געלט אז דער רב זאל אים אהין געבן, ווען דער מהר"ם שיק האט באקומען דעם בריוו, און ער האט דאך יא געוואוסט ווער דער מחבר איז, האט ער

18

בגליון מחזיקי הדת (ש"ל ביום כ"א חשוון שנת תרמ"ב) מגולל לפני הקוראים פרשה זו, ובתה"ד מספר שזה כמו שנה היה בבית דפוס בלבוב וראה שהוא מדפיס שער ספר בשם ייטב לב, ושמה מאוד לזה, כי מסתמא הראשונים כבר נמכרו ועתה מדפיסים אותו פעם שנית, וכעת יוכל לקנותו, וביקש מאת המדפיס שכאשר יצא מבית הדפוס יודיעו כדי שיוכל לקנותו, אבל המדפיס אמר שבקשו ממנו שידפיס רק השער ולא יותר, וכאשר לקח את השער לעיין בו, ראה כי שם כתוב נוסח אחר ממה שהיה כתוב בהספר שחיבר מרן הייטב לב ז"ל, ומוסיף לספר עוד כמה פרטים על פרשה זו.

מרכז המוסדות הדתיים יואל
מסאטמאר

קרית יואל
בני ברק

נתייחס צ"י כ"ק מרן רבנו הקדוש ויעי"כ
בשיטת אות ב"ק מרן רבנו הגדול שליט"א

מילא טבא וגדיא יאה

זכור אהבת קדומים

ברגשי שמחה בידידות והוקרה, נשגר ברכת מזל טוב בשבח ושירה,
קדם האשה החשובה, ויהללוה בשערים מעשיה,
הוד והדר פעלה וצדקתה עומדת לעד

מרת קליין

שתחי לאויט"א

אשת חיל עטרת בעלה ידידינו המנוח, חקוק בליבינו ובלתי נשכח,
הי מסור בל"ג לטובת מוסדותינו ברוב אונים ואמיץ כח

הרבני היקר והנכבד, רדף צדקה וחסד

מוה"ר **יעקב יוחנן קליין** ז"ל

חבר הנהלת מוסדות יטב לב בארה"ק

לרגל שמחתה בנישואי בנה למזל טוב בשעתו"מ

החתן החשוב מופלג בתו"ש ישראל"ל אשר כך אתפאר, מוכתר בכל תואר
כמר **ישראל זאב קליין** הי"ו

ובהזדמנות זו נביע ברכת הודאה על אשר עומדת

לימין מוסדותינו בעת עריכת הפארטיס

למנוחת מוסדות יטב לב במסירות רבה ונפלאה

יה"ר שהזיווג יעלה יפה בהוד ותפארת, ויעלה ויצמח כגפן אדרת
ותזכו לרוות רב תענוג ונחת מכל יוצאי חלציקם, ואך טוב וחסד ירדפוכם,
אשר ועושר והרחבת הדעת בכל גבולכם, וכל טוב סלה.

המברכים ברגשי ידידות והערכה

הנהלת המוסדות | לעידיס אקזולערי

לשמוע
אל הרפה
ואל התפלה

טויזנטער שעות התמדת התורה

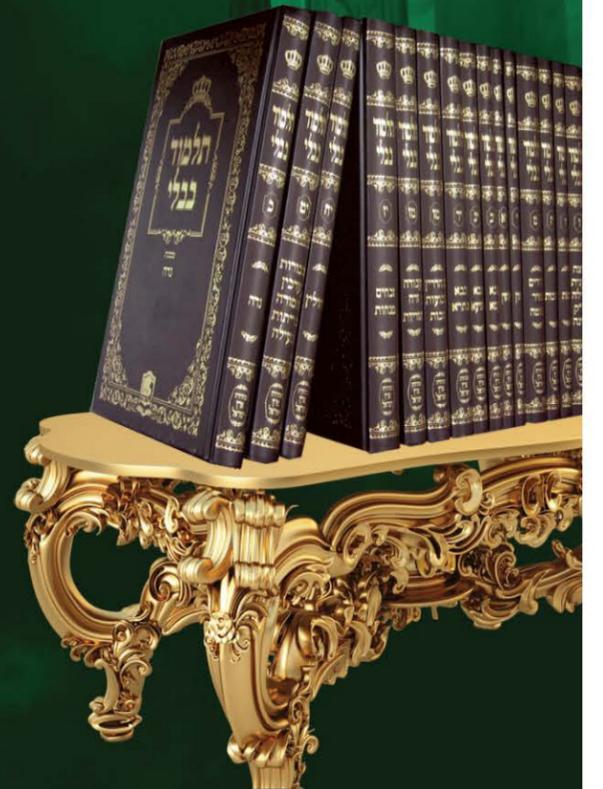
אונזער איינציג
**זכות קבלת
התפלות**

אין די ימי הרחמים והרצון
זענען די מליצי ישר פון
די פילצאליגע

וואס די אלפי הלומדים אינוועסטירן
מדי חודש בחודשו ביים זיך גרייטן צו

חודש'ליכע בחינות

וואס ברעגט די גרעסטע שמחה של
מצוה און עונג רוחני לחזות בנועם ה'.

דאס וועט זיין די בעסטע גאראנטי פאר
קבלת התפלות אין די ימי הרחמים והרצון
הבאים לקראתינו לשלום

דעם זונטאג
א' סליחות
כ"ד אלול הבעל"ט

בחינה החמישית
במסכת נזיר